

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİNİN ULUSLARARASI TİCARET
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: G-20 ÜLKELERİNDEN KANITLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Canfer KILIÇ

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Tezli Yüksek Lisans Programı

HAZİRAN 2024

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİNİN ULUSLARARASI TİCARET
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: G-20 ÜLKELERİNDEN KANITLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa Canfer KILIÇ

(22435034151)

ORCID: 0000-0003-0301-4988

**Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Tezli Yüksek Lisans Programı**

Danışman: Doç. Dr. Ayberk ŞEKER

ORCID: 0000-0001-7750-6286

HAZİRAN 2024

BTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 22435034151 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Mustafa Canfer KILIÇ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİNİN ULUSLARARASI TİCARET ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: G-20 ÜLKELERİNDEN KANITLAR” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Ayberk ŞEKER**
Bursa Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Cevat BİLGİN**
Bursa Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Müslüm BASILGAN
Bursa Uludağ Üniversitesi

Teslim Tarihi : 2024
Savunma Tarihi : 27 Haziran 2024

20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; Bu Lisansüstü teze, Bursa Teknik Üniversitesi’nin abonesi olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.

İNTİHAL BEYANI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belgelediğimi, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Mustafa Canfer KILIÇ

İmzası:

(Faint, stylized signature watermark)

ÖNSÖZ

Bu çalışmada bana maddi ve manevi olarak desteğini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, çalışma konumun belirlenmesi ve tezimin hazırlanması sırasında, kıymetli bilgi, tecrübelerini ve sabrını benden esirgemeyen çok kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Ayberk ŞEKER'e ve Bursa Teknik Üniversitesinde Yüksek Lisans eğitim programındaki tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ediyorum.

Haziran 2024

Mustafa Canfer KILIÇ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xii
SUMMARY	xiii
1. GİRİŞ	1
2. YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİ VE ÖZELLİKLERİ	3
2.1 Yönetişim Kavramı ve Özellikleri	5
2.2 Yönetişim Göstergeleri.....	9
2.2.1 Uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen yönetim göstergeleri	10
2.2.2 Dünya bankası tarafından geliştirilen yönetim göstergeleri	13
2.2.2.1 Hesap verilebilirlik.....	14
2.2.2.2 Siyasi istikrar ve şiddetsizlik.....	15
2.2.2.3 Kurumların etkinliği.....	16
2.2.2.4 Düzenlemelerin kalitesi.....	17
2.2.2.5 Hukukun üstünlüğü	18
2.2.2.6 Yolsuzluğun kontrolü.....	20
3. ULUSLARARASI TİCARET VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİ.....	22
3.1 Uluslararası Ticaretin Gelişimi ve Küreselleşme	23
3.2 Yönetişimin Uluslararası Ticarete Etkisi	24
3.3 G-20 Ülkelerinin Yönetişim Göstergeleri ile Uluslararası Ticaret Trendi.....	25
3.3.1 G20 ülkelerinde yönetim göstergeleri	26
3.3.2 G20 ülkelerinin uluslararası ticaret trendi.....	51
4. ULUSLARARASI TİCARET VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİNE DAİR LİTERATÜR TARAMASI.....	65
5. ULUSLARARASI TİCARET VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİNİN AMPİRİK ANALİZİ	74
5.1 Araştırma Modeli ve Veri Seti	74
5.2 Ekonometrik Analiz ve Bulgular.....	76
5.2.1 Panel veri analizi varsayım testleri	78
5.2.2 Panel veri analizi tahmin sonuçları	80
6. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	82
KAYNAKLAR	85
EKLER.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	91

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
GSYİH	: Gayri Safı Yurt İçi Hasıla
IMF	: Uluslararası Para Fonu
OESD	: Ekonomik İşbirliği Kalkınma Örgütü
WDI	: Dünya Kalkınma Göstergeleri
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : Almanya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	52
Çizelge 3.2 : Arjantin'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	53
Çizelge 3.3 : Amerika'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	53
Çizelge 3.4 : Avustralya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	54
Çizelge 3.5 : Brezilya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	54
Çizelge 3.6 : Çin'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	55
Çizelge 3.7 : Endonezya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	56
Çizelge 3.8 : Fransa'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	57
Çizelge 3.9 : Güney Afrika'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	57
Çizelge 3.10 : Güney Kore'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	58
Çizelge 3.11 : Hindistan'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	59
Çizelge 3.12 : İngiltere'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	59
Çizelge 3.13 : İtalya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	60
Çizelge 3.14 : Japonya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	61
Çizelge 3.15 : Kanada'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	61
Çizelge 3.16 : Meksika'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	62
Çizelge 3.17 : Rusya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	63
Çizelge 3.18 : Suudi Arabistan'ın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	63
Çizelge 3.19 : Türkiye'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).	64
Çizelge 5.1 : Tanımlayıcı istatistikler.	77
Çizelge 5.2 : Panel birim kök test sonuçları.	77
Çizelge 5.3 : F testi ve Hausman testi sonuçları.	78
Çizelge 5.4 : Panel veri analizi varsayım testleri sonuçları.	79
Çizelge 5.5 : Driscoll ve Kraay dirençli tahminci sonuçları.	80

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 : G20 ülkelerinde yolsuzluğum kontrolü.....	27
Şekil 3.2 : G20 ülkelerinde hukukun üstünlüğü.	31
Şekil 3.3 : G20 ülkelerinde düzenlemelerin kalitesi.....	35
Şekil 3.4 : G20 ülkelerinde kurumların efektifliği.....	39
Şekil 3.5 : G20 ülkelerinde siyasi istikrar ve şiddetsizlik.....	43
Şekil 3.6 : G20 ülkelerinde hesap verilebilirlik.....	47

YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİNİN ULUSLARARASI TİCARET ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: G-20 ÜLKELERİNDEN KANITLAR

ÖZET

Yönetişim kavramı günümüzde devletlerin iyi yönetilip yönetilmediğini gösteren en önemli göstergelerden bir tanesidir. Özellikle 1989 yılında Dünya Bankası'nın ortaya attığı bu kavram sayesinde devletlerin yönetim verilerini analiz ederek ülkelerin ekonomik potansiyellerini daha rasyonel bir şekilde analiz etme imkanı sağlamaktadır. Dünyada globalleşmeyle birlikte uluslararası ticarete rekabet giderek artmaya başlamıştır. Ülkeler ticaret hacimlerini arttırmak için birçok düzenleme ve reformlar yaparak bu yarışa ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Ülkelerin istikrarlı bir şekilde ticarete büyümeyi sağlamaları ve ticaret kapasitelerini arttırmaları için birçok varsayım ortaya atılmıştır.

Firmalar ürettikleri ürünleri daha geniş pazarlara iletmek isterken, aynı zamanda hammadde tedarik zincirini de korumaları gerekmektedir. Tüm bu denklemler içerisinde uluslararası ticaret ile uğraşanlar çeşitli risk faktörlerini de görmezden gelmeleri, yaptıkları ticaretlerin neticelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Serbest piyasa ekonomisi ile birlikte firmalar ticaret yaptığı ülkelerde rahat bir şekilde hareket etmeyi ve hukuksal güvence altında faaliyetlerini sürdürmeyi beklemektedir. Aynı zamanda yolsuzluk ve çeşitli asayiş problemlerinin varlığından da çekinmektedirler. Yapacakları yatırım veya ticaretin risk altında olduğu bir ortamda sağlıklı sonuçlar elde etmek de zorlaşacağı için firmalar yatırım veya ticaret yapmakta tereddüt edeceklerdir. Dolayısıyla yönetim zafiyetinin olduğu noktalarda ticaret de olumsuz etkilenecektir.

Bu çalışma ile birlikte G20 ülkelerinin panel veri analizi yöntemiyle yönetim göstergeleri incelenerek, yıllar içerisindeki ekonomik göstergeleri ve yönetim göstergeleri arasında bir orantı olup olmadığı incelenmiştir. Panel veri analizlerinde modelde heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon varlığında daha tutarlı sonuçlar alınmasına olanak sağlayan Driscoll ve Kraay tahmincisine başvurulmuştur. Bu modelin sonuçlarında elde edilen bulgulara göre yönetim göstergelerinden ifade özgürlüğü, hesap verebilirlik, hükümetin etkinliği, düzenlemelerin kalitesi ve yolsuzluğun kontrolünün G20 ülkelerinin ticaret hacmi üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif etkilerinin olduğu görülmüştür. Buna ek olarak G20 ülkelerinin kişi başına düşen gelir ve gayrisafi brüt sermaye oluşumlarının da G20 ülkelerinin toplam uluslararası ticaretlerini anlamlı ve olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ancak G20 ülkelerinde siyasi istikrar ve hukukun üstünlüğü göstergelerinin uluslararası ticaret hacmi üzerindeki etkilerine dair anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Anahtar kelimeler: Yönetişim göstergeleri, Uluslararası ticaret, G-20 ülkeleri.

THE IMPACT OF GOVERNANCE INDICATORS ON INTERNATIONAL TRADE: EVIDENCE FROM G-20 COUNTRIES

SUMMARY

The concept of governance is one of the most important indicators showing whether states are governed well or not. Thanks to this concept, introduced by the World Bank in 1989, it provides the opportunity to analyze the economic potential of countries in a more rational way by analyzing the governance data of states. With globalization in the world, competition in international trade has begun to increase. Countries are trying to keep up with this race by making many regulations and reforms to increase their trade volumes. Many assumptions have been put forward for countries to achieve stable trade growth and increase their trade capacity.

While companies want to deliver the products they produce to wider markets, they also need to protect the raw material supply chain. Among all these equations, those dealing with international trade ignore various risk factors, which negatively affects the results of their trade. With the free market economy, companies expect to act comfortably in the countries they do business with and continue their activities under legal security. They also fear the existence of corruption and various public order problems. Companies will hesitate to invest or trade as it will be difficult to achieve healthy results in an environment where their investment or trade is at risk. Therefore, where there is governance weakness, trade will also be negatively affected.

In this study, the governance indicators of G20 countries were examined using the panel data analysis method and it was examined whether there was a proportionality between the economic indicators and governance indicators over the years. In panel data analyses, the Driscoll and Kraay estimator was used, which allows more consistent results to be obtained in the presence of heteroscedasticity, autocorrelation and inter-unit correlation in the model. According to the findings obtained from the results of this model, it has been observed that governance indicators such as freedom of expression, accountability, government effectiveness, quality of regulations and control of corruption have statistically significant and positive effects on the trade volume of G20 countries. In addition, it has been determined that the per capita income and gross gross capital formation of the G20 countries significantly and positively affect the total international trade of the G20 countries. However, no significant relationship was observed regarding the effects of political stability and rule of law indicators on international trade volume in G20 countries.

Keywords: Governance indicators, International trade, G-20 countries.

1. GİRİŞ

20. Yüzyılın sonlarına doğru dünyada küreselleşme hızla artmaya başlamıştır. Devletler sanayileşme ile birlikte ürettikleri ürünleri daha geniş pazarlara ulaştırmak istemişlerdir. Uluslararası ticaret içeriğinde pek çok farklı riskleri uktesinde barındırmaktadır. Uluslararası ticari yatırım ve girişimde bulunmak isteyen yatırımcılar, bu risk faktörlerini görmezden gelmeleri ciddi zararlara sebebiyet vereceği aşıkardır. Ticari risklere karşı yatırımcıların zarar etmelerini önlemek ve risk parametrelerini daha rasyonel bir şekilde ortaya koymak için pek çok çalışma ve araştırma yapılmaktadır. Bu alanda Dünya Bankası'nın da 1989 yılında ortaya koyduğu yönetim verileri ülkelerin ticari risk faktörlerini rasyonel bir şekilde ölçmek amacıyla ortaya konulmuştur

Yönetişim kavramı yönetimden ziyade insanların beklentileri doğrultusunda ihtiyaç duyulan idari düzenlemeler üzerine bina edilmiştir. Yönetişim göstergeleri ise ülkelerin gelişmişlik ve ticari risk faktörlerinin ortaya konulması için ortaya çıkmıştır. Yanlızca dünya bankası değil, pek çok uluslararası kuruluş bu doğrultuda çalışmalarda bulunmaktadır. Ancak konunun duayeni sayılan ve bu kavramı ilk olarak ortaya atan Dünya Bankası olduğu için bu çalışmada Dünya Bankası'nın yönetim göstergeleri üzerinde durulacaktır.

Dünya bankası yönetim göstergelerini altı temel başlıkta toplamıştır. Hesap verilebilirlik; Kurum ve kuruluşların hedef kitlelerine karşı şeffaf ve güven esaslı yaklaşımları, hedef kitlelerin tutarlı ve güven içerisinde hareket etmelerine olanak tanımaktadır. Siyasi istikrar ve şiddetsizlik; Sürdürülebilir siyasi istikrar, ticarete güven ortamının oluşması için temel gereksinimdir. Terör ve benzeri şiddet ve asayiş sorunlarının varlığı uluslararası ticareti olumsuz yönde etkilemektedir. Kurumların etkinliği: Bürokrasi ticaretin sürdürülebilir ve verimli olması için oldukça önemlidir. Kurumların etkili bir şekilde işleyişlerini sürdürebilmesi için çeşitli siyasi ve toplumsal baskılardan bağımsız bir şekilde işleyişlerini sürdürebilmeleri ve etkili bir şekilde alınan kararların hızlı bir şekilde yürürlüğe konulabilmesi ticaret kabiliyetini

arttırmaktadır. Düzenlemelerin kalitesi; Ticaretin canlandırılması ve teşvik edilmesi için düzenlenecek teşvik ve yasalar ile birlikte ticaret kabiliyetinin artırılması hedeflenir. Bu düzenlemelerin verimli olması sağlam temelli ticaret politikaları ile mümkündür. Özel Sektöre sağlanılacak imtiyaz ve fırsatlar verimli ve etkili olduğu sürece ticarete olumlu yönelmeler ortaya çıkmaktadır. Hukukun üstünlüğü; Anayasaların belirtmiş olduğu kuralların toplum tarafından benimsenmesi ve asayiş kuvvetlerinin yeterliliği ile ölçülmektedir. Ülkelerdeki suç işleme oranlarının birey ve kurumlar düzeyindeki seviyesini tespit etmektedir. Özellikle hukukun üstünlüğü ve demokrasinin verimliliği uluslararası ticarete hem doğrudan yatırımcıları hem de uluslararası ticaret yapan firmaların dikkat ettiği en önemli göstergelerden birisidir. Yolsuzluğun kontrolü; Politikacıların güvenilirliği, rüşvet ve imtiyazlı kişilerin önüne geçilmesi yolsuzlukla mücadelenin temel unsurlarıdır. Hükümetlerin yolsuzluklara karşı şeffaflık ilkesine bağlılıkları ve çeşitli kayırmaların önüne geçmeleri için hukukun bağımsız ve herkes için eşit bir şekilde işlemesi gerekmedir. Özetle bu altı unsur Dünya Bankası verilerinin ortaya çıkartmış olduğu yönetim göstergeleridir.

Çalışmanın ikinci bölümünde yönetim kavramının tanımı ve alt göstergelerinden bahsedilecektir. Uluslararası kuruluşların yönetim kavramını nasıl tanımladığı ve hangi alt başlıklar ile değerlendirildiği belirtilecektir. Asıl olarak odaklanacağımız Dünya Bankası yönetim göstergelerinin altı temel başlığının neler olduğu açıklanacaktır. Üçüncü bölümünde uluslararası ticaretin gelişimi ve yönetim ilişkisine değinilecektir. Yönetim göstergelerinin uluslararası ticarete etkisi hakkında incelemelerde bulunulacaktır. Ayrıca G20 ülkelerinin yönetim göstergelerine yer verilecek ve 2002-2022 yılları arasında yönetim göstergelerinin yıllara göre değişimlerini değenlendirilecektir. Ek olarak G20 ülkelerinin 2002-2022 yılları arası ticaret göstergeleri de ülkeler bazında paylaşılabacaktır. Çalışmanın dördüncü bölümünde yönetim kavramı ve yönetim göstergeleri ile alakalı yapılan literatür çalışmalarına yer verilecektir. Bu alanda yapılan çalışmaların literatüre katkıları ve ortaya konulan değerdendirmeleri açıklanacaktır. Çalışmanın beşinci bölümünde uluslararası ticaret ve yönetim ilişkisinin ampirik analizi yapılacak ortaya konulan model ve hipotezlerin panel veri analizi yöntemiyle yönetim göstergelerinin uluslararası ticarete etkisi üzerine analizler yapılacaktır.

2. YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİ VE ÖZELLİKLERİ

Yönetişim, günümüzde devletlerin yönetimi, özel sektör kuruluşlarının faaliyetleri ve sivil toplumun etkileşimleri gibi geniş bir perspektife sahip, çok boyutlu bir kavramdır. Bu kavram, farklı disiplinlerin kesişiminde bulunarak hukuk, politika, etik, sosyoloji ve ekonomi gibi alanları içine alır (Barış, 2015, s.48). Yönetişim, kurumların, organizasyonların ve toplumun genel işleyişini düzenleyen temel prensipleri içerir. Bu kapsamlı çerçeve, organizasyonların ve toplumların daha sürdürülebilir, adil ve etik bir şekilde yönetilmesini hedefler. Hesap verebilirlik, siyasi istikrar ve şiddetsizlik, kurumların etkinliği, düzenlemelerin kalitesi, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü gibi ilkeler, uluslararası ticarete yönetişimin temel taşlarıdır (Bektaş, 2019).

Organizasyonların etkili bir iç kontrol sistemine sahip olmaları, finansal şeffaflığı artırır ve iç süreçlerin düzenli bir şekilde gözden geçirilmesine olanak tanır. Risk yönetimi ise organizasyonların karşılaştığı riskleri tanımlayarak, değerlendirebilme ve etkili bir şekilde yönetme süreçlerini içerir. Bu, organizasyonların sürdürülebilir başarı için risklere karşı dirençli olmalarını sağlama amacını taşır. Yönetişim aynı zamanda kurumlar arasında iş birliğini, etik davranışı, toplumsal sorumluluğu ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik eder (Keskin, 2009, s.17). Bu prensipler, organizasyonların sadece kendi çıkarlarına değil, aynı zamanda toplumun genel çıkarlarına da odaklanmalarını sağlar (Korkmaz, 2020, s.183-184). Yönetişim, değişen dünya şartlarına hızlı bir şekilde adapte olmayı, çeşitli paydaşların ihtiyaçlarına duyarlılık göstermeyi ve uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma konusunda rehberlik etmeyi amaçlar. Sonuç olarak, yönetim kavramı, geniş bir yelpazede etkileşen unsurları içeren ve birçok disiplini bir araya getiren kapsamlı bir çerçevedir. Bu çerçeve, organizasyonların ve toplumların daha güçlü, adil ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmelerine yardımcı olur (Aliyev, 2023, s.74).

Yönetişim prensipleri, günümüzdeki karmaşık toplumsal, ekonomik ve politik yapıya uygun bir yönetim modeli sunar. Bu prensipler, kurumların ve devletlerin sadece kendi

çıkarlarına değil, aynı zamanda toplumun genel çıkarlarına odaklanmalarını sağlayarak kapsamlı bir çerçeve sunar.

Yönetişim, etik değerleri, şeffaflığı, etkin yönetimi ve adaleti içerir; bu da toplumların daha güçlü, adil ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmelerine yardımcı olur. Bu kapsamlı yönetim prensipleri, farklı sektörlerde ve düzeylerde uygulandığında çeşitli avantajlar sağlar. İş dünyasında, kurumlar etik değerlere bağlılık ve şeffaflıkla güvenilir bir itibar oluşturabilir (Şahin, 2018, s.133). Şeffaf yönetim, paydaşlar arasındaki güveni artırarak uzun vadeli iş ilişkilerini destekler. Etkin bir yönetim, iş süreçlerini optimize eder, verimliliği artırır ve rekabet avantajı sağlar. Kamu sektöründe yönetim prensipleri, devletin vatandaşlarına daha etkin ve adil bir şekilde hizmet sunmasına katkıda bulunur.

Hesap verebilirlik ilkesi, kamu harcamalarının şeffaf bir şekilde takip edilmesini sağlar ve vergi mükelleflerinin kaynakların kullanımı konusunda güven duymasını sağlar. Siyasi istikrar, hükümetin etkili bir şekilde politika belirlemesine ve toplumsal huzuru sürdürmesine yardımcı olur (Kırılmaz ve Atak, 2015, s.192). Sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar açısından yönetim, toplumun çeşitli kesimlerini temsil ederek demokratik katılımı teşvik eder. Şeffaf ve etik bir yönetim anlayışı, bu kuruluşların misyonlarına uygun projeleri hayata geçirmelerine olanak tanır. Aynı zamanda, uluslararası düzeyde, ülkeler arası iş birliğini güçlendirir ve küresel sorunlara çözüm bulma kapasitesini artırır (Derici, 2020, s.234). Düzenlemelerin kalitesi, iş dünyası için adil rekabet koşulları yaratırken, hukukun üstünlüğü prensibi de adil bir hukuki sistemin işlemesini sağlar. Bu, ekonomik büyümeyi destekler, yatırımları çeker ve toplumun genel refahını artırır. Yönetişim, sadece mevcut sorunlara çözüm getirmekle kalmaz, aynı zamanda gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da gözeterek sürdürülebilirlik ilkesine odaklanır. Yolsuzluğun kontrolü, şeffaflık ve etik değerlere bağlılığın birleşimiyle güçlenir. Şeffaflık, yolsuzluğu önlemek ve tespit etmek için gerekli olan bilgiye erişimi kolaylaştırır. Etik kurallara bağlılık ise, çalışanları ve yöneticileri yolsuzluğa karşı duyarlı kılar ve etik dışı davranışları önlemeye yönlendirir.

Yönetişim, yolsuzluğun kontrolü için iç denetim mekanizmalarının kurulmasını ve bu mekanizmaların etkili bir şekilde çalışmasını destekler. Bu çerçeve içinde, yönetim prensipleri daha geniş bir perspektiften bakılarak daha derinlemesine anlaşılabilir. Hesap verebilirlik, siyasi istikrar, kurumların etkinliği, düzenlemelerin kalitesi,

hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü, toplumların daha adil, şeffaf ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkı sağlar (Tutar ve Altınöz, 2017, s.227). Bu prensipler, birbirini tamamlayan bir yapı oluşturarak güçlü bir yönetim anlayışını teşvik eder ve toplumların çeşitli ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde hareket etmelerini sağlar. Yönetişim, bu anlamda, kurumları, devletleri ve sivil toplumu bir araya getiren bir çerçeve sunarak daha güçlü, adil ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasına katkıda bulunur.

2.1 Yönetişim Kavramı ve Özellikleri

1990'lı yıllardan itibaren, dünya genelinde pek çok sektörde hızlı bir değişim süreci yaşanmıştır. Küreselleşme ve bilgi toplumunun etkisiyle, iktisadi politika ve kamu mali yönetim sistemlerinde önemli değişiklikler kaçınılmaz hale gelmiştir (Bektaş, 2019, s.3). Bu dönemde, ekonomik, sosyal, siyasi ve yönetsel alanlarda, serbest piyasa anlayışı, sivilleşme, bireyselleşme, özelleştirme, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler gibi yeni düzenlemeler ve aktörler öne çıkmıştır. Bu gelişmeler, devletin rolü üzerinde yeni ve derin tartışmaların doğmasına yol açmıştır (Tutar ve Altınöz, 2017, s.244). Bu süreç, geleneksel anlayışları sarsarak mevcut hiyerarşik yapıları değiştirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Geleneksel yönetim anlayışı yerine, şeffaf, hesap verebilir, katılımcı, performans odaklı, sonuçları ön planda tutan, çok paydaşlı ve etkin katılıma dayalı bir yönetim anlayışı benimseme çabaları öne çıkmıştır. Bu perspektif doğrultusunda, mevcut hiyerarşik yapı ve denetim mekanizmalarının revize edilmesi, geleneksel yönetim anlayışının yerine şeffaf, hesap verebilir, vatandaş odaklı, performans esaslı, sonuç odaklı, çok paydaşlı ve aktif katılıma dayalı bir yönetim anlayışına geçişin önemi vurgulanmıştır (Demirel, 2013, s.374). Bu değişimle birlikte, ekonomik yönetimde yaşanan dönüşüm, dünya genelindeki politik ve ekonomik değişimlere uyum sağlamayı amaçlayarak, özellikle yeni kamu yönetimi paradigması çerçevesinde gerçekleşmiştir (Ayhan ve Önder, 2017, s.30). Bu bağlamda, vatandaşların, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine etkin bir şekilde dahil edildiği, kamu sektörünün daha etkin, şeffaf ve denetimlere açık olduğu bir yönetim modeli benimsenmiştir. Kamusal kararlardan etkilenen kesimlerin katılımıyla, verimliliğin artırılması ve kamu hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir.

Geleneksel yönetim anlayışında, kamuya ait kararlar genellikle yöneticiler tarafından alınmakta, bu yöneticiler de genellikle siyasi sistem içinde belirlenmektedir. Demokratik sistemlerde ise halk, kendilerini ilgilendiren tüm kamusal konularda karar almaları için temsilcileri seçer. Bu demokratik olmayan sistemlerde ise ülke yönetimi genellikle belirli bir azınlık tarafından yürütülmektedir. Yönetim, genellikle yönetenler ile yönetilenler arasında tek taraflı bir ilişki olarak tanımlanmaktadır. Oysa yönetim yaklaşımı, yönetimde tek taraflı bu ilişki yerine, karşılıklı ilişki temeline dayanan bir yönetim anlayışını vurgular (İzci ve Sarıtürk, 2019, s.505). Yönetişim, devletten topluma doğru olan tek yönlü iletişim yerine, sorunların, fırsatların ve çözüm önerilerinin yönetenler ve yönetilenlerle birlikte değerlendirildiği çok yönlü bir etkileşim sürecini ifade eder. “Yönetim genellikle resmi yapıları içeren toplumu yöneten bir görüntü olarak tanımlanabilirken, yönetişim politik ekonomi içindeki yasal veya yasal olmayan düzenlemelere karar veren ve bu kararları uygulamada önemli bir rol oynayan bir kavramdır. Bu bağlamda, yönetişim bir hedefe ulaşmaya dönük amaçsal çabayı, yol gösterici olmayı, kontrol etmeyi ve yönetmeyi içeren geniş bir kavramdır (Bariş, 2020, s.417).” Yönetişim kavramı, politikacılar ve akademisyenler arasında geniş bir şekilde tartışılrsa da, belirli bir tanımı üzerinde tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bu kavramın çok boyutlu olması ve birçok disiplin tarafından kullanılması, genel bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Yönetişim, birlikte yönetmeyi ifade eder. Diğer bir deyişle, yönetim sadece seçimlerle belirlenen bir kesim tarafından değil; aynı zamanda sivil toplum kuruluşları, odalar, meslek grupları, özel sektör kuruluşları, üniversiteler gibi çeşitli grupları da süreçlere dahil ederek gerçekleştirilir. Yönetişim kavramı çerçevesinde, yöneticilerin aldıkları kararları halka açık bir şekilde alması, tüm ilgili paydaşları sürece katması ve bilgiye dayalı, taraflar arası uzlaşmacı bir yönetim anlayışı sergilemeleri beklenir. Yönetişim yaklaşımıyla devletin rolü için yönetmekten ziyade yönlendirmek belirlenirken, yurttaşlar için eylemde bulunma yeteneğine sahip aktif bireyler üzerinde durulmaktadır (Arslaner ve Karaca, 2017, s.136-137). Böylece devlet, yurttaşlarına yalnızca kamusal hizmetler sunmak yerine, yönetim süreci içinde onların rolünü etkinleştirerek, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte hareket eden bir yapıya büründürülmüştür. Herhangi bir iş, eylem, süreç, karar veya uygulamadan doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilenen tüm tarafların bunların gerçekleşme sürecine mümkün olan en yüksek katılımını sağlama amaçlanır. Ancak bu eylem, süreç

veya uygulamaların tüm paydaşlarının sürece dahil edilmesi, kamu kesiminin kamusal eylem ve kararlarda sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Yönetim ve yönetişim kavramları arasındaki temel fark, toplumun iktidar anlayışına bakış açısıyla ilgilidir. Yönetişim, kontrol ve idare etmede geleneksel kurumsal yapıların yerine, daha çoğulcu ve karşılıklı etkileşime dayalı yapıları ön plana çıkarmaktadır (Barış, 2020, s.418). Yönetişim kavramı, tamamlayıcı denetim mekanizmalarını geliştirmeye imkan sağlayan ve geleneksel yönetim biçimine alternatif bir yöntem olarak sunulan bir kavramdır (Eliçin, 2011, s.48). Yönetişim terimi, zaman zaman "yönetim" ile eşanlamlı olarak kullanılmasına rağmen, bu kavramsal karışıklık olumsuz sonuçlara yol açabilir. Yönetişim düşüncesini anlayabilmek için kamusal konuların sadece hükümetle sınırlı olmadığını kabul etmek önemlidir.

İyi yönetim, devletin kurumsal yapısını güçlendirmenin bir yoludur. Bu bağlamda, hukuk düzeninin geliştirilmesi, yargı bağımsızlığının sağlanması, yolsuzluklarla ve rant kollama faaliyetleriyle mücadele, bilgi akışı ve şeffaflığın sağlanması gibi unsurlar, kurumsal yapılanmanın geliştirilmesine önemli katkı sağlar. Ayrıca, iyi yönetişimin önemli bir yeri, kamu kaynaklarının yönetiminin vatandaşın gözetim ve denetiminde olduğunu sağlayacak kurumsal yapıların oluşturulması, hükümetlerin mali politika amaçlarının ve kamu sektörü hesaplarının halka açık olması ve kamu harcamalarının uluslararası karşılaştırmalar yapmaya uygun bir şekilde açıklanmasıdır.

Dar anlamda iyi yönetim, hükümetin kamu yararını teşvik etmedeki performansını ifade eder. Kamu yararı, kanun ve düzenin uygulanması, gelirlerin toplanması, kaynak tahsisinin yapılması, alt yapı ve insan haklarının geliştirilmesi gibi geniş kapsamlı bir anlam içerir. İyi yönetim, demokrasinin güçlendirildiği savunulsa da, demokrasi ile iyi yönetişimin eşdeğer olmadığı, ancak demokratik rejimlerin iyi yönetişime daha yatkın olduğu belirtilir. 1990'lı yıllardan itibaren, dünya genelinde pek çok sektörde hızlı bir değişim süreci yaşanmıştır. Küreselleşme ve bilgi toplumunun etkisiyle, iktisadi politika ve kamu mali yönetim sistemlerinde önemli değişiklikler kaçınılmaz hale gelmiştir (Bektaş, 2019, s.3). Bu dönemde, ekonomik, sosyal, siyasi ve yönetsel alanlarda, serbest piyasa anlayışı, sivilleşme, bireyselleşme, özelleştirme, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler gibi yeni düzenlemeler ve aktörler öne çıkmıştır. Bu gelişmeler, devletin rolü üzerinde yeni ve derin tartışmaların doğmasına

yol açmıştır (Tutar ve Altınöz, 2017, s.227). Bu süreç, geleneksel anlayışları sarsarak mevcut hiyerarşik yapıları değiştirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Geleneksel yönetim anlayışı yerine, şeffaf, hesap verebilir, katılımcı, performans odaklı, sonuçları ön planda tutan, çok paydaşlı ve etkin katılıma dayalı bir yönetim anlayışı benimseme çabaları öne çıkmıştır.

Bu perspektif doğrultusunda, mevcut hiyerarşik yapı ve denetim mekanizmalarının revize edilmesi, geleneksel yönetim anlayışının yerine şeffaf, hesap verebilir, vatandaş odaklı, performans esaslı, sonuç odaklı, çok paydaşlı ve aktif katılıma dayalı bir yönetim anlayışına geçişin önemi vurgulanmıştır (Demirel, 2013, s.372). Bu değişimle birlikte, ekonomik yönetimde yaşanan dönüşüm, dünya genelindeki politik ve ekonomik değişimlere uyum sağlamayı amaçlayarak, özellikle yeni kamu yönetimi paradigması çerçevesinde gerçekleşmiştir. (Ayhan ve Önder, 2017, s.21)

Bu bağlamda vatandaşların, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine etkin bir şekilde dahil edildiği, kamu sektörünün daha etkin, şeffaf ve denetimlere açık olduğu bir yönetim modeli benimsenmiştir. Kamusal kararlardan etkilenen kesimlerin katılımıyla, verimliliğin artırılması ve kamu hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir.

Geleneksel yönetim anlayışında, kamuya ait kararlar genellikle yöneticiler tarafından alınmakta, bu yöneticiler de genellikle siyasi sistem içinde belirlenmektedir. Demokratik sistemlerde ise halk, kendilerini ilgilendiren tüm kamusal konularda karar almaları için temsilcileri seçer. Bu demokratik olmayan sistemlerde ise ülke yönetimi genellikle belirli bir azınlık tarafından yürütülmektedir. Yönetim, genellikle yönetenler ile yönetilenler arasında tek taraflı bir ilişki olarak tanımlanmaktadır. Oysa yönetim yaklaşımı, yönetimde tek taraflı bu ilişki yerine, karşılıklı ilişki temeline dayanan bir yönetim anlayışını vurgular (İzci ve Sarıtürk, 2019, s.510). Yönetişim, devletten topluma doğru olan tek yönlü iletişim yerine, sorunların, fırsatların ve çözüm önerilerinin yönetenler ve yönetilenlerle birlikte değerlendirildiği çok yönlü bir etkileşim sürecini ifade eder. Yönetişim kavramı, politikacılar ve akademisyenler arasında geniş bir şekilde tartışılrsa da belirli bir tanımlı üzerinde tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bu kavramın çok boyutlu olması ve birçok disiplin tarafından kullanılması, genel bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Yönetişim kavramında devlet, yurttaşlarına yalnızca kamusal hizmetler sunmak yerine, yönetim süreci içinde onların rolünü etkinleştirerek, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte hareket eden bir yapıya büründürülmüştür. Herhangi bir iş, eylem, süreç, karar veya uygulamadan doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilenen tüm tarafların bunların gerçekleşme sürecine mümkün olan en yüksek katılımını sağlama amaçlanır. Ancak bu eylem, süreç veya uygulamaların tüm paydaşlarının sürece dahil edilmesi, kamu kesiminin kamusal eylem ve kararlarda sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Yönetişim terimi, zaman zaman "yönetim" ile eşanlamlı olarak kullanılmasına rağmen, bu kavramsal karışıklık olumsuz sonuçlara yol açabilir. Yönetişim düşüncesini anlayabilmek için kamusal konuların sadece hükümetle sınırlı olmadığını kabul etmek önemlidir. İyi yönetim, devletin kurumsal yapısını güçlendirmenin bir yoludur. Bu bağlamda, hukuk düzeninin geliştirilmesi, yargı bağımsızlığının sağlanması, yolsuzluklarla ve rant kollama faaliyetleriyle mücadele, bilgi akışı ve şeffaflığın sağlanması gibi unsurlar, kurumsal yapılanmanın geliştirilmesine önemli katkı sağlar. Ayrıca, iyi yönetişimin önemli bir yeri, kamu kaynaklarının yönetiminin vatandaşın gözetim ve denetiminde olduğunu sağlayacak kurumsal yapıların oluşturulması, hükümetlerin mali politika amaçlarının ve kamu sektörü hesaplarının halka açık olması ve kamu harcamalarının uluslararası karşılaştırmalar yapmaya uygun bir şekilde açıklanmasıdır. Dar anlamda iyi yönetişim, hükümetin kamu yararını teşvik etmedeki performansını ifade eder. Kamu yararı, kanun ve düzenin uygulanması, gelirlerin toplanması, kaynak tahsisinin yapılması, alt yapı ve insan haklarının geliştirilmesi gibi geniş kapsamlı bir anlam içerir. İyi yönetişimde demokrasinin güçlendirildiği savunulsa da, demokrasi ile iyi yönetişimin eşdeğer olmadığı, ancak demokratik rejimlerin iyi yönetişime daha yatkın olduğu belirtilir. Çünkü demokratik rejimler, halkın denetimine açık, meşruiyeti periyodik olarak seçimler yoluyla test edilen sistemlerdir ve bu nedenle iyi yönetişime daha uygun bir zemin oluşturabilirler.

2.2 Yönetişim Göstergeleri

Yönetişim, 1990'larda uluslararası kuruluşlar ve özellikle Dünya Bankası tarafından önemle vurgulanan bir kavramdı. Başlangıçta, yönetim kavramı daha çok apolitik bir çerçevede kullanılarak, özellikle kamu sektörünün yönetim kalitesinin

iyileştirilmesine odaklanmıştır. Bu dönemde, yönetim, gelişmekte olan ülkelerin kamu sektörlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla ele alınmıştır (Barış, 2020, s.424).

1990'ların ortalarına doğru, uluslararası kuruluşlar tarafından yönetim kavramı daha geniş bir perspektif kazanmış ve şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcılık gibi ilkelerle zenginleştirilmiştir. Bu dönemde, yönetimin sadece ekonomik ve idari boyutlarına değil, aynı zamanda siyasi ve sosyal boyutlarına da odaklanılmıştır. Yönetim bu şekilde kamu yönetiminin yanı sıra sivil toplum ve özel sektörün de dahil olduğu, daha kapsamlı bir yönetim anlayışını ifade etmeye başlamıştır. (Url-1)

2.2.1 Uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen yönetim göstergeleri

Günümüzdeki yönetim kavramı, çoğunlukla Dünya Bankası'nın öncülüğünde şekillenmiştir. Bu kavram, Dünya Bankası tarafından özellikle gelişmekte olan ülkelere yönelik politikaların bir parçası olarak ortaya konulmuş ve zamanla uluslararası alanda geniş bir etki alanı kazanmıştır. Dünya Bankası'nın yönetimle ilgili yaptığı çalışmalar, birçok uluslararası kuruluşa ilham kaynağı olmuş ve bu alanda önemli bir yön verici rol üstlenmiştir (Sobacı, 2007, s.220). Dünya Bankası'nın yönetimle ilgili çalışmaları, bu kavramı sadece tanımlamakla kalmamış, aynı zamanda çeşitli göstergeler geliştirerek bu kavramı dünya genelinde gözlenebilir, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir hale getirmiştir.

Bu göstergeler sayesinde, farklı ülkelerdeki yönetim uygulamaları ve standartları, belirli kriterlere göre değerlendirilebilir ve karşılaştırılabilir bir hale gelmiştir. Bu yaklaşım, yönetimle ilgili uluslararası politika ve stratejilerin geliştirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Bu gelişmeler, yönetim kavramının ve uygulamalarının daha geniş bir perspektifte ele alınmasını sağlamış ve küresel ölçekteki etkileri konusunda daha fazla farkındalık yaratmıştır. Dünya Bankası'nın bu alanda öncü rol oynaması, uluslararası düzeyde yönetim standartlarının ve uygulamalarının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Yönetimin sadece hükümetlerin işleyişini değil, aynı zamanda toplumun çeşitli kesimleri arasındaki etkileşimi ve iş birliğini de kapsayacak şekilde genişlemesine yol açmıştır. Sonuç olarak, yönetim kavramı, 1990'lardan itibaren, küresel kalkınma ve uluslararası ilişkiler bağlamında giderek daha fazla önem kazanmış ve geniş bir

yelpazede uygulamaları olan bir kavrama dönüşmüştür. Yönetişim kavramı temelde 6 parametre ile belirtilerek bunların oluşturulma sürecinde Dünya Kalkınma Göstergeleri (WDI) projesi başlatılmıştır (Kaufmann ve diğ. 2011). Zamanla bu parametreler değişikliğe uğrasa da nihayetinde; İfade Özgürlüğü ve Hesap Verebilirlik, Politik İstikrar ve Şiddetsizlik, Hükümetin Etketifliği, Düzenlemelerin Kalitesi, Hukukun Üstünlüğü ve Yolsuzlukla Mücadele başlıkları altında tanımlanmıştır.

Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası, yönetim konusunda benzer bir yaklaşıma sahiptirler. Bu iki kuruluş, yönetimi, üye ülkelerin kaynak kullanımının etkinliğini artırmak ve anayasal güvenceleri sağlayan standartlar geliştirmek amacıyla ele alırlar. Yönetişim kavramının gündeme gelmesiyle birlikte, IMF ve Dünya Bankası bu konuya odaklanarak, üye ülkelerin yönetim kalitelerini artırmaya yönelik stratejiler geliştirmiştir. Her iki finansal kuruluşun iyi yönetim gündemi, benzer temel ilkeler doğrultusundadır. Bu ilkeler, yönetimin temel taşları olarak kabul edilir ve hükümetlerin kurumsal yapısını güçlendirmek için kritik öneme sahiptir. IMF ve Dünya Bankası, bu yaklaşımı benimseyerek, iyi yönetimi, kalkınma ve ekonomik istikrar için gerekli bir unsur olarak değerlendirir. Bu kuruluşlar, iyi yönetimi teşvik ederek, üye ülkelerin yönetim sistemlerini daha şeffaf, hesap verebilir ve etkin hale getirmeyi amaçlar (IMF, 1997). Bu süreçte, katılımcılığın ve adaletin sağlanması, mülkiyet haklarının güçlendirilmesi gibi unsurlar üzerinde durulur. IMF ve Dünya Bankası'nın bu yaklaşımı, global ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir parçası olarak kabul edilir ve üye ülkelerin yönetim kalitelerinin iyileştirilmesine yönelik bir dizi politika ve uygulamanın temelini oluşturur.

Birleşmiş Milletler'in yönetim anlayışı, yalnızca hükümet ve sosyal örgütler arasındaki etkileşimi veya vatandaşlarla olan bağılılığı kapsamaz, aynı zamanda devlet fonksiyonlarının yerine getirilmesi, kamu kaynaklarının yönetimi ve kamu gücüyle uygulanan düzenlemelerin tutumu gibi geniş bir yelpazeyi içerir (Url-2). Yönetişim, devletin vatandaşlara ve diğer aktörlere hizmet sunma kabiliyeti ile de ilgilidir. Bu anlayışa göre devletin, kaynakları etkin bir şekilde yönetme, sağlıklı politikalar uygulama kapasitesi ve devletle vatandaşlar arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkileri yöneten kurumlara olan saygıyı kapsar. Yönetişim, ortak problemlerin çözülmesi ve kaynakların paylaşımı ve yönetimi açısından da önemlidir. Etkin ve kaliteli kamusal hizmetlerin sunumu, yönetişimin "iyi" olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilir

(Sobacı, 2007). Bu tanım yönetişimin sadece politik bir yapıdan ibaret olmadığını, aynı zamanda toplumun genel yararını gözetme ve bu doğrultuda kaynakları yönetme yeteneğini de içerdiğini vurgular. Bu anlamda, yönetişim, hükümetin sadece iç işleyişi ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda vatandaşlarının ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdiğini ve toplumu nasıl bir arada tuttuğunu da içerir.

Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin yönetişim anlayışı, bireyler, kurumlar ve özel sektör aktörleri arasındaki iş birliğine ve çatışmaları ortadan kaldırarak ortak işleri yönetme kapasitesine vurgu yapar. Bu yaklaşım, yönetişimin sadece hükümet ve kamu sektörüyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda özel sektör ve sivil toplum kuruluşları gibi diğer aktörlerin de dahil olduğu daha geniş bir etkileşim ağını ifade eder (OECD, 2004).

OECD'nin bu tanımı, yönetişimin modern ekonomik ve toplumsal yapıların temel bir unsuru olduğunu ve geniş bir yelpazede etkileşim ve iş birliği gerektirdiğini gösterir. Bu anlayış, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal refah için etkili kaynak yönetimi ve politika uygulamalarının önemini vurgular (Palabıyık, 2004).

Dünya Ticaret Örgütü (WTO)'nun yönetişim yaklaşımı, Dünya Bankası'nın evrensel yönetişim göstergeleriyle uyum içinde bir şekilde geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda, özellikle hükümet etkinliği, hukukun üstünlüğü ve yolsuzlukla mücadele göstergeleri, ticaretteki belirsizlikleri azaltarak işlem maliyetlerini düşürme potansiyelleri nedeniyle ön plana çıkar (Lang ve Scott, 2009).

WTO'nun bu yönetişim yaklaşımı, hükümet etkinliği endeksi üzerinden yerel kurumların kalitesini yansıtmakta ve ticaret politikalarındaki değişikliklerle ilgili belirsizlikleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu endeks, genel politika yapısındaki değişikliklerin yanı sıra ticaret politikalarındaki değişikliklerin yaratabileceği belirsizliklerin olasılığını ölçer. Hukukun üstünlüğü endeksi ise, hukuk sisteminin güvenilirliğini ve sözleşmelerin uygulanabilirliğini gösterir. Bu endeks, ticaretin güvenli ve istikrarlı bir ortamda gerçekleşmesi için gerekli olan hukuki çerçevenin sağlamlığını yansıtır. Yolsuzlukla mücadele endeksi ise, ekonomik faaliyetler ve ticaret üzerinde yaratabileceği olumsuz etkiler nedeniyle önemlidir. Yüksek yolsuzluk düzeyleri, ekonomik faaliyetlerden beklenecek kazanımlar konusunda belirsizlik yaratır ve bu da ticaret üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Bu nedenle,

yolsuzlukla mücadele, ticaretin verimliliği ve şeffaflığı açısından kritik bir rol oynamaktadır (Barış, 2020, s.429).

Bu üç gösterge, WTO'nun ticaretle ilgili politikalarını şekillendirirken, ekonomik büyüme, gelişme ve ticaretin verimliliği üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurur. WTO, bu göstergeleri kullanarak üye ülkelerin ticaret politikalarını değerlendirir ve bu politikaların uluslararası ticaret düzenine uygun şekilde geliştirilmesine yardımcı olur. Bu süreçte, ticaretteki belirsizliklerin azaltılması ve işlem maliyetlerinin düşürülmesi hedeflenir.

2.2.2 Dünya bankası tarafından geliştirilen yönetim göstergeleri

Dünya Bankası tarafından geliştirilen Yönetişim Göstergeleri'nin kökeni, 1990'lı yılların başında dünya genelindeki kalkınma çabalarının daha etkin bir şekilde yönetilmesi ve desteklenmesi ihtiyacına dayanmaktadır. Bu dönemde, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yönetim sorunları, kalkınma projelerinin başarılı bir şekilde uygulanmasını engelleyen önemli faktörler olarak ön plana çıktı (Sobacı, 2007).

Yönetişim sorunları arasında kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılması, yolsuzlukla mücadele, hukukun üstünlüğü ve şeffaflığın sağlanması gibi konular öne çıktı. Bu sorunların çözümü, uluslararası finans kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve gelişmekte olan ülkeler arasında iş birliği yapmayı gerektiriyordu. Bu noktada, Dünya Bankası, kalkınma projelerinin yönetiminde daha etkin ve hesap verebilir bir model oluşturmak amacıyla yönetim göstergelerini geliştirmeye karar verdi.

Yönetişim göstergeleri, çeşitli alanlarda performansı ölçerek ülkelerin güçlü ve zayıf yönlerini belirleme, kalkınma politikalarını şekillendirme ve kaynak tahsisinde etkinliği artırma amacını taşır. Temel odak noktaları arasında kamu yönetimi, hukukun üstünlüğü, hesap verebilirlik, şeffaflık ve katılımcılık gibi unsurlar bulunmaktadır (Kaufmann ve diğ. 2011, s.2).

Bu göstergeler, ülkeler arasındaki kalkınma düzeyini karşılaştırma, politika reformlarını destekleme ve kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasını teşvik etme amacı güder. Aynı zamanda, uluslararası topluma, hangi alanlarda iyileştirmelerin gerektiği konusunda bilgi sağlayarak politika oluşturma süreçlerine katkıda bulunur.

Yönetişim göstergelerinin düzenli olarak güncellenmesi, zaman içindeki değişimleri izleme ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma süreçlerini destekleme açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu göstergeler, küresel düzeyde transparansı artırır, kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmaya yönelik reformları teşvik eder ve kalkınma çabalarını koordine etmeye yardımcı olur. Dünya Bankası tarafından geliştirilen Yönetişim Göstergeleri, kalkınma alanında gerçekleştirilen çabaları desteklemek ve iyileştirmek için etkili bir araç olarak ön plana çıkmıştır (Gündoğdu ve Aytekin, 2020, s.303). Bu göstergeler, küresel düzeyde daha adil, şeffaf ve sürdürülebilir bir kalkınma hedefine ulaşma çabalarını güçlendirir ve yönetimdeki en iyi uygulamaların benimsenmesini teşvik eder.

2.2.2.1 Hesap verilebilirlik

Hesap verebilirlik ilkesi, bir kurumun veya devletin yönetim süreçlerini şeffaf bir şekilde paylaşması, aldığı kararlar üzerinde hesap verebilme yeteneği ve bu süreçlere ilişkin sorumluluğun açıkça belirlenmesini içerir. Bu prensip, bir kurumun veya hükümetin faaliyetlerini ve kararlarını paydaşlarına net bir şekilde açıklamasını, bu kararların arkasında durmasını ve kamuya açıklık ilkesine bağlı kalmasını sağlar (Demirkıran ve diğ. 2011, s.2). Finansal raporlamadan performans değerlendirmelerine kadar geniş bir uygulama alanına sahip olan hesap verebilirlik, şeffaf yönetimin temel taşlarından biridir. Şeffaf bir yönetim, kamu güvenini artırır, demokratik bir atmosferin oluşumunu teşvik eder ve toplumun yönetim süreçlerine daha fazla katılımını sağlar. Hesap verebilirlik, bir kurumun faaliyetlerini şeffaf bir şekilde sunma yükümlülüğünü içerir. Bu, finansal durumu, karar alma süreçleri, performans değerlendirmeleri gibi kritik unsurları içeren bir süreçtir. Şeffaf bir yönetim anlayışı, toplumun kurumlarına olan güvenini artırır (Kalkan ve Alparslan, 2009, s.27) Bu prensip aynı zamanda, demokratik bir toplumda vatandaşların yönetim süreçlerine katılımını ve bu süreçlere etkin bir şekilde müdahale etmelerini sağlar.

Vatandaşların bilgiye erişim hakkı, açık veri politikaları ve düzenli iletişim kanalları, hesap verebilirlik ilkesinin sağlanmasında kilit rol oynar. Hesap verebilirlik, kurumların ve hükümetlerin aldıkları kararları, harcadıkları kaynakları, yürüttükleri politikaları net bir şekilde açıklamalarını, paydaşlarıyla etkileşimde bulunmalarını ve bu süreçlerde şeffaf olmalarını gerektirir. Bu sayede toplum, yönetim süreçlerine daha fazla katılım gösterir ve kurumlara olan güven artar. Ayrıca, hesap verebilirlik prensibi

kurum içi denetimleri, iç kontrol sistemlerini ve etik standartları da içerir (Özer, 2006, s.70). Bu unsurlar, kurumların etkin bir şekilde yönetildiğini ve kaynakların doğru ve etkili bir şekilde kullanıldığını gösterir. Ayrıca, dış denetimler ve bağımsız gözetim mekanizmaları da hesap verebilirlik ilkesinin sağlanmasına katkıda bulunur.

2.2.2.2 Siyasi istikrar ve şiddetsizlik

Siyasi istikrar ve şiddetsizlik, bir ülkedeki hükümetin güçlü, sürekli ve istikrarlı bir şekilde varlığını sürdürmesini ifade eder. Bu prensip, bir ülkedeki siyasi kurumların etkili bir şekilde çalışmasını, yönetimde sürekli bir istikrarın korunmasını ve şiddetsiz bir ortamın sürdürülmesini amaçlar. Bu prensip, bir ülkenin iç ve dış politikalarının tutarlılığını ve öngörülebilirliğini sağlamayı hedefler. Güçlü bir yönetim, politika belirleme süreçlerinde etkin bir şekilde rol alabilir. Ekonomik büyümeyi destekleyerek iş dünyası için güven ortamı oluşturabilir ve hükümetin sağlıklı bir şekilde işleyişini sürdürebilir. Siyasi istikrarın sağlanması, toplumsal huzurun korunması ve halkın güvenliğinin temin edilmesi, bu prensibin ana odak noktaları arasındadır (Ünlükaplan ve Canıkalp, 2015, s.412). Bu prensip, iç ve dış tehditlere karşı dirençli bir yönetim sistemi oluşturarak ülkenin güvenliğini artırmayı hedefler. Aynı zamanda, hukukun üstünlüğü ilkesiyle birleşerek adil ve dengeli bir yönetim sistemi oluşturmayı amaçlar. Yargı bağımsızlığı ve adil yargılanma süreçleri, siyasi istikrarın sürdürülmesinde temel unsurlardır.

Yönetişim, siyasi istikrarın korunmasının toplumsal refah ve kalkınma üzerindeki olumlu etkilerini vurgular. Güçlü ve istikrarlı bir politik çerçeve, ekonomik büyümeyi teşvik eder, yatırımcı güvenini artırır ve toplumun genel refahını güçlendirir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için siyasi istikrarın sağlanması, ekonomik politikaların tutarlılığını ve uzun vadeli planlamayı destekler. Aynı zamanda, şiddetsiz bir ortamın sürdürülmesi, toplumun daha güvenli, sakin ve iş birliğine dayalı bir şekilde işlemlerini sağlar. Halkın temel hak ve özgürlüklerinin korunması, demokratik değerlerin güçlenmesi ve sosyal uyumun artması, siyasi istikrarın olumlu sonuçları arasındadır. Siyasi istikrar prensibi, sadece iç politikada değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde de önemli bir role sahiptir. Bir ülkenin dış politikasında tutarlılık ve istikrar, diğer ülkelerle olan ilişkilerin güçlenmesine ve uluslararası güven ortamının oluşmasına katkıda bulunur. Sonuç olarak, siyasi istikrar prensibi, güçlü bir yönetimin, adil bir hukuk sisteminin ve şiddetsiz bir ortamın

sağlanmasıyla toplumların refahını artırmayı hedefler (Kaufmann ve diğ. 2011, s.4). Bu prensip, uzun vadeli kalkınma ve sürdürülebilir bir gelecek için önemli bir temel taşıdır. Bu nedenle, siyasi liderlerin ve toplumun bu prensibe odaklanarak iş birliği yapması, güçlü ve istikrarlı bir toplumun inşasında kritik bir rol oynar.

2.2.2.3 Kurumların etkinliği

Yönetişim, kurumların etkinliğini artırarak toplumsal ihtiyaçlara daha iyi yanıt vermelerine olanak tanıyan kritik bir prensiptir. Bu prensip, kurumların etkin bir şekilde yönetilmesinin, kaynakların verimli kullanılmasını sağlayarak topluma daha iyi hizmet sunma kapasitesini artırdığını vurgular. Etkin kurumlar, sürekli iyileştirme çabalarına odaklanabilir, hızlı karar alabilir ve toplumsal katkılarını artırabilir. Ancak, bu süreç karmaşık ve çok katmanlıdır, çünkü etkin bir kurum olmanın sadece içsel yönetimle değil, aynı zamanda dışsal faktörlere uyum ve toplumsal sorumlulukla da yakından ilişkili olduğunu gösterir. Özellikle kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum örgütleri gibi çeşitli kuruluşlarda etkin yönetimi teşvik eden bu prensip, kurumların iç dinamiklerini anlamalarını, stratejik hedeflere ulaşmalarını ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlar (Kümperli, 2022, s.19). Yönetişimin bu boyutu, kurumların etkili bir şekilde yönetilmesi için gerekli olan liderlik, planlama ve performans değerlendirmesi gibi unsurları içerir. Ayrıca, etkin bir yönetim sistemi, paydaş katılımını teşvik eder ve kurumun faaliyetlerini daha şeffaf hale getirir, bu da toplumla daha güçlü bir bağ kurulmasına olanak tanır. Kurumların etkinliği, belirledikleri hedeflere ne kadar etkili bir şekilde ulaştıklarını değerlendiren bir ölçüttür. Bu noktada, etkin bir yönetim, kurumların stratejik hedeflerini belirlerken paydaşların görüşlerini ve toplumsal beklentileri dikkate almalarını sağlar. Ayrıca, performans değerlendirme süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesini ön planda tutarak, kurumların topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmelerine katkıda bulunur (Acemoğlu ve Robinson, 2010, s.137).

Bu prensip, bir kurumun sahip olduğu kaynakları etkili bir şekilde kullanma yeteneğini vurgular. Etkin kurumlar, stratejik planlama süreçlerini titizlikle yürütür, operasyonel süreçlerini optimize eder ve performanslarını düzenli olarak değerlendirir. Bu değerlendirme süreçleri, kurumların güçlü yönlerini güçlendirmelerine ve zayıf yönlerini geliştirmelerine olanak tanır. Ancak, bu süreçlerin etkin bir şekilde işlemesi için paydaşların aktif katılımı ve şeffaf iletişim esastır. Bu prensipte vurgulanan etkin

kurumlar, toplumsal ihtiyaçlara daha iyi yanıt verebilme kapasitesine sahip olmalıdır. Bu, kurumların i ve dış paydaşlarını daha iyi anlaması, ihtiyaçlarına duyarlı mler üretmesi ve toplumun genel refahına katkı sağlaması anlamına gelir. Etkin kurumlar, sadece kendi varlıklarını sürdürmekle kalmaz, aynı zamanda topluma değer katma misyonunu da benimserler. Bu misyon, kurumların sadece kr amacı gütmeyen birer aktör olarak değil, aynı zamanda toplumun refahına katkıda bulunan birer paydaş olarak da hareket etmelerini içerir.

Etkin bir kurum yönetimi, sadece mevcut durumu değerlendirmekle kalmaz, aynı zamanda stratejik hedeflere ulaşma ve sürdürülebilir başarı elde etme süreçlerini içerir. Bu süreçler, kurumların geleceğe yönelik vizyonlarını oluşturmalarına, liderlik stratejilerini belirlemelerine, kaynakları etkili bir şekilde tahsis etmelerine, personeli motive etmelerine ve değişen koşullara uyum sağlama yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanır. Etkin kurum yönetimi, hızlı değişen dünya şartlarına adapte olabilme yeteneğini vurgular ve uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma konusunda rehberlik eder (şaşmaz, 2019, s.11). Bu prensip, kurumların topluma daha fazla değer katmalarını sağlamak için sürekli olarak gelişme ve adaptasyon çabalarını teşvik eder. Böylece, kurumlar sadece içsel süreçlerini optimize etmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal değişimde liderlik yaparak sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunurlar. Etkin kurumlar, liderliklerini sürdürülebilirlik ve toplumsal sorumluluk temelli bir perspektife taşıyarak, sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerini dengeli bir şekilde yönetmeyi amaçlar.

2.2.2.4 Düzenlemelerin kalitesi

Yönetişim, günümüz kompleks ve çeşitli toplumlarında düzenlemelerin kalitesini vurgulayarak güçlü bir hukuki ereve oluşturmanın önemini vurgular. Bu prensip, kaliteli düzenlemelerin ekonomik sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesini desteklediği, adil rekabet koşulları oluşturduğu ve toplumun genel refahını artırdığı temel bir perspektife dayanır. Düzenleme süreçlerinde şeffaflığı, katılımcılığı ve etkili uygulanabilir politikaların oluşturulmasını teşvik eden yönetişim, çeşitli sektörlerde ve toplumsal alanlarda daha etkin ve adil bir yönetim sağlamayı amaçlar (Efeoğlu, 2022).

Kaliteli düzenlemeler, iş dünyası için şeffaf bir ereve sunar. şeffaf ve anlaşılır düzenlemeler, işletmelerin faaliyetlerini planlamalarını ve yasal gerekliliklere uyum

sağlamalarını kolaylaştırır. Bu durum, iş dünyasında güvenin artmasına ve adil rekabetin sağlanmasına önemli ölçüde katkıda bulunur. Adil rekabet koşulları, iş dünyasında güçlü bir rekabet ortamının oluşmasına olanak tanır ve bu durum, işletmelerin inovasyonu teşvik etmelerine, kaliteli ürün ve hizmetler sunmalarına olanak tanır (İmamoğlu ve Özdemir, 2023, s.118). Düzenlemelerin kalitesi, ekonomik büyümeyi teşvik eder ve yatırımları çeker. İyi tasarlanmış düzenlemeler, iş dünyasının sürdürülebilir büyüme elde etmesine yardımcı olur. Bu durum, işsizlik oranlarını azaltır, gelir düzeyini artırır ve toplumun genel refahını yükseltir. Adil ve etkili düzenlemeler, piyasaların doğru çalışmasını sağlar, tüketicileri korur ve iş dünyasında güvenilir bir ortam oluşturur. İyi düzenlenmiş bir ekonomik ortam, yatırımcıların güvenini artırır. Güvenilir bir hukuki çerçeve, iş dünyası için istikrarlı bir ortam yaratır ve uzun vadeli ekonomik büyümeyi destekler. Yönetişim, düzenleme süreçlerinde şeffaflığı teşvik ederek kamusal katılımı artırır. Kamuoyu görüşlerine saygı gösteren ve çeşitli paydaşları dinleyen bir düzenleme süreci, oluşturulan politikaların daha geniş bir toplumsal perspektife dayandığı anlamına gelir. Yönetişim prensipleri, etkili ve kaliteli düzenlemelerin oluşturulmasını teşvik ederek toplumun genel refahını artırır. Güçlü bir hukuki çerçeve, adil rekabet koşulları ve şeffaf düzenlemeler, sürdürülebilir ekonomik büyüme için temel unsurları oluşturur. Yönetişim, demokratik bir süreçle politika oluşturmayı ve çeşitli paydaşların görüşlerini dikkate almayı hedefler, bu da daha kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir bir toplumun oluşturulmasına katkıda bulunur.

Bu bağlamda, yönetim prensiplerinin güçlendirilmesi, toplumsal uzlaşmayı destekleyerek ve adaleti sağlayarak daha sağlam bir temel üzerine inşa edilmiş bir toplumun oluşturulmasına katkı sağlar. Bu prensipler hem yerel hem de küresel düzeyde toplumların daha sürdürülebilir ve adil bir geleceğe doğru ilerlemelerine yardımcı olabilir.

2.2.2.5 Hukukun üstünlüğü

Yönetişimde hukukun üstünlüğü prensibi, demokratik bir toplumun temelini oluşturan ve hukuki süreçlerin bağımsız, adil ve şeffaf bir şekilde işlemesi gerekliliğini vurgulayan bir ilkedir. Bu temel prensip, hukukun, toplumun her bireyi ve kurumu üzerinde üstün olduğunu ifade eder. Hukukun üstünlüğü, bir ülkede hukukun egemenliğini koruyarak, bireylerin haklarına saygı gösterilmesini ve adil bir hukuk sisteminin tesis edilmesini amaçlar. Güçlü ve bağımsız bir yargı sistemine dayanan

adil bir hukuki süreç, bireylerin haklarını etkin bir şekilde korur, haksız uygulamalara karşı güvence sağlar ve toplumun güvenini artırır. Adil ve güvenilir bir hukuki sistem, yargı kararlarının şeffaf bir şekilde açıklanmasını sağlar ve hukuki süreçlere olan güveni pekiştirir. Bu, bireylerin hukuki belirsizliklerle karşılaşma endişesini azaltarak, toplum içinde hukuki süreçlere olan güveni artırır (Durgun ve Taş, 2022, s.571).

Hukukun üstünlüğü prensibi, hukuki süreçlerin evrensel hukuk ilkelerine, genel normlara ve toplumun değerlerine uygun bir biçimde işlenmesini savunarak, adalete olan güveni pekiştirir. Herkesin yasa önünde eşit olduğunu savunarak hukuki eşitliği güçlendirir. Bu durum, bireylerin zenginlik, statü veya diğer dış etkenlere bağlı olmaksızın adil bir şekilde muamele görmelerini temin eder. Hukukun üstünlüğü prensibi, toplum içinde adalet duygusunun güçlenmesine katkı sağlar ve herkesin hukuki süreçlere güven duymasını sağlar. Güvenilir bir hukuki sistem, yatırımcılar, işletmeler ve bireyler arasında hukuki ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunur. Hukukun üstünlüğü prensibi, ekonomik büyümeyi teşvik eder, yatırımları çeker ve toplumun genel refahını artırır. Adil rekabet koşullarının oluşmasına katkı sağlar ve bu da inovasyonu teşvik eder (Ekinci ve Karakoyunlu, 2020).

Demokratik bir toplumun temelini oluşturan hukukun üstünlüğü prensibi, bireylerin haklarını güvence altına alarak adil bir sosyal düzenin sağlanmasına katkıda bulunur. Bağımsız ve tarafsız bir yargı sistemi, hükümetin gücünü sınırlar ve demokratik değerleri destekler. Hukuki sistemin bağımsızlığı, toplumun çeşitli kesimlerinin hukuki süreçlere güven duymasını sağlar.

Yönetişim, hukukun üstünlüğünün korunması için etkili mekanizmaların oluşturulmasını teşvik eder. Bağımsız yargı organlarının varlığı, yasaların tarafsız bir şekilde uygulanmasını sağlar ve adaletin tecrübe edilmesine olan güveni artırır. Hukuki süreçlere açıklık, katılımcılık ve şeffaflık eklenerek, toplumun hukuki sisteme olan güveni artırılır.

Hukukun üstünlüğü prensibi, demokratik değerler, hukuki adalet ve toplumsal güvenin bir araya geldiği bir çerçeve sunar. Bu prensip, toplumun genel refahını ve dayanışmasını güçlendirerek sürdürülebilir bir geleceğin temelini oluşturur. Hukuki süreçlerin şeffaf, adil ve bağımsız bir şekilde işlemesi, demokratik toplumların temelini oluşturan bu prensibin yaşama geçirilmesini sağlar. Hukukun üstünlüğü

prensibi, bir ülkede hukukun egemenliğini koruyarak, bireylerin haklarına saygı gösterilmesini ve adil bir hukuk sisteminin tesis edilmesini amaçlar.

2.2.2.6 Yolsuzluğun kontrolü

Yönetişim, toplumların ve kurumların sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarına katkıda bulunmak üzere yolsuzluğun kontrolü için şeffaflık ve etik ilkelerini vurgulayan önemli bir araçtır. Bu prensipler, toplumların güvenini kazanmak, kaynakları adil ve etkin bir şekilde kullanmak ve kurumların güvenilirliğini artırmak amacıyla kullanılır. Şeffaf yönetim, kamusal kaynakların kullanımını açıkça ortaya koymayı amaçlar. Bu prensip, kamu kaynaklarının nasıl harcandığını anlamak ve denetlemek isteyen toplum üyelerine şeffaf bir bakış sunar (Işık, 2021, s.168). Kamusal bilgilerin açık bir şekilde paylaşılması, şeffaf yönetimin bir parçasıdır ve toplumun bilgiye erişimini sağlar. Şeffaf bir yönetim, kamu kaynaklarının etkili bir şekilde kullanılmasını gösterir ve bu da yolsuzluğun önlenmesinde etkili bir araçtır.

Etik kurallara bağlılık, kurum içinde ve dışında dürüstlüğü ve güveni teşvik eder. Etik değerlere uygun bir yönetim anlayışı, kurumların güvenilirliğini artırır ve toplum nezdinde olumlu bir imaj oluşturur. Bu prensip, çalışanları ve yöneticileri yolsuzluğa karşı duyarlı kılar, etik dışı davranışları önlemeye yönlendirir. Yönetişim, etik standartların belirlenmesi, uygulanması ve takip edilmesi için kurumlara rehberlik eder. Bu sayede, kurumlar etik değerlere uygun bir şekilde faaliyet gösterir ve toplumun güvenini kazanır (Durgun ve Aydın, 2019, s.346). Yolsuzluğun kontrolü prensibi, şeffaf yönetim ve etik değerlere bağlılığın birleşimiyle güçlenir. Şeffaflık, yolsuzluğu önlemek ve tespit etmek için gerekli olan bilgiye erişimi kolaylaştırır. Etik kurallara bağlılık ise, çalışanları ve yöneticileri yolsuzluğa karşı duyarlı kılar ve etik dışı davranışları önlemeye yönlendirir. Yönetişim, yolsuzluğun kontrolü için iç denetim mekanizmalarının kurulmasını ve bu mekanizmaların etkili bir şekilde çalışmasını destekler. İç denetim, kurum içindeki mali işlemleri, yönetim uygulamalarını ve iç kontrol sistemlerini değerlendirir. Bu mekanizmalar, potansiyel yolsuzlukları tespit etmek, önlemek ve düzeltmek için önemli bir rol oynar.

Yönetişim prensipleri, birbirini tamamlayan bir yapı oluşturarak toplumların ve kurumların daha adil, şeffaf ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunur. Bu prensipler, güçlü bir yönetim anlayışını teşvik eder, toplumun çeşitli kesimlerini kucaklar ve uzun vadeli sürdürülebilirlik hedeflerine odaklanır. Yönetişim,

kurumların ve devletlerin daha etkili, güvenilir ve sorumlu bir şekilde faaliyet göstermelerini sağlar. Aynı zamanda, bu prensipler toplumsal değerleri güçlendirir, adil rekabet koşullarını destekler ve toplumların refahını artırmaya yönelik bir çerçeve oluşturur (Yereli ve diğ. 2015, s.135). Bu prensipler, günümüzdeki karmaşık toplumsal ve ekonomik dinamiklere uygun bir yönetim modeli sunar.

Sonuç olarak, yönetim prensipleri, toplumları daha dirençli, adil ve sürdürülebilir bir geleceğe doğru yönlendiren önemli bir araçtır. Bu prensipler, kurumların sadece kendi çıkarlarına değil, aynı zamanda toplumun genel çıkarlarına odaklanmalarını sağlar. Yönetişim, etik değerleri, şeffaflığı, etkin yönetimi ve adaleti içerir; bu da toplumların daha güçlü, adil ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmelerine yardımcı olur.

3. ULUSLARARASI TİCARET VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİ

Uluslararası ticaret, dünya ekonomilerinin büyümesi ve kalkınması için hayati bir role sahipken, bu ticaretin düzenlenmesi ve yönlendirilmesi yönetim mekanizmalarıyla sağlanmaktadır (Özdemir ve İmamoğlu, 2012, s.116). Bu iki unsur, birbirleriyle sıkı bir biçimde iç içe geçmiş, dinamik bir etkileşim içerisindedir ve küresel ekonominin yapıtaşlarını oluşturur. Küresel ekonomi ülkelerin kendi sınırları içinde üretmedikleri ya da yeterli düzeyde sağlayamadıkları malları dışardan edinmelerini sağlar, ekonomik verimliliği artırır ve tüketicilere daha geniş bir ürün yelpazesi sunar (Yeşil, 2010, s.26). Ayrıca, küresel rekabeti teşvik ederek yenilik ve gelişmeyi hızlandırır. Uluslararası ticaretin düzenli ve adil bir şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla çeşitli yönetim mekanizmaları ve kurumlar devrededir. Bu kurumlar arasında en bilinen organizasyon Dünya Ticaret Örgütü (WTO)'dür. Dünya Ticaret Örgütü uluslararası ticaret kurallarını belirler ve uygular. Ayrıca, bölgesel ticaret anlaşmaları ve ikili ticaret sözleşmeleri de uluslararası ticaretin şekillenmesinde büyük bir rol oynar.

Teknolojik ilerlemeler, uluslararası ticaretin yapısını ve yönetim ihtiyaçlarını değiştirmektedir. Dijital ticaretin yükselişi, sınır ötesi veri akışları ve siber güvenlik, yeni tür düzenlemeleri ve yönetim yaklaşımlarını zorunlu kılmaktadır (Şahin, 2021, s.95). Bu yeni çağda, veri koruma, telif hakkı gibi konular, uluslararası ticaretin önemli bir parçası haline gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve çevresel sorunlar, uluslararası ticaret ve yönetişimin gelecekteki yönünü şekillendirecek önemli faktörlerdir. Bu bağlamda, çevre dostu üretim yöntemleri, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve karbon ayak izinin azaltılması gibi konular hem ticaret politikalarında hem de yönetim mekanizmalarında giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Yücel, 2003, s.112-113).

Özetle uluslararası ticaret ve yönetişim, küresel ekonominin iki ana sütunu olarak kalmaya devam edecektir. Her iki alanın sürekli gelişimi ve birbirleriyle olan etkileşimi, dünya ekonomisinin sağlıklı ve dengeli bir şekilde büyümesi için kritik

öneme sahiptir. Küresel ticaretin geleceği, bu iki unsurun nasıl uyum içinde çalıştığına ve adapte olduğuna bağlı olacaktır.

3.1 Uluslararası Ticaretin Gelişimi ve Küreselleşme

Uluslararası ticaretin gelişimi, son yüzyıllarda dünya ekonomisinin şekillenmesinde merkezi bir rol oynamıştır ve bu süreç, özellikle küreselleşme ile sıkı bir ilişki içindedir. Küreselleşme, dünya çapında ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimin artması anlamına gelir ve bu da uluslararası ticaretin genişlemesi ve derinleşmesi ile doğrudan ilişkilidir (Kıvılcım, 2013, s.221). Tarihsel olarak, 19. yüzyılın sonlarından itibaren başlayan sanayi devrimi, uluslararası ticaretin ilk büyük genişleme dönemini tetikledi. Bu dönemde, demiryolları, buharlı gemiler ve daha sonra telegraf gibi teknolojik yenilikler, mal ve hizmetlerin daha hızlı ve daha ucuz bir şekilde sınırlar ötesine taşınmasını mümkün kıldı. 20. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, uluslararası ticaret yeni bir döneme girdi. Bu dönemde, çok sayıda ülke ticaret engellerini azalttı ve ekonomik entegrasyonu teşvik eden kurumlar kuruldu. Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar, küresel ticaretin düzenlenmesi ve teşviki için önemli roller üstlendi (Yalaman, 2023, s.33). Teknolojinin hızlı gelişimi, özellikle internetin yaygınlaşması, uluslararası ticaretin son 30 yılda önemli ölçüde dönüşümünü sağladı.

E-ticaretin yükselişi, sınırlar ötesi ticareti daha da kolaylaştırdı ve küçük ölçekli işletmelerin bile küresel pazarlara erişmesini mümkün kıldı. Ayrıca, küresel tedarik zincirlerinin gelişimi, üretim süreçlerinin dünya çapında dağıtılmasına ve entegrasyonuna yol açtı, bu da mal ve hizmetlerin üretim ve dağıtımının daha verimli ve maliyet etkin olmasını sağladı (Çiçek ve Bay, 2007, s.94). Küreselleşme ve uluslararası ticaretin bu gelişimi, aynı zamanda bazı zorlukları da beraberinde getirdi. Küresel ekonomik entegrasyon, bazı sektörlerde ve bölgelerde iş kayıplarına yol açabilirken, aynı zamanda çevresel sorunları ve uluslararası işçi hakları ile ilgili endişeleri de artırdı. Bu durum, uluslararası ticaret politikalarının ve düzenlemelerinin, adil ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Uluslararası ticaretin gelişimi ve küreselleşme, modern dünya ekonomisinin şekillenmesinde kritik öneme sahiptir. Bu süreç, sadece ekonomik büyümeyi ve verimliliği artırmakla kalmıyor, aynı zamanda kültürel alışverişi ve küresel anlayışı da derinleştiriyor (Aydemir ve Kaya, 2007, s.266). Ancak, bu sürecin getirdiği zorluklar,

adil bir küresel ticaret sistemi için dikkatli ve kapsamlı politika ve düzenlemeler gerektiriyor.

3.2 Yönetişimin Uluslararası Ticarete Etkisi

Yönetişim, uluslararası ticaretin yapı ve işleyişini derinden etkileyen bir faktördür. Yönetişim, hükümetlerin, uluslararası kuruluşların ve diğer paydaşların ticaret politikalarını, düzenlemelerini ve standartlarını nasıl belirlediği ve uyguladığı ile ilgilidir (Algan, 2021, s.808). Bu süreç, ticaretin serbestliği, adilliği ve etkinliği üzerinde belirleyici bir rol oynar ve küresel ticaretin gelişimini doğrudan etkiler. Uluslararası ticarete yönetim, çeşitli boyutlarıyla ele alınabilir. En önemlisi, uluslararası ticaret kurallarının belirlenmesi ve uygulanmasıdır. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi kurumlar, üye ülkeler arasında ticaretin serbest ve adil bir şekilde yürütülmesini sağlamak için kurallar ve standartlar geliştirir (Yüksel, 2023, s.891). Bu kurallar, gümrük tarifelerinden, ticaret kotalarından, ürün standartlarından ve fikri mülkiyet haklarından teknik engellere kadar geniş bir yelpazeyi kapsar.

Yönetişim ayrıca, uluslararası ticaretin daha geniş politik ve ekonomik bağlamında da önemlidir. Ülkelerin kendi iç politikaları, ekonomik öncelikleri ve diplomatik ilişkileri, ticaret politikalarını ve uluslararası ticaret anlaşmalarını şekillendirir. Bu politikalar hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, ticaretin nasıl işlediğini ve hangi sektörlerin teşvik edildiğini belirler (Özcan, 2023, s.240). Teknolojik gelişmeler ve küresel ekonomik değişimler, yönetişimin uluslararası ticarete olan etkisini daha da karmaşık hale getiriyor. Dijital ticaretin yükselişi, veri koruma ve siber güvenlik gibi yeni zorlukları beraberinde getirirken, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği, ticaret politikalarının yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılıyor. Yönetişim, uluslararası ticaretin temelini oluştururken aynı zamanda bu alandaki politikaların ve uygulamaların şekillenmesinde merkezi bir role sahiptir. Yönetişimin etkin ve adil bir şekilde yapılması, uluslararası ticaretin sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişmesi için hayati derecede önem taşımaktadır. Ticaretin geleceği, sadece ekonomik faktörlere değil, aynı zamanda uluslararası ticareti düzenleyen ve yönlendiren yönetim yapılarına da bağlıdır (Barış, 2020, s.430).

3.3 G-20 Ülkelerinin Yönetişim Göstergeleri ile Uluslararası Ticaret Trendi

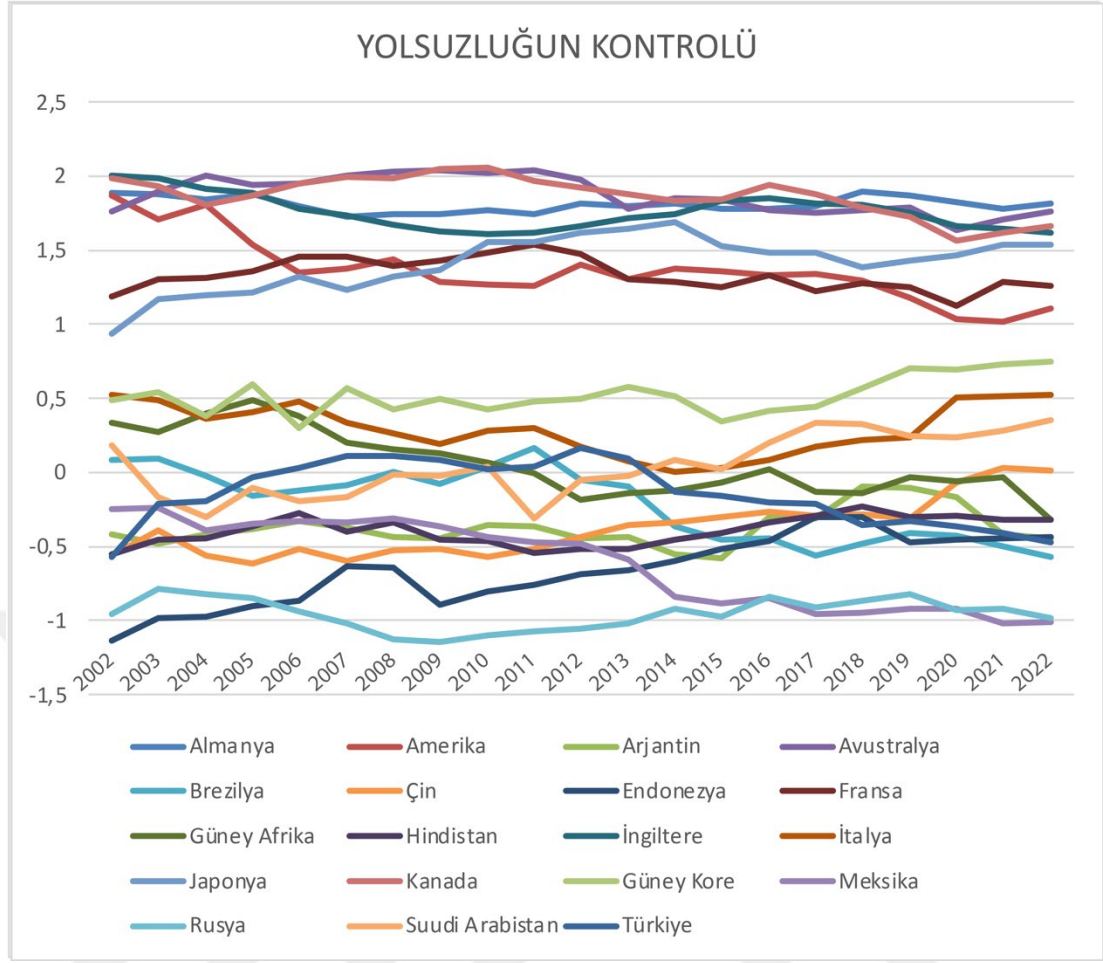
G-20 ülkeleri, küresel ekonominin lokomotifleri olarak hem kendi iç yönetim yapıları hem de uluslararası ticaret üzerinde büyük bir etkiye sahiptirler. Bu etki, yönetim göstergeleri aracılığıyla daha belirgin hale gelmektedir. Yönetişim göstergeleri; siyasi istikrar, yolsuzlukla mücadele, hukukun üstünlüğü, şeffaflık ve düzenlemelerin kalitesi gibi unsurları içerir ve bu unsurların her biri, ticaret politikalarını, yatırım iklimini ve uluslararası ilişkileri etkiler (Özer ve diğ. 2020, s.33). G20 ülkeleri arasındaki yönetim kalitesindeki farklılıklar, uluslararası ticaret trendlerinde değişkenliklere yol açabilir. Örneğin, yüksek düzeyde siyasi istikrara ve düşük yolsuzluk seviyelerine sahip ülkeler genellikle daha güçlü ve daha istikrarlı ticaret ilişkileri kurarlar. Bu, yabancı yatırımcılar için bir güven sinyali olarak işlev görür ve doğrudan yabancı yatırımları teşvik eder (Erkal ve diğ. 2015, s.332). Öte yandan, yönetimdeki zayıflıklar veya eksiklikler, uluslararası ticarete belirsizliklere ve risklere yol açabilir.

Yolsuzluk, yetersiz hukuk sistemi ve siyasi istikrarsızlık, ticaret engelleri oluşturabilir ve uluslararası pazarlara erişimi kısıtlayabilir. Ayrıca, bu tür zorluklar, yaptırımlar ve ticaret anlaşmazlıkları gibi diplomatik gerilimlere de neden olabilir. Dolayısıyla, G20 ülkelerindeki yönetim düzeyi, uluslararası ticaretin sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde büyümesinde kritik bir faktördür. Teknolojik ilerlemeler ve küreselleşmenin artan etkisi, G20 ülkelerinin yönetim mekanizmalarını daha da önemli kılıyor. Dijital ticaretin yükselişi ve küresel tedarik zincirlerinin karmaşıklığı, etkin ve şeffaf yönetim sistemlerini zorunlu hale getiriyor. Bu durum, veri koruma, telif hakları ve çevresel standartlar gibi konularda uluslararası iş birliklerini ve düzenlemeleri gerektiriyor. Sonuç olarak, G20 ülkelerinin yönetim göstergeleri, küresel ticaretin gidişatı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Yönetişimdeki iyileşmeler ve standartların yükseltilmesi, uluslararası ticaretin daha adil, şeffaf ve etkin bir şekilde işlemesini sağlayacaktır. Bunun tersi durumda ise, ticarete aksamalar ve gerilimler ortaya çıkabilir. Bu nedenle, G20 ülkelerinin yönetim kalitesinin artırılması ve sürekli olarak iyileştirilmesi, küresel ekonomik istikrar ve büyüme için hayati önem taşır (Ayaz, 2014, s.12).

3.3.1 G20 ülkelerinde yönetim göstergeleri

Günümüzde yönetim göstergeleri G20 ülkelerinin ekonomilerini siyasi, yasal ve idari açılardan derinlemesine inceleme imkânı sağlar. Bu göstergeler, hükümetin işleyişi, yolsuzlukla mücadele, siyasi istikrar, hukukun üstünlüğü, düzenlemelerin kalitesi ve ifade özgürlüğü gibi alanlarda detaylı bilgileri ortaya çıkarmayı sağlar (Özdemir ve İmamoğlu, 2021, s.108). Her ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını etkileyen bu göstergeler, politika yapım süreçlerine ve global ekonomik istikrara katkıda bulunur. Gelişmiş ve gelişmekte olan G20 ülkeleri arasında yönetim kalitesinde belirgin farklılıklar gözlemlenebilir. Bu farklılıklar, her ülkenin benzersiz siyasi ve ekonomik yapısını yansıtır. Bu nedenle, G20 ülkelerinin yönetim göstergelerinin analizi, global ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma için kritik önem taşır. Bu göstergeler, uluslararası iş birliği ve politika oluşturma süreçlerinde de önemli bir rol oynar.

2002-2022 yılları arasında G20 ülkelerinin yönetim göstergelerine bakıldığı zaman Yolsuzluğun Kontrolü Şekil 3.1'deki gibidir;

Şekil 3.1 : G20 ülkelerinde yolsuzluğum kontrolü.

Kaynak: databank.worldbank.org

2002 yılında Almanya, Avustralya, Kanada, İngiltere, Japonya, Fransa, Amerika, Güney Kore, İtalya, Suudi Arabistan ve Çin gibi ülkeler sırasıyla büyükten küçüğe doğru pozitif değer taşıırken Güney Afrika, Hindistan, Endonezya, Arjantin, Türkiye, Brezilya, Rusya ve Meksika gibi ülkeler sırasıyla küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2022 yılına bakıldığında sırasıyla Almanya, Avustralya, Kanada, İngiltere, Japonya, Fransa, Amerika, Güney Kore, İtalya, Suudi Arabistan ve Çin pozitif değer taşıırken Güney Afrika, Hindistan, Endonezya, Arjantin, Türkiye, Brezilya, Rusya ve Meksika gibi ülkeler küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

20 yıllık zaman periyodu içerisinde ülkelerin yolsuzluğun kontrolü verileri değerlendirildiğinde; Amerika Dünya Bankasının verilerine göre 2002 yılında 1,87 değeriyle yolsuzlukla mücadelede G20 ülkeleri arasında 4. Sırada yer alırken 20 yıl

sonrasında 1,10 yolsuzlukla mücadele değeriyle 7. Sıraya gerilemiş, -0,77 değer kaybetmiştir.

Meksika 2002 yılında Dünya Bankası Verilerine göre yolsuzlukla mücadelede -0,25 değeri varken G20 Ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadelede 13. Sırada yer alırken, 2022 yılında -1,01 değerle G20 ülkeleri arasında son sırada yer almış ve -0,76 değer kaybetmiştir.

Güney Afrika 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri 0,33 ile G20 ülkeleri arasında 10. Sırada yer alırken, 2022 yılında -0,31 değer alarak 12. Sıraya gerilemiştir. 20 yıllık zaman periyodunda Güney Afrika -0,65 puan yolsuzlukla mücadelede değer kaybetmiştir.

Brezilya Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında yolsuzlukla mücadele verilerinde 0,08 değerle 12. Sırada yer alırken, 2022 yılında -0,57 değerle 17. Sıraya gerilemiştir. 20 yıllık bir zaman periyodu neticesinde -0,65 değer kaybetmiştir.

İngiltere 2002 yılında Dünya Bankası verilerine göre yolsuzlukla mücadele değeri 2,00'dir. Bu değerle 2002 yılında 1. Sırada yer alan İngiltere 2022 yılında 1,62 değer alarak 4. Sıraya gerilemiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde İngiltere yolsuzlukla mücadelede -0,38 değer kaybetmiştir.

Kanada Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri 1,98'dir. G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadelede 2002 yılında 2. Sırada yer alan Kanada 2022 yılında 1,66 değerle 3. Sıraya gerilemiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde Kanada, yolsuzlukla mücadele verilerinde -0,32 değer kaybetmiştir.

Almanya 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri olarak G20 ülkeleri arasında 1,89 değerle 3. Sırada yer almaktadır. 2022 yılında 1,82 değerle G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadele değeri en yüksek olan ülke olan Almanya 20 yıllık zaman periyodu içerisinde -0,07 değer kaybetmiştir.

Arjantin Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri -0,42'dir. 2002 senesi G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadele sıralamasında 14. Sırada yer almaktadır. 2022 yılında yolsuzlukla mücadele değeri -0,45 olan Arjantin, 20 yıllık zaman periyodunda -0,03 değer kaybetmiş ve G20 ülkeleri yolsuzlukla mücadele sıralamasında 15. Sıraya gerilemiştir.

Rusya'nın 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri -0,95'dir. G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadele sıralamasında 18. Sırada yer alan Rusya, 2022 yılında yolsuzlukla mücadele değeri -0,98'dir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde Rusya G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadele sıralamasında -0,02 değer kaybetse de 18. Sırada yer almaya devam etmiştir.

Avustralya 2002 yılı Dünya Bankası verilerine göre yolsuzlukla mücadele verileri incelendiğinde 1,76 değerle G20 ülkeleri arasında 5. Sırada yer almaktadır. 2022 yılı verileri incelendiğinde 1,76 değerle 2. Sıraya yükselmiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde yolsuzlukla mücadelede 0,003 değer artışı yaşamıştır.

İtalya Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında yolsuzlukla mücadele verisi 0,52'dir. G20 ülkeleri arasında 8. Sırada olan İtalya, 2022 yılında 0,53 değerle 9. Sıraya gerilemiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde 0,004 pozitif değer kazanmıştır.

Fransa 2002 yılında 1,19 değerle G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadelede 6. Sırada yer alırken, 2022 yılında yolsuzlukla mücadele değeri 0,068 artarak 1,26 olmuş ve Fransa 2022 yılında da G20 ülkeleri arasında 6. sırasını korumuştur.

Türkiye'nin yolsuzlukla mücadele verileri 2002 yılında -0,57'dir. G20 ülkeleri arasında 17. Sırada yer alırken, 2022 yılında -0,47 değerle yolsuzlukla mücadelede G20 ülkeleri arasında 16. Sıraya yükselmiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde yolsuzlukla mücadele değeri 0,10 yükselmiştir.

Suudi Arabistan 2002 yılında Dünya Bankası verilerine göre yolsuzlukla mücadelede 0,18 değerle G20 ülkeleri arasında 11. Sırada yer alırken, 2022 yılında 0,36 değerle 10. Sıraya yükselmiştir. 20 yılda Suudi Arabistan yolsuzlukla mücadelede 0,17 değer artış göstermiştir.

Hindistan Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri -0,56 ile G20 ülkeleri arasında 15. Sırada yer almaktadır. 2022 yılında Hindistan'ın yolsuzlukla mücadele değeri -0,32 olmuş ve G20 ülkeleri arasında 13. Sıraya yükselmiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde Hindistan yolsuzlukla mücadelede 0,23 değer artışı yaşamıştır.

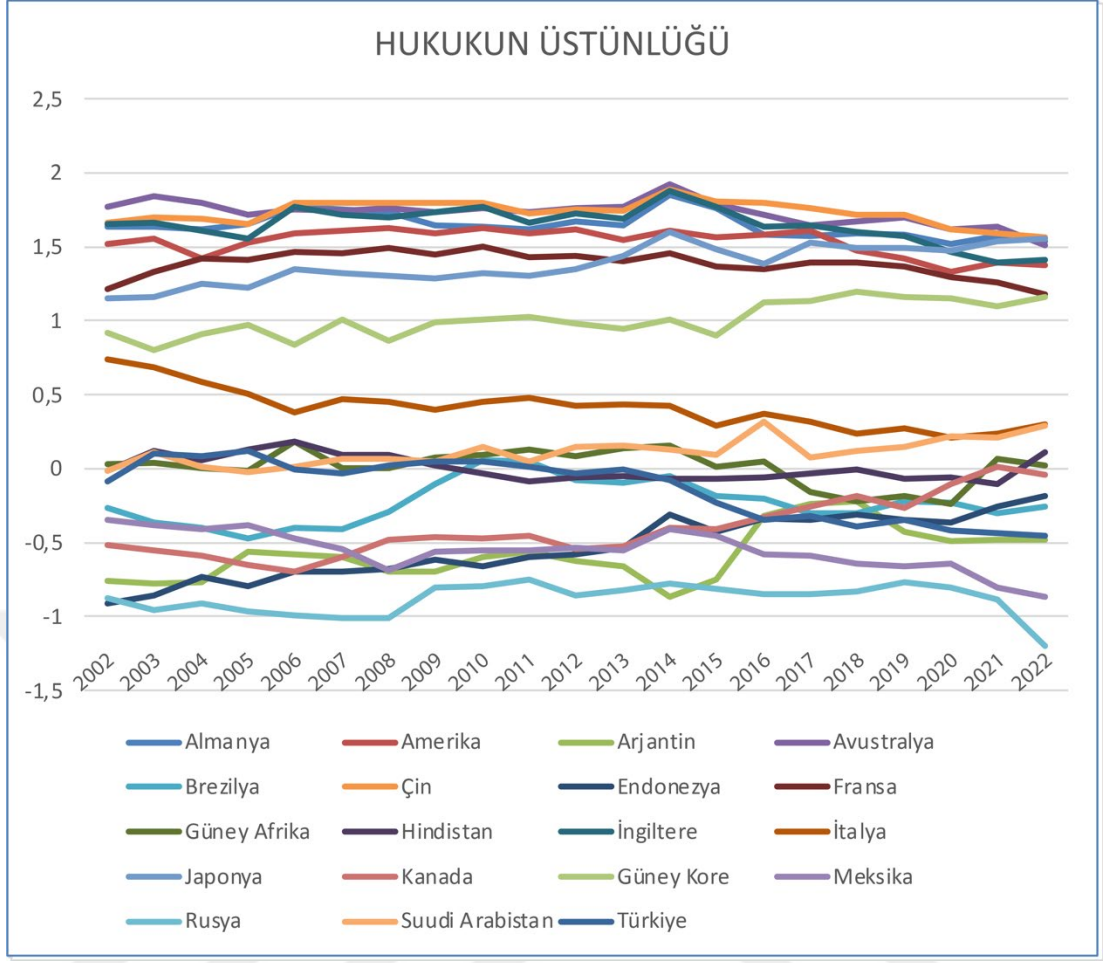
Güney Kore'nin 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri 0,49'dur. Bu değerle Güney Kore G20 ülkeleri arasında yolsuzlukla mücadele sıralamasında 9. Sıradaır. 2022 yılında 0,75 değerine erişen Güney Kore G20 ülkeleri arasında 8. Sıraya yükselmiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde Güney Kore yolsuzlukla mücadelede 0,26 farkla pozitif bir ivme almıştır.

Çin Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında -0,56 değerle G20 ülkeleri arasında 16. Sırada yer almaktadır. 2022 yılına gelindiği zaman Çin'in yolsuzlukla mücadele değeri 0,02 olarak G20 ülkeleri arasında 11. Sıraya yükselmiştir. 20 yıllık zaman periyodu içerisinde Çin 0,57 değer alarak pozitif bir ivme almıştır.

Japonya'nın 2002 yılında yolsuzlukla mücadele değeri 0,94'tür. G20 Ülkeleri arasında 2002 yılında 7. Sırada yer alan Japonya 2022 yılına gelindiğinde 1,54 yolsuzlukla mücadele değeri elde ederek 5. Sıraya yükselmiş, yolsuzlukla mücadelede 0,60'lık bir değer artışı yaşamıştır.

Endonezya Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında yolsuzlukla mücadelede -1,14 bir değerle G20 ülkeleri arasında sonuncu sırada yer almaktaydı. 2022 yılındaki değerleri incelendiğinde -0,43 noktasına ulaşarak G20 ülkeleri arasında 14. Sıraya yükselmiş ve 20 yılın sonunda 0,70 pozitif bir ivme almıştır.

2002-2022 yılları arasında G20 ülkelerinin yönetim göstergelerine bakıldığı zaman Hukukun Üstünlüğü Şekil 3.2'deki gibidir;

Şekil 3.2 : G20 ülkelerinde hukukun üstünlüğü.

Kaynak: databank.worldbank.org

2002 yılında Avustralya Çin, İngiltere, Almanya, Amerika, Fransa, Japonya, Güney Kore, İtalya, Güney Afrika, Hindistan, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkeler sırasıyla büyükten küçüğe doğru pozitif değer taşıırken Brezilya Meksika Kanada Arjantin Rusya Endonezya gibi ülkeler sırasıyla küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2022 yılına bakıldığında sırasıyla Çin, Japonya, Almanya, Avustralya, İngiltere, Amerika, Fransa, Güney Kore, İtalya, Suudi Arabistan, Hindistan ve Güney Afrika gibi ülkeler pozitif değer taşıırken Kanada, Endonezya, Brezilya, Türkiye, Arjantin, Meksika ve Rusya gibi ülkeler küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

20 yıllık zaman periyodu içerisinde ülkelerin Hukukun Üstünlüğü verileri değerlendirildiğinde; Dünya Bankası verilerine göre 2002 yılında Meksika hukukun üstünlüğü değeri -0,35'tir. 2002 yılına bakıldığı zaman G20 ülkeleri arasında 15.

Sıradadır. 2022 yılına gelindiği zaman bu değer -0,87 olmuş G20 ülkeleri arasında 18. sıraya gerilemiş ve toplamda -0,52 düşüş yaşamıştır.

İtalya'nın yönetim göstergesi olarak hukukun üstünlüğü verileri incelendiği zaman 2002 yılında 0,74 değeri alırken G20 ülkeleri arasında 9. Sıradadır. 2022 yılında 0,30 değerine düşmüş ve 20 yıllık zaman periyodu içerisinde -0,44 değer kaybetmiş ancak G20 ülkeleri arasında pozisyonunu korumuştur.

2002 yılında Türkiye'nin yönetim göstergesi olarak hukukun üstünlüğü verisi -0,08'dir ve G20 ülkeleri arasında 13. Sırada yer almaktadır. 2022 yılına gelindiği zaman bu değer -0,46 seviyelerine gerileyerek Türkiye G20 ülkeleri arasında 16. Sıraya gerilemiştir. Toplam 20 yıllık süreç içerisinde Türkiye hukukun üstünlüğü verilerine bakıldığı zaman -0,38 değer kaybetmiştir.

Yönetişim göstergelerine bakıldığı zaman Rusya, hukukun üstünlüğü verisinde 2002 yılında -0,87 değere sahiptir ve G20 ülkeleri arasında 18. Sıradadır. 2022 yılına gelindiği zaman -1,20 değerine gerilemiş ve G20 ülkeleri arasında son sıraya gerilemiştir. 20 yıllık bir zaman periyodu içerisinde Rusya -0,32 değer kaybetmiştir.

2002 yılında Avustralya hukukun üstünlüğü verilerine bakıldığı zaman 1,77 değerle G20 ülkeleri arasında 1. Sırada yer almaktadır. 2022 yılında Avustralya'nın değeri 1,51 ile G20 ülkeleri arasında 4. Sırada yer almıştır. Totalde 20 yıllık zaman periyodu neticesinde Avustralya hukukun üstünlüğü alanında -0,26 negatif bir ivme almıştır.

Dünya bankası yönetim göstergelerine göre İngiltere hukukun üstünlüğü alanında 2002 yılında 1,65 değerine sahiptir ve G20 ülkeleri arasında 3. Sırada yer almaktadır. 2022 yılına gelindiği zaman İngiltere'nin hukukun üstünlüğü göstergesi 1,42 ile 5. Sıraya gerilemiştir. 20 Yıllık zaman periyodu içerisinde İngiltere hukukun üstünlüğü göstergesinde -0,24 değer kaybetmiştir.

Amerika'nın Dünya Bankası yönetim göstergelerine bakıldığı zaman hukukun üstünlüğü göstergesi 2002 yılında 1,52 değeri ile G20 ülkelerinin arasında 5. Sırada yer almaktadır. 2022 yılında ise bu değer 1,37 ile G20 ülkelerinin arasında 6. Sıraya gerilemiştir. 20 yıllık zaman periyodu neticesinde Amerika'nın yönetim göstergelerinden hukukun üstünlüğü göstergesi toplamda -0,15 değer kaybetmiştir.

2002'de Almanya, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 1,63 değeriyle G20 ülkeleri arasında 4. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,53'e düştü ve Almanya G20 ülkeleri arasında 3. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, 20 yıllık süre içinde Almanya'nın hukukun üstünlüğü göstergesi -0,10 birim değer kaybetmiş ve sıralamada yükselmiştir.

2002'de Çin, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 1,66 değeriyle 2. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,57'ye düştü ancak Çin 1. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Çin'in hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde -0,10 birim değer kaybetmiş, buna rağmen sıralamada yükselmiştir.

2002'de Fransa, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 1,21 değeriyle 6. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,18'e düştü ve Fransa 7. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Fransa'nın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde -0,03 birim değer kaybetmiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Japonya, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 1,15 değeriyle G20 ülkeleri arasında 7. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,56'ya yükseldi ve Japonya G20 ülkeleri arasında 2. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Japonya'nın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,41 birim değer kazanmış ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Güney Afrika, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 0,03 değeriyle G20 ülkeleri arasında 10. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 0,02'ye düştü ve Güney Afrika G20 ülkeleri arasında 12. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Güney Afrika'nın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde -0,01 birim değer kaybetmiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Brezilya, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak -0,27 değeriyle G20 ülkeleri arasında 14. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,26'ya yükseldi ve Brezilya G20 ülkeleri arasında 15. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Brezilya'nın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,01 birim değer kazanmış ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Hindistan, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak -0,02 değeriyle G20 ülkeleri arasında 11. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 0,11'e yükseldi ve Hindistan G20 ülkeleri arasında 11. sıradaki konumunu korudu. Bu verilere göre, Hindistan'ın hukukun

üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,13 birim değer kazanmış ve sıralamada değişiklik olmamıştır.

2002'de Güney Kore, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 0,92 değeriyle G20 ülkeleri arasında 8. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,16'ya yükseldi ve Güney Kore G20 ülkeleri arasında 8. sıradaki konumunu korudu. Bu verilere göre, Güney Kore'nin hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,24 birim değer kazanmış ve sıralamada değişiklik olmamıştır.

2002'de Arjantin, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak -0,76 değeriyle G20 ülkeleri arasında 17. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,48'e yükseldi ve Arjantin G20 ülkeleri arasında 17. sıradaki konumunu korudu. Bu verilere göre, Arjantin'in hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,28 birim değer kazanmış ve sıralamada değişiklik olmamıştır.

2002'de Suudi Arabistan, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak -0,02 değeriyle G20 ülkeleri arasında 12. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 0,29'a yükseldi ve Suudi Arabistan G20 ülkeleri arasında 10. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Suudi Arabistan'ın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,31 birim değer kazanmış ve sıralamada yükselmiştir.

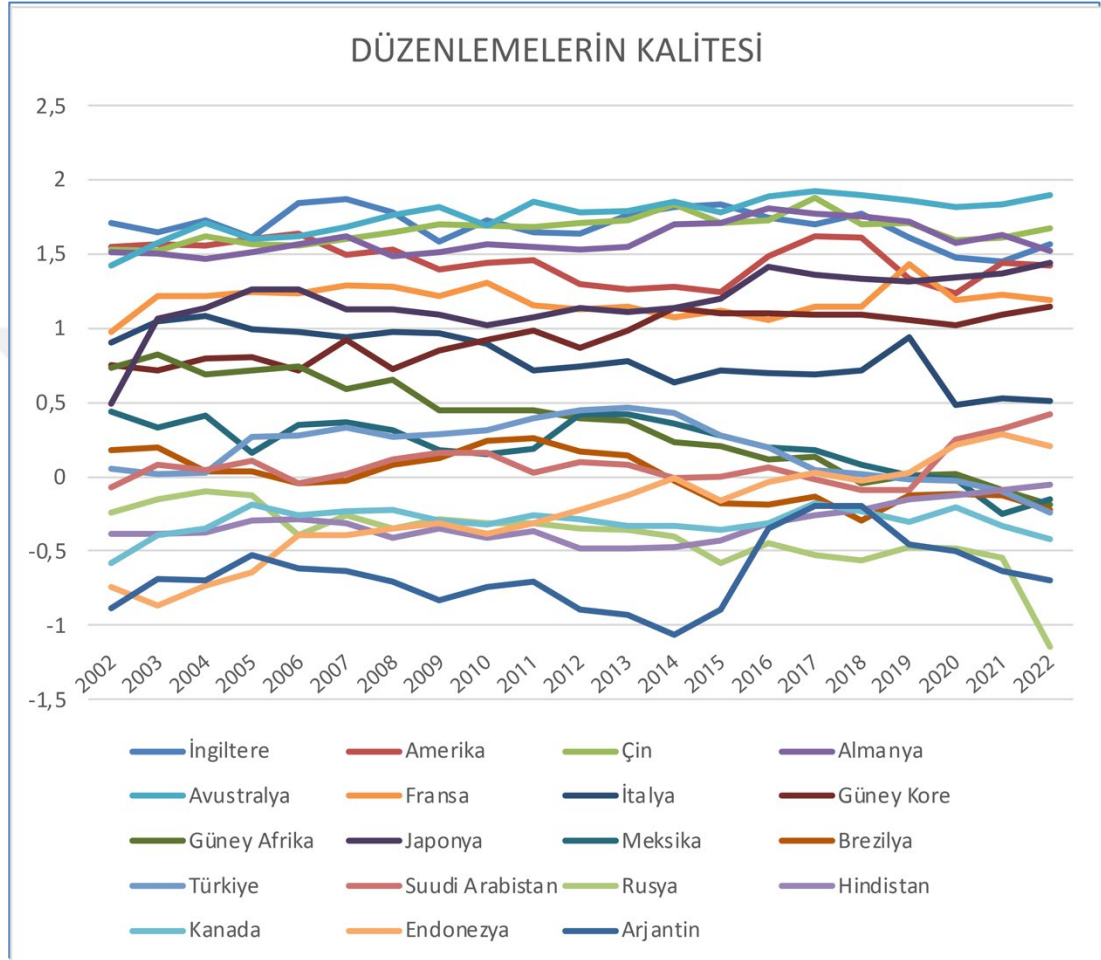
2002'de Japonya, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak 1,15 değeriyle G20 ülkeleri arasında 7. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,56'ya yükseldi ve Japonya G20 ülkeleri arasında 2. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Japonya'nın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,41 birim değer kazanmış ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Kanada, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak -0,52 değeriyle G20 ülkeleri arasında 16. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,04'e yükseldi ve Kanada G20 ülkeleri arasında 13. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Kanada'nın hukukun üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,48 birim değer kazanmış ve sıralamada yükselmiştir.

2002'de Endonezya, hukukun üstünlüğü göstergesi olarak -0,91 değeriyle G20 ülkeleri arasında 19. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,19'a yükseldi ve Endonezya G20 ülkeleri arasında 14. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Endonezya'nın hukukun

üstünlüğü göstergesi 20 yıllık süre içinde 0,72 birim değer kazanmış ve sıralamada yükselmiştir.

2002-2022 yılları arasında G20 ülkelerinin yönetim göstergelerine bakıldığı zaman Düzenlemelerin Kalitesi Şekil 3.3 teki gibidir;

Şekil 3.3 : G20 ülkelerinde düzenlemelerin kalitesi.

Kaynak: databank.worldbank.org

2002 yılında İngiltere, Amerika, Çin, Almanya, Avustralya, Fransa, İtalya, Güney Kore, Güney Afrika, Japonya, Meksika, Brezilya ve Türkiye gibi ülkeler sırasıyla büyükten küçüğe doğru pozitif değer taşıırken Suudi Arabistan, Rusya, Hindistan Kanada, Endonezya ve Arjantin gibi ülkeler sırasıyla küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2022 yılına bakıldığında sırasıyla Avustralya, Çin, İngiltere, Almanya, Japonya, Amerika, Fransa, Güney Kore, İtalya, Suudi Arabistan ve Endonezya gibi ülkeler

pozitif değer taşırken Hindistan, Meksika, Güney Afrika, Brezilya, Türkiye, Kanada, Arjantin ve Rusya gibi ülkeler kekten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

20 yıllık zaman periyodu içerisinde ülkelerin Düzenlemelerin Kalitesi verileri değerlendirildiğinde 2002'de Güney Afrika, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,73 değeriyle G20 lkeleri arasında 9. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,19'a düştü ve Güney Afrika G20 lkeleri arasında 14. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Güney Afrika'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,92 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Rusya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak -0,24 değeriyle G20 lkeleri arasında 15. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -1,14'e düştü ve Rusya G20 lkeleri arasında 19. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Rusya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,90 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Meksika, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,44 değeriyle G20 lkeleri arasında 11. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,15'e düştü ve Meksika G20 lkeleri arasında 13. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Meksika'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,59 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Brezilya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,18 değeriyle G20 lkeleri arasında 12. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,22'ye düştü ve Brezilya G20 lkeleri arasında 15. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Brezilya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,40 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de İtalya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,90 değeriyle G20 lkeleri arasında 7. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 0,51'e düştü ve İtalya G20 lkeleri arasında 9. sıraya geriledi. Bu verilere göre, İtalya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,39 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Türkiye, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,06 değeriyle G20 lkeleri arasında 13. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,24'e düştü ve Türkiye G20 lkeleri arasında 16. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Türkiye'nin düzenlemelerin kalitesi

göstergesi -0,30 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de İngiltere, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 1,71 değeriyle G20 ülkeleri arasında 1. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,57'ye düştü ve İngiltere G20 ülkeleri arasında 3. sıraya geriledi. Bu verilere göre, İngiltere'nin düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,14 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Amerika, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 1,55 değeriyle G20 ülkeleri arasında 2. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,42'e düştü ve Amerika G20 ülkeleri arasında 6. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Amerika'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi -0,13 değerle olumsuz yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerilemiştir.

2002'de Almanya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 1,51 değeriyle G20 ülkeleri arasında 4. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,52'ye yükseldi ve Almanya G20 ülkeleri arasında 4. sıradaki konumunu korudu. Bu verilere göre, Almanya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,01 pozitif yönde hafif bir artış göstermiş ve sıralamada değişiklik olmamıştır.

2002'de Çin, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 1,53 değeriyle G20 ülkeleri arasında 3. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,68'e yükseldi ve Çin G20 ülkeleri arasında 2. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Çin'nin düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,14 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada yükselmiştir. Bu durum, Çin'in düzenleme politikalarının etkinliğini artırdığını ve daha iyi bir gelişim kaydettiğini göstermektedir.

2002'de Kanada, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak -0,58 değeriyle G20 ülkeleri arasında 17. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,42'ye yükseldi ve Kanada G20 ülkeleri arasında 17. sıradaki konumunu korudu. Bu verilere göre, Kanada'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,16 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada değişiklik olmamıştır. Bu durum, Kanada'nın düzenleme politikalarında belirgin bir iyileşme kaydetmediğini ancak göreceli olarak istikrarlı bir performans sergilediğini göstermektedir.

2002'de Arjantin, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak -0,88 değeriyle G20 ülkeleri arasında 19. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,70'e yükseldi ve Arjantin G20 ülkeleri arasında 18. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Arjantin'nin düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,18 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada yükselmiştir.

2002'de Fransa, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,98 değeriyle G20 ülkeleri arasında 6. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,19'a yükseldi ve Fransa G20 ülkeleri arasında 7. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Fransa'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,21 pozitif yönde bir artış göstermiş, ancak G20 ülkeleri sıralamasında 1 sıra gerilemiştir.

2002'de Hindistan, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak -0,38 değeriyle G20 ülkeleri arasında 16. sıradaydı. 2022'de ise bu değer -0,05'e yükseldi ve Hindistan G20 ülkeleri arasında 12. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Hindistan'ın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,33 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada yükselmiştir. Bu durum, Hindistan'ın düzenleme politikalarında belirgin bir iyileşme kaydettiğini ve daha iyi bir gelişim gösterdiğini göstermektedir.

2002'de Güney Kore, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,75 değeriyle G20 ülkeleri arasında 8. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,15'e yükseldi ve Güney Kore G20 ülkeleri arasında 8. sıradaki konumunu korudu. Bu verilere göre, Güney Kore'nin düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,39 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada değişiklik olmamıştır.

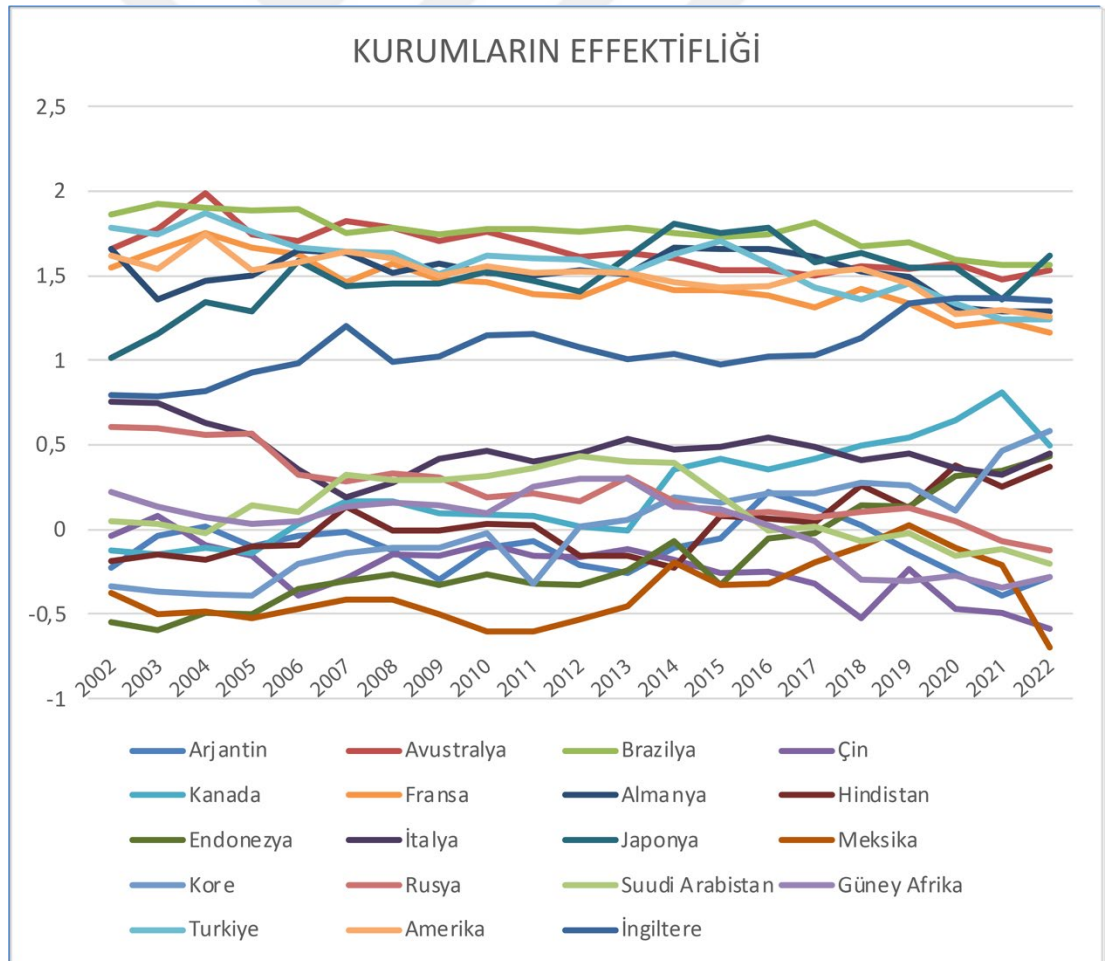
2002'de Avustralya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 1,42 değeriyle G20 ülkeleri arasında 5. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,89'a yükseldi ve Avustralya G20 ülkeleri arasında 1. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Avustralya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,47 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Bu durum, Avustralya'nın düzenleme politikalarının etkinliğini artırdığını ve önemli bir gelişim kaydettiğini göstermektedir.

2002'de Suudi Arabistan, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak -0,07 değeriyle G20 ülkeleri arasında 14. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 0,42'ye yükseldi ve Suudi Arabistan G20 ülkeleri arasında 10. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Suudi Arabistan'ın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,49 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada yükselmiştir.

2002'de Japonya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak 0,50 değeriyle G20 ülkeleri arasında 10. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 1,44'e yükseldi ve Japonya G20 ülkeleri arasında 5. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Japonya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,94 pozitif yönde büyük bir artış göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Endonezya, düzenlemelerin kalitesi göstergesi olarak -0,74 değeriyle G20 ülkeleri arasında 18. sıradaydı. 2022'de ise bu değer 0,21'e yükseldi ve Endonezya G20 ülkeleri arasında 11. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Endonezya'nın düzenlemelerin kalitesi göstergesi 0,95 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002-2022 yılları arasında G20 ülkelerinin yönetim göstergelerine bakıldığı zaman Kurumların Etkifliliği Şekil 3.4'teki gibidir;

Şekil 3.4 : G20 ülkelerinde kurumların etkiifliliği.

Kaynak: databank.worldbank.org

2002 yılında Brezilya, Türkiye, Almanya, Avustralya, Amerika, Fransa, Japonya, İngiltere, İtalya, Rusya, Güney Afrika ve Suudi Arabistan gibi ülkeler sırasıyla büyükten küçüğe doğru pozitif değer taşıırken Çin, Kanada, Hindistan, Arjantin, Güney Kore, Meksika ve Endonezya gibi ülkeler sırasıyla küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2022 yılına bakıldığında sırasıyla Japonya, Brezilya, Avustralya, İngiltere, Almanya, Amerika, Türkiye, Fransa, Güney Kore, Kanada, İtalya, Endonezya ve Hindistan gibi ülkeler pozitif değer taşıırken Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Arjantin, Çin ve Meksika gibi ülkeler küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2002'de Rusya, kurumların etkinliği göstergesi olarak 0,61 değeriyle G20 ülkeleri arasında 10. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,13'e düştü ve Rusya G20 ülkeleri arasında 14. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Rusya'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,73 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Çin, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,03 değeriyle G20 ülkeleri arasında 13. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,59'a düştü ve Çin G20 ülkeleri arasında 18. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Çin'in kurumların etkinliği göstergesi -0,55 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Türkiye, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,78 değeriyle G20 ülkeleri arasında 2. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,24'e düştü ve Türkiye G20 ülkeleri arasında 7. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Türkiye'nin kurumların etkinliği göstergesi -0,54 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Güney Afrika, kurumların etkinliği göstergesi olarak 0,22 değeriyle G20 ülkeleri arasında 11. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,28'e düştü ve Güney Afrika G20 ülkeleri arasında 16. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Güney Afrika'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,50 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Fransa, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,54 değeriyle G20 lkeleri arasında 6. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,17'ye düştü ve Fransa G20 lkeleri arasında 8. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Fransa'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,38 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Almanya, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,66 değeriyle G20 lkeleri arasında 3. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,29'a düştü ve Almanya G20 lkeleri arasında 5. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Almanya'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,37 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Amerika, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,62 değeriyle G20 lkeleri arasında 5. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,26'ya düştü ve Amerika G20 lkeleri arasında 6. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Amerika'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,36 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Meksika, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,38 değeriyle G20 lkeleri arasında 18. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,70'e düştü ve Meksika G20 lkeleri arasında 19. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Meksika'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,32 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de İtalya, kurumların etkinliği göstergesi olarak 0,75 değeriyle G20 lkeleri arasında 9. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,45'e düştü ve İtalya G20 lkeleri arasında 11. sıraya geriledi. Bu verilere göre, İtalya'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,30 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Brezilya, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,86 değeriyle G20 lkeleri arasında 1. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,57'ye düştü ve Brezilya G20 lkeleri arasında 2. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Brezilya'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,29 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Suudi Arabistan, kurumların etkinliği göstergesi olarak 0,05 değeriyle G20 ÷lkeleri arasında 12. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,20'ye düştü ve Suudi Arabistan G20 ÷lkeleri arasında 15. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Suudi Arabistan'ın kurumların etkinliği göstergesi -0,25 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Avustralya, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,66 değeriyle G20 ÷lkeleri arasında 4. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,53'e düştü ancak G20 ÷lkeleri arasında 3. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Avustralya'nın kurumların etkinliği göstergesi -0,13 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Arjantin, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,23 değeriyle G20 ÷lkeleri arasında 16. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,28'e düştü ve Arjantin G20 ÷lkeleri arasında 17. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Arjantin'in kurumların etkinliği göstergesi -0,05 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada bir miktar gerileme yaşanmıştır.

2002'de İngiltere, kurumların etkinliği göstergesi olarak 0,80 değeriyle G20 ÷lkeleri arasında 8. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,35'e yükseldi ve İngiltere G20 ÷lkeleri arasında 4. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, İngiltere'nin kurumların etkinliği göstergesi 0,55 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Hindistan, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,19 değeriyle G20 ÷lkeleri arasında 15. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,37'ye yükseldi ve Hindistan G20 ÷lkeleri arasında 13. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Hindistan'ın kurumların etkinliği göstergesi 0,56 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

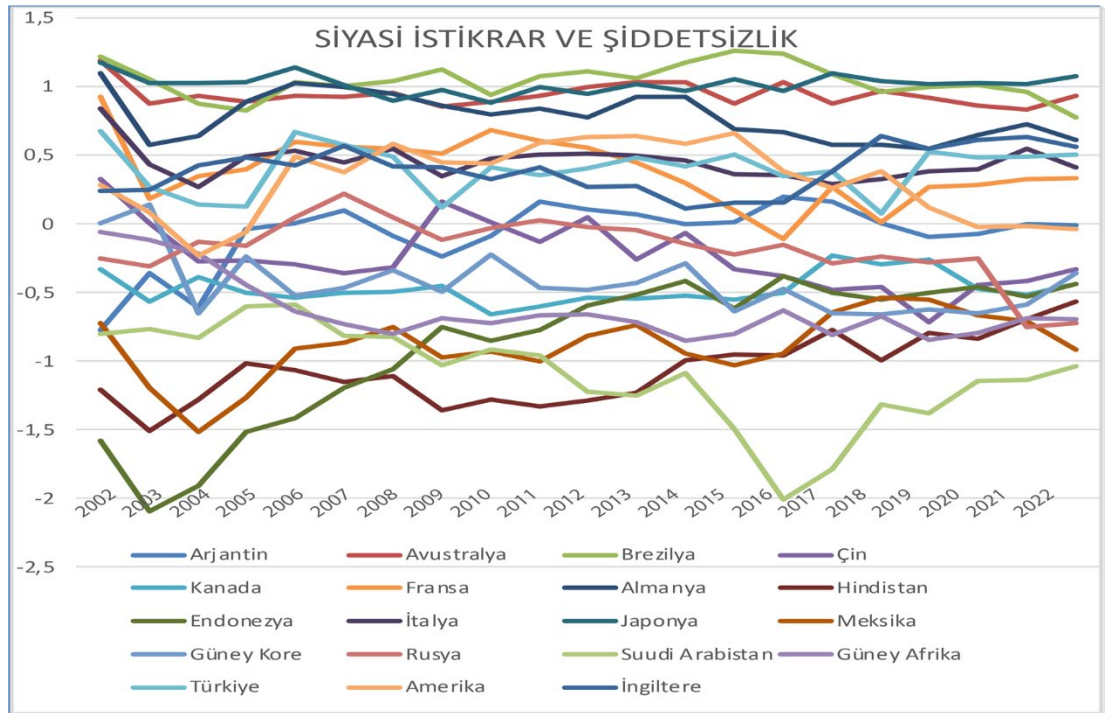
2002'de Japonya, kurumların etkinliği göstergesi olarak 1,02 değeriyle G20 ÷lkeleri arasında 7. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,62'ye yükseldi ve Japonya G20 ÷lkeleri arasında 1. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Japonya'nın kurumların etkinliği göstergesi 0,60 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Kanada, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,12 değeriyle G20 ülkeleri arasında 14. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,50'ye yükseldi ve Kanada G20 ülkeleri arasında 10. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Kanada'nın kurumların etkinliği göstergesi 0,62 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Güney Kore, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,34 değeriyle G20 ülkeleri arasında 17. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,58'e yükseldi ve Güney Kore G20 ülkeleri arasında 9. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Güney Kore'nin kurumların etkinliği göstergesi 0,92 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Endonezya, kurumların etkinliği göstergesi olarak -0,55 değeriyle G20 ülkeleri arasında 19. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,44'e yükseldi ve Endonezya G20 ülkeleri arasında 12. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Endonezya'nın kurumların etkinliği göstergesi 0,99 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

2002-2022 yılları arasında G-20 ülkelerinin yönetim göstergelerine bakıldığında zaman Siyasi İstikrar ve Şiddetsizlik Şekil 3.5'teki gibidir;

Şekil 3.5 : G20 ülkelerinde siyasi istikrar ve şiddetsizlik.

Kaynak: databank.worldbank.org

2002 yılında Brezilya, Avustralya, Japonya, Almanya, Fransa, İtalya, Türkiye, Çin, Amerika, İngiltere ve Güney Kore gibi ülkeler sırasıyla büyükten küçüğe doğru pozitif değer taşıırken Güney Afrika, Rusya, Kanada, Meksika, Arjantin, Suudi Arabistan, Hindistan ve Endonezya gibi ülkeler sırasıyla küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2022 yılına bakıldığında sırasıyla Japonya, Avustralya, Brezilya, Almanya, İngiltere, Türkiye, İtalya ve Fransa gibi ülkeler pozitif değer taşıırken Arjantin, Amerika, Çin, Güney Kore, Endonezya, Kanada, Hindistan, Güney Afrika, Rusya, Meksika ve Suudi Arabistan gibi ülkeler büyükten küçüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

20 yıllık zaman periyodu içerisinde ülkelerin Siyasi İstikrar ve Şiddetsizlik verileri değerlendirildiğinde; 2002'de Çin, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,33 değeriyle G20 ülkeleri arasında 8. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,33'e düştü ve Çin G20 ülkeleri arasında 11. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Çin'in siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,66 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Güney Afrika, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -0,06 değeriyle G20 ülkeleri arasında 12. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,69'a düştü ve Güney Afrika G20 ülkeleri arasında 16. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Güney Afrika'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,63 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada belirgin bir gerileme yaşanmıştır.

2002'de Fransa, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,92 değeriyle G20 ülkeleri arasında 5. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,33'e düştü ve Fransa G20 ülkeleri arasında 8. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Fransa'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,59 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Almanya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 1,10 değeriyle G20 ülkeleri arasında 4. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,61'e düştü ve Almanya G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 4. sırada kaldı. Bu verilere göre, Almanya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,48 negatif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada sabit kalmıştır.

2002'de Rusya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -0,25 değeriyle G20 ülkeleri arasında 13. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,72'ye düştü ve Rusya G20 ülkeleri arasında 17. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Rusya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,47 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Brezilya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 1,22 değeriyle G20 ülkeleri arasında 1. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,77'ye düştü ve Brezilya G20 ülkeleri arasında 3. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Brezilya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,45 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada belirgin bir gerileme yaşanmıştır.

2002'de İtalya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,84 değeriyle G20 ülkeleri arasında 6. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,41'e düştü ve İtalya G20 ülkeleri arasında 7. sıraya geriledi. Bu verilere göre, İtalya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,42 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada bir miktar gerileme yaşanmıştır.

2002'de Güney Kore, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,002 değeriyle G20 ülkeleri arasında 11. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,36'ya düştü ve Güney Kore G20 ülkeleri arasında 12. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Güney Kore'nin siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,37 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada bir miktar gerileme yaşanmıştır.

2002'de Amerika, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,29 değeriyle G20 ülkeleri arasında 9. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,04'e düştü ve Amerika G20 ülkeleri arasında 10. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Amerika'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,32 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada bir miktar gerileme yaşanmıştır.

2002'de Avustralya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 1,19 değeriyle G20 ülkeleri arasında 2. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,93'e düştü ve Avustralya G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 2. sırada kaldı. Bu verilere göre, Avustralya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,26 negatif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada sabit kalmıştır.

2002'de Suudi Arabistan, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -0,80 değeriyle G20 ülkeleri arasında 17. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -1,04'e düştü ve Suudi Arabistan G20 ülkeleri arasında 19. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Suudi Arabistan'ın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,24 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada belirgin bir gerileme yaşanmıştır.

2002'de Meksika, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -0,72 değeriyle G20 ülkeleri arasında 15. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,92'ye düştü ve Meksika G20 ülkeleri arasında 18. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Meksika'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,19 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada belirgin bir gerileme yaşanmıştır.

2002'de Türkiye, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,67 değeriyle G20 ülkeleri arasında 7. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,50'ye düştü. Türkiye siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesinde düşüş yaşamasına rağmen G20 ülkeleri arasında 6. Sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Türkiye'nin siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,17 negatif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada yükselme yaşamıştır.

2002'de Kanada, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -0,33 değeriyle G20 ülkeleri arasında 14. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,44'e düştü ve Kanada G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 14. sırada kaldı. Bu verilere göre, Kanada'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,11 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada sabit kalmıştır.

2002'de Japonya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 1,18 değeriyle G20 ülkeleri arasında 3. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,07'ye düştü ancak Japonya G20 ülkeleri arasında 1. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Japonya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi -0,10 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

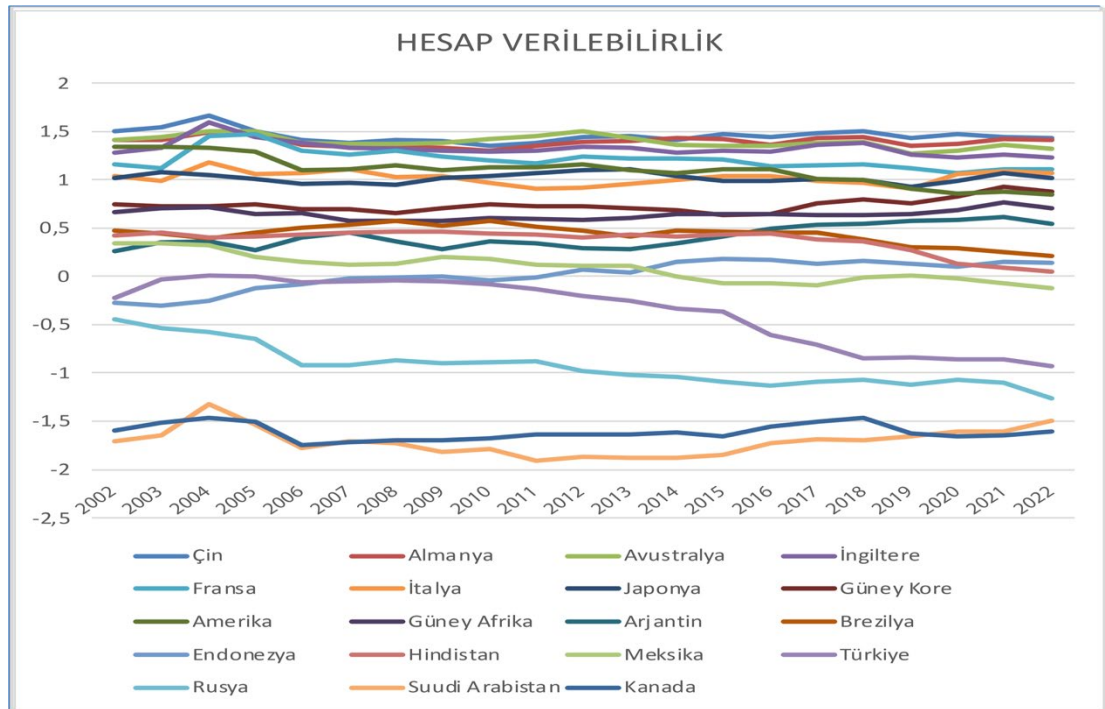
2002'de İngiltere, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak 0,24 değeriyle G20 ülkeleri arasında 10. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,56'ya yükseldi ve İngiltere G20 ülkeleri arasında 5. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, İngiltere'nin siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi 0,32 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Hindistan, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -1,21 değeriyle G20 ülkeleri arasında 18. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,57'ye yükseldi ve Hindistan G20 ülkeleri arasında 15. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Hindistan'ın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi 0,64 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Arjantin, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -0,78 değeriyle G20 ülkeleri arasında 16. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,01'ye yükseldi ve Arjantin G20 ülkeleri arasında 9. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Arjantin'in siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi 0,77 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Endonezya, siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi olarak -1,58 değeriyle G20 ülkeleri arasında 19. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,44'e yükseldi ve Endonezya G20 ülkeleri arasında 13. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Endonezya'nın siyasi istikrar ve şiddetsizlik göstergesi 1,14 pozitif yönde bir artış göstermiş ve sıralamada önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

2002-2022 yılları arasında G-20 ülkelerinin yönetim göstergelerine bakıldığında zaman Hesap Verilebilirlik Şekil 3.6'daki gibidir;

Şekil 3.6 : G20 ülkelerinde hesap verilebilirlik.

2002 yılında Çin, Almanya, Avustralya, Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Güney Kore, Güney Afrika, Brezilya, Hindistan, Meksika ve Arjantin gibi ülkeler sırasıyla büyükten küçüğe doğru pozitif değer taşıırken Türkiye, Endonezya, Rusya, Kanada ve Suudi Arabistan gibi ülkeler sırasıyla küçükten büyüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

2022 yılına bakıldığında sırasıyla Çin, Almanya, Avustralya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Güney Kore, Amerika, Güney Afrika, Arjantin, Brezilya, Endonezya ve Hindistan gibi ülkeler pozitif değer taşıırken Meksika, Türkiye, Rusya, Suudi Arabistan ve Kanada gibi ülkeler büyükten küçüğe doğru negatif değer taşımaktadır.

20 yıllık zaman periyodu içerisinde ülkelerin hesap verilebilirlik göstergesi verileri değerlendirildiğinde;

2002'de Rusya, hesap verebilirlik göstergesi olarak -0,44 değeriyle G20 ülkeleri arasında 17. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -1,26'ya düştü ve Rusya G20 ülkeleri arasında pozisyonunu korudu. Bu verilere göre, Rusya'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,82 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada değişiklik olmamıştır.

2002'de Türkiye, hesap verebilirlik göstergesi olarak -0,22 değeriyle G20 ülkeleri arasında 15. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,93'e düştü ve Türkiye G20 ülkeleri arasında 16. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Türkiye'nin hesap verebilirlik göstergesi -0,71 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Amerika, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,34 değeriyle G20 ülkeleri arasında 4. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,85'e düştü ve Amerika G20 ülkeleri arasında 9. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Amerika'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,50 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Meksika, hesap verebilirlik göstergesi olarak 0,35 değeriyle G20 ülkeleri arasında 13. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -0,12'ye düştü ve

Meksika G20 ülkeleri arasında 15. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Meksika'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,47 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Hindistan, hesap verebilirlik göstergesi olarak 0,43 değeriyle G20 ülkeleri arasında 12. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,05'e düştü ve Hindistan G20 ülkeleri arasında 14. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Hindistan'ın hesap verebilirlik göstergesi -0,38 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Brezilya, hesap verebilirlik göstergesi olarak 0,47 değeriyle G20 ülkeleri arasında 11. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,21'e düştü ve Brezilya G20 ülkeleri arasında 12. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Brezilya'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,26 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada gerileme yaşanmıştır.

2002'de Avustralya, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,41 değeriyle G20 ülkeleri arasında 3. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,32'ye düştü ve Avustralya G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 3. sırada kaldı. Bu verilere göre, Avustralya'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,09 negatif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada bir değişiklik olmamıştır.

2002'de Çin, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,50 değeriyle G20 ülkeleri arasında 1. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,43'e düştü ve Çin G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 1. sırada kaldı. Bu verilere göre, Çin'in hesap verebilirlik göstergesi -0,06 negatif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada bir değişiklik olmamıştır.

2002'de İngiltere, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,28 değeriyle G20 ülkeleri arasında 5. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,23'e düşmesine rağmen İngiltere, G20 ülkeleri arasında 4. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, İngiltere'nin hesap verebilirlik göstergesi -0,05 negatif yönde bir değişim göstermiştir.

2002'de Fransa, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,15 değeriyle G20 ülkeleri arasında 6. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,11'e düştü fakat Fransa

G20 ülkeleri arasında 5. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Fransa'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,05 negatif yönde bir değişim göstermiştir.

2002'de Kanada, hesap verebilirlik göstergesi olarak -1,60 değeriyle G20 ülkeleri arasında 18. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -1,61'e düştü ve Kanada G20 ülkeleri arasında 19. sıraya geriledi. Bu verilere göre, Kanada'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,02 negatif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada bir miktar gerileme yaşanmıştır.

2002'de Almanya, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,41 değeriyle G20 ülkeleri arasında 2. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,41'e düştü ve Almanya G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 2. sırada kaldı. Bu verilere göre, Almanya'nın hesap verebilirlik göstergesi -0,004 negatif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada bir değişiklik olmamıştır.

2002'de Japonya, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,01 değeriyle G20 ülkeleri arasında 8. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,02'ye yükseldi ve Japonya G20 ülkeleri arasında sıralamada 7. Sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Japonya'nın hesap verebilirlik göstergesi 0,003 pozitif yönde bir değişim göstermiştir.

2002'de İtalya, hesap verebilirlik göstergesi olarak 1,04 değeriyle G20 ülkeleri arasında 7. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 1,07'ye yükseldi ve İtalya G20 ülkeleri arasında 6. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, İtalya'nın hesap verebilirlik göstergesi 0,03 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada ilerleme yaşanmıştır.

2002'de Güney Afrika, hesap verebilirlik göstergesi olarak 0,66 değeriyle G20 ülkeleri arasında 10. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,71'e yükseldi ve Güney Afrika G20 ülkeleri arasında sıralamada değişmeden 10. sırada kaldı. Bu verilere göre, Güney Afrika'nın hesap verebilirlik göstergesi 0,05 pozitif yönde bir değişim göstermiş ancak sıralamada bir değişiklik olmamıştır.

2002'de Güney Kore, hesap verebilirlik göstergesi olarak 0,75 değeriyle G20 ülkeleri arasında 9. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,87'ye yükseldi ve Güney Kore G20 ülkeleri arasında 8. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Güney Kore'nin hesap

verebilirlik göstergesi 0,13 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Suudi Arabistan, hesap verebilirlik göstergesi olarak -1,70 değeriyle G20 ülkeleri arasında 19. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer -1,49'a yükseldi ve Suudi Arabistan G20 ülkeleri arasında 18. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Suudi Arabistan'ın hesap verebilirlik göstergesi 0,21 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Arjantin, hesap verebilirlik göstergesi olarak 0,26 değeriyle G20 ülkeleri arasında 14. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,54'e yükseldi ve Arjantin G20 ülkeleri arasında 11. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Arjantin'in hesap verebilirlik göstergesi 0,28 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada ilerleme kaydetmiştir.

2002'de Endonezya, hesap verebilirlik göstergesi olarak -0,27 değeriyle G20 ülkeleri arasında 16. sıradaydı. Ancak 2022'ye gelindiğinde, bu değer 0,14'e yükseldi ve Endonezya G20 ülkeleri arasında 13. sıraya yükseldi. Bu verilere göre, Endonezya'nın hesap verebilirlik göstergesi 0,41 pozitif yönde bir değişim göstermiş ve sıralamada ilerleme kaydetmiştir.

3.3.2 G20 ülkelerinin uluslararası ticaret trendi

G20 ülkeleri, dünya ekonomisinin büyük bir kısmını temsil eden ve dünya siyasetinde önemli bir rol oynayan büyük devletlerin ekonomilerinden oluşur. Bu devletler, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomileri kapsar ve küresel ekonomik iş birliğini teşvik etmeyi amaçlar. G20, ekonomik büyüme, uluslararası ticaret ve kalkınma konularında politikalar geliştirmek ve koordine etmek için düzenli olarak toplanır (Apak ve Yılmaz, 2010, s.14). G20 zirveleri, küresel ekonomik sorunlara çözüm bulma ve üye ülkeler arasındaki iş birliğini güçlendirme konusunda kritik bir platform olarak hizmet etmektedir.

G20 ülkeleri, küresel ticaretin %75'ini ve global gayri safi yurt içi hasılanın (GSYİH) yaklaşık %85'ini temsil eder (Yıldız, 2015, s.69). G20 ülkeleri arasında Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Japonya, Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Rusya, Hindistan, Türkiye ve Brezilya gibi ekonomik açıdan güçlü ülkeler yer alır.

G20, küresel ekonominin can damarı niteliğindeki ülkeleri bir araya getirir. Finansal krizler, iklim değişikliği gibi küresel krizlere karşı koymak, ekonomik büyümeyi teşvik etmek ve uluslararası ticareti düzenlemek gibi önemli meselelerde iş birliği yaparlar. Üye ülkeler, ekonomik politikaları koordine etme ve global ekonomik istikrarı destekleme konusunda birlikte çalışır (Hacıgökmen, 2019, s.197-198). G20, dünya ekonomisinin yönünü belirleyen kararlar almak için kritik bir platformdur ve her üye ülkenin katkısı, küresel ekonomik gelişmeler üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. G20 zirveleri, üye ülkelerin liderleri, finans bakanları ve merkez bankası başkanlarını bir araya getirerek, küresel ekonomik gündemi şekillendirme ve ortak sorunlara çözüm bulma konusunda önemli kararlar alınmasına olanak sağlar. Bu işbirliği, küresel ekonomik büyümenin sürdürülebilir ve dengeli bir şekilde devam etmesine katkıda bulunur.

Çizelge 3.1 : Almanya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	616	490	1106	126
2005	977	780	1757	197
2010	1268	1061	2329	207
2015	1324	1053	2377	271
2020	1380	1173	2553	207
2021	1631	1423	3054	208
2022	1658	1571	3229	87

Kaynak: trademap.org

Almanya'nın dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir trend izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2002'den 2022'ye kadar istikrarlı bir şekilde artmış, özellikle 2010'dan itibaren belirgin bir yükseliş kaydetmiştir. Almanya, 2022'de 1658 milyar dolar ihracata ulaşmıştır. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek değerini 2021'de 1423 milyar dolar seviyesini görmüştür. Yine Almanya'nın toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, 2022'de 3229 milyar dolara ulaşmıştır. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) yıllara göre değişkenlik göstermiştir, en düşük denge 2022'de 87 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

Çizelge 3.2 : Arjantin'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	26	9	35	17
2005	40	29	69	11
2010	68	57	125	11
2015	57	60	117	-3
2020	55	42	97	13
2021	78	63	141	15
2022	88	76	164	12

Kaynak: trademap.org

Arjantin'in dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir trend izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2020 pandemi yılı hariç olmak üzere 2002'den 2022'ye kadar istikrarlı bir şekilde artmış, en yüksek seviyesini 2022'de 88 milyar dolarla kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek değerini 2022'de 76 milyar dolarla görmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl değişkenlik göstermiş, en yüksek hacim 2022'de 164 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) yıllara göre dalgalanmış, en yüksek dengesini 2002 ve 2021'de 17 ve 15 milyar dolarla kaydetmiştir.

Çizelge 3.3 : Amerika'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	693	1200	1893	-507
2005	901	1735	2636	-834
2010	1278	1968	3246	-690
2015	1503	2316	3819	-813
2020	1425	2407	3832	-982
2021	1754	2935	4689	-1181
2022	2063	3376	5439	-1313

Kaynak: trademap.org

Amerika Birleşik Devletleri'nin dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir trend izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2020 pandemi yılı hariç 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak yükselmiş, en yüksek seviyesini 2022'de 2063 milyar dolarla kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 3376 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 5439 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönlü olmuş ve her yıl artarak devam etmiştir. En düşük dengesini 2022'de -1313 milyar dolarla kaydetmiştir. Bu veriler, Amerika Birleşik Devletleri'nin dış ticaret dengesizliği ve ithalatın ihracattan daha hızlı artmasıyla ilgili bir resim sunmaktadır.

Çizelge 3.4 : Avustralya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	65	73	138	-8
2005	106	125	231	-19
2010	212	202	414	10
2015	191	201	392	-10
2020	255	202	457	53
2021	346	249	595	97
2022	401	289	690	112

Kaynak: trademap.org

Avustralya'nın dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir eğilim gösterdiği görülmektedir. İhracat miktarı, 2015 yılı hariç 2002'den 2022'ye kadar istikrarlı bir şekilde artmış, en yüksek seviyesini 2022'de 401 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 289 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) 2015 yılı hariç her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 690 milyar dolar gerçekleşmiştir. Ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif yönde seyretmiş ve her yıl artmış, en yüksek dengesini 2022'de 112 milyar dolar olarak kaydetmiştir.

Çizelge 3.5 : Brezilya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	60	51	111	9
2005	119	79	198	40
2010	200	193	393	7
2015	191	171	362	20
2020	209	159	368	50
2021	281	219	500	62
2022	334	273	607	61

Kaynak: trademap.org

Brezilya'nın dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir trend izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2015 yılı hariç 2002'den 2022'ye kadar istikrarlı bir şekilde artmış, en yüksek seviyesini 2022'de 334 milyar dolarla kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 273 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) 2015 yılı hariç her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 607 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artmış, en yüksek dengesini 2022'de 61 milyar dolarla kaydetmiştir. Bu veriler, Brezilya'nın dış ticaretinin genelde dengeli olduğunu ve son yıllarda ihracatın ithalattan daha hızlı arttığını göstermektedir.

Çizelge 3.6 : Çin'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	326	295	621	31
2005	762	660	1422	102
2010	1578	1396	2974	182
2015	2282	1682	3964	600
2020	2588	2057	4645	531
2021	3362	2676	6038	686
2022	3594	2716	6310	878

Kaynak: trademap.org

Çin'in dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir eğilim izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2002'den 2022'ye kadar istikrarlı bir şekilde artmış, en yüksek seviyesini 2022'de 3594 milyar dolarla kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 2716 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 6310 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artmış, en yüksek dengesini 2022'de 878 milyar dolarla kaydetmiştir. Bu veriler, Çin'in dış ticaretinin büyüyen ve dengeli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Çizelge 3.7 : Endonezya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	57	31	88	26
2005	86	58	144	28
2010	158	136	294	22
2015	150	143	293	7
2020	163	142	305	21
2021	232	196	428	36
2022	292	237	529	55

Kaynak: trademap.org

Endonezya'nın dış ticaret göstergelerine baktığımızda, ihracat ve ithalatın genelde artan bir trend izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2015 yılı hariç 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak yükselmiş, en yüksek seviyesini 2022'de 292 milyar dolarla kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 237 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) 2015 yılı hariç her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 529 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artmış, en yüksek dengesini 2022'de 55 milyar dolarla kaydetmiştir. Bu veriler, Endonezya'nın dış ticaretinin büyüyen ve dengeli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Çizelge 3.8 : Fransa'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	305	304	609	1
2005	434	476	910	-42
2010	512	599	1111	-87
2015	495	563	1058	-68
2020	476	569	1045	-93
2021	571	705	1276	-134
2022	606	810	1416	-204

Kaynak: trademap.org

Fransa'nın dış ticaret göstergeleri incelendiğinde, ihracat ve ithalatın genelde artan bir eğilim izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2002'den 2022'ye kadar genellikle istikrarlı bir şekilde artmış olsa da, 2022'de 606 milyar dolarla biraz daha belirgin bir artış göstermiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 810 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) genellikle artmış, 2022'de 1416 milyar dolarla zirveye ulaşmıştır. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönlü olmuş ve yıllar içinde artarak devam etmiştir. 2022'de -204 milyar dolarlık bir açık kaydedilmiştir. Bu veriler, Fransa'nın dış ticaret açığının devam ettiğini ve ithalatın ihracattan daha hızlı arttığını göstermektedir.

Çizelge 3.9 : Güney Afrika'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	23	26	49	-3
2005	47	55	102	-8
2010	83	83	166	0
2015	82	86	168	-4
2020	124	94	218	30
2021	124	112	236	12
2022	110	107	217	3

Kaynak: trademap.org

Güney Afrika'nın dış ticaret göstergelerine bakıldığında, ihracat ve ithalatın genellikle artan bir trend izlediği görülmektedir. İhracat miktarı, 2002'den 2021'e kadar istikrarlı bir şekilde artmış, ancak son yıllarda bir düşüş yaşanmış ve 2022'de 110 milyar dolarda kalmıştır. İthalat da benzer şekilde artmış, ancak 2022'de bir önceki yıla kıyasla nispeten az da olsa bir düşüş yaşamış ve 107 milyar dolar olmuştur. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl genellikle artmış, 2022'de 217 milyar dolarla nispeten sabit kalmıştır. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif veya düşük olmuş ve genellikle pozitif olmamıştır. 2022'de dengenin sadece 3 milyar dolar olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.10 : Güney Kore'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	162	152	314	10
2005	284	261	545	23
2010	466	425	891	41
2015	527	437	964	90
2020	644	615	1259	29
2021	684	731	1415	-47
2022	632	643	1275	-11

Kaynak: trademap.org

Güney Kore'nin dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim göstermektedir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak artmış, en yüksek değerini 2021'de 684 milyar dolar olarak kaydetmiştir, ancak 2022'de bir düşüşle 632 milyar dolara gerilemiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2021'de 731 milyar dolarla görülmüştür, ancak 2022'de 643 milyar dolara düşmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2021'de 1415 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif veya düşük olmuştur. 2022'de dengenin sadece -11 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, Güney Kore'nin dış ticaretinin genelde dengeli olduğunu ancak son yıllarda ticaret dengesinin negatif bir eğilim gösterdiğini göstermektedir.

Çizelge 3.11 : Hindistan'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	50	57	107	-7
2005	100	141	241	-41
2010	220	350	570	-130
2015	264	391	655	-127
2020	275	368	643	-93
2021	395	570	965	-175
2022	453	733	1186	-280

Kaynak: trademap.org

Hindistan'ın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı, 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak artmış, en yüksek değerini 2022'de 453 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genellikle artmış, 2020 pandemi dönemi hariç sürekli yükselme yaşamıştır. En yüksek ithalat miktarı 2022'de 733 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 1186 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artarak devam etmiştir. 2022'de dengenin -280 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, Hindistan'ın dış ticaret açığının arttığını ve ithalatın ihracattan daha hızlı arttığını göstermektedir.

Çizelge 3.12 : İngiltere'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	286	372	658	-86
2005	393	528	921	-135
2010	422	628	1050	-206
2015	466	630	1096	-164
2020	402	630	1032	-228
2021	469	695	1164	-226
2022	530	816	1346	-286

Kaynak: trademap.org

İngiltere'nin dış ticaret verilerine bakıldığında, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı, 2020 pandemi dönemi hariç 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak artmış, en yüksek değerini 2022'de 530 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 816 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) 2020 yılı hariç her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 1346 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artarak devam etmiştir. 2022'de dengenin -286 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, İngiltere'nin dış ticaret açığının arttığını ve ithalatın ihracattan daha hızlı arttığını göstermektedir.

Çizelge 3.13 : İtalya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	50	57	107	-7
2005	100	141	241	-41
2010	220	350	570	-130
2015	264	391	655	-127
2020	275	368	643	-93
2021	395	570	965	-175
2022	453	733	1186	-280

Kaynak: trademap.org

İtalya'nın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak artmış, en yüksek değerini 2022'de 453 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 733 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) 2020 yılı hariç her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 1186 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artarak devam etmiştir. 2022'de dengenin -280 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, İtalya'nın dış ticaret açığının arttığını ve ithalatın ihracattan daha hızlı arttığını göstermektedir.

Çizelge 3.14 : Japonya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	417	338	755	79
2005	595	516	1111	79
2010	770	694	1464	76
2015	625	648	1273	-23
2020	640	634	1274	6
2021	757	773	1530	-16
2022	752	905	1657	-153

Kaynak: trademap.org

Japonya'nın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar genellikle artmış, en yüksek değerini 2021'de 757 milyar dolar olarak kaydetmiştir, ancak 2022'de bir azalma ile 752 milyar dolara gerilemiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 905 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 1657 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif veya düşük olmuştur. 2022'de dengenin -153 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, Japonya'nın dış ticaretinin genelde dengeli olduğunu ancak son yıllarda ticaret dengesinin negatif bir eğilim gösterdiğini göstermektedir.

Çizelge 3.15 : Kanada'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	253	222	475	31
2005	361	314	675	47
2010	387	392	779	-5
2015	411	420	831	-9
2020	390	491	881	-101
2021	504	492	996	12
2022	599	570	1169	29

Kaynak: trademap.org

Kanada'nın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar genellikle artmış, en yüksek değerini 2022'de 599 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 570 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 1169 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif veya düşük olmuştur. 2022'de dengenin 29 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, Kanada'nın dış ticaretinin genelde dengeli olduğunu ve son yıllarda ticaret dengesinin olumlu bir eğilim gösterdiğini göstermektedir.

Çizelge 3.16 : Meksika'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	161	169	330	-8
2005	214	222	436	-8
2010	298	301	599	-3
2015	381	395	776	-14
2020	417	383	800	34
2021	495	507	1002	-12
2022	578	605	1183	-27

Kaynak: trademap.org

Meksika'nın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak artmış, en yüksek değerini 2022'de 578 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genel olarak artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 605 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 1183 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönde seyretmiş ve yıllar içinde değişkenlik göstermiştir. 2022'de dengenin -27 milyar dolar olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.17 : Rusya'nın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	107	46	153	61
2005	241	99	340	142
2010	397	229	626	168
2015	334	177	511	157
2020	337	232	569	105
2021	492	294	786	198
2022	580	199	779	381

Kaynak: trademap.org

Rusya'nın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı genel olarak 2002'den 2022'ye kadar artmış, en yüksek değerini 2022'de 580 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genellikle artmış, en yüksek ithalat miktarı 2021'de 295 milyar dolarla görülmüştür, ancak 2022 yılında Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Rusya'nın ithalatında düşüş yaşanmıştır. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) genel olarak artmış, en yüksek hacim 2021'de 786 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artmış, en yüksek dengesini 2022'de 381 milyar dolarla kaydetmiştir. Bu veriler, Rusya'nın dış ticaretinin büyüdüğünü ve son yıllarda ticaret dengesinin olumlu yönde geliştiğini göstermektedir.

Çizelge 3.18 : Suudi Arabistan'ın dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	107	46	153	61
2005	241	99	340	142
2010	397	229	626	168
2015	334	177	511	157
2020	337	232	569	105
2021	492	294	786	198
2022	580	199	779	381

Kaynak: trademap.org

Suudi Arabistan'ın dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar genel olarak artmış, en yüksek değerini 2022'de 580 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genellikle artmış ancak biraz dalgalı hareket eğilimi göstermiştir. En yüksek ithalat miktarı 2021'de 294 milyar dolarla görülmüştür, ancak sonraki yılda düşüş göstermiştir. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) genel olarak artış eğilimindedir. En yüksek hacim 2021'de 786 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle pozitif yönde seyretmiş ve yıllar içinde artmış, en yüksek dengesini 2022'de 381 milyar dolarla kaydetmiştir. Bu veriler, Suudi Arabistan'ın dış ticaretinin büyüdüğünü ve son yıllarda ticaret dengesinin olumlu yönde geliştiğini göstermektedir.

Çizelge 3.19 : Türkiye'nin dış ticaret göstergeleri (milyar dolar).

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2002	36	51	87	-15
2005	73	116	189	-43
2010	114	185	299	-71
2015	143	207	350	-64
2020	169	219	388	-50
2021	225	271	496	-46
2022	254	364	618	-110

Kaynak: trademap.org

Türkiye'nin dış ticaret verilerine göre, ihracat ve ithalat genellikle artan bir eğilim izlemiştir. İhracat miktarı 2002'den 2022'ye kadar sürekli olarak artmış, en yüksek değerini 2022'de 254 milyar dolar olarak kaydetmiştir. İthalat da aynı dönemde genellikle artmış, en yüksek ithalat miktarı 2022'de 364 milyar dolarla görülmüştür. Toplam ticaret hacmi (ihracat + ithalat) her yıl artmış, en yüksek hacim 2022'de 618 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Ancak, ticaret dengesi (İhracat - İthalat) genellikle negatif yönde seyretmiş ve yıllar içinde değişkenlik göstermiştir. 2022'de dengenin -110 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu veriler, Türkiye'nin dış ticaret açığının arttığını ve ithalatın ihracattan daha hızlı arttığını göstermektedir.

4. ULUSLARARASI TİCARET VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİNE DAİR LİTERATÜR TARAMASI

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) iyi yönetim ilkelerinin teşvik edilmesi ve uygulanmasında oynadığı rolü açıklayan IMF (1997) ekonomik istikrarın ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında şeffaflık, hesap verebilirlik, etkili kamu hizmeti sunumu ve yolsuzlukla mücadelenin öneminde değinmektedir. IMF'nin üye ülkelerle iş birliği içinde, iyi yönetim uygulamalarını destekleyici politikalar ve reformlar geliştirmedeki katkılarına odaklanmaktadır.

Çevre korumanın ekonomik kalkınma ile ilişkisini ve bu iki alanın nasıl dengeli bir şekilde bir arada ilerleyebileceğini inceleyen Yücel (2003) sürdürülebilir kalkınma kavramını, bu kavramın ekonomik ve çevresel boyutlarını ve bu iki alan arasındaki dinamik ilişkiyi ele almaktadır. Çalışmayla, çevre korumanın ekonomik kalkınmayla uyumlu bir şekilde yürütülmesinin önemini vurgularken, bu süreçte karşılaşılabilecek zorluklara ve çözümler sunmaktadır.

Uluslararası arenada kabul gören kurumsal yönetim standartlarını ve uygulamalarını belirleyen temel bir rehber olarak hizmet eden OECD (2004) şirketlerin yönetim kurullarının yapısı, hissedarların hakları, paydaşların rolleri, şeffaflık ilkesi ve şirketin sorumlulukları gibi konuları kapsamaktadır. OECD ilkeleri, sermaye piyasalarının etkinliğini artırmak, ekonomik verimliliği teşvik etmek ve yatırımcı güvenini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu rehber hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki şirketler ve düzenleyici kurumlar için bir model teşkil etmekte olup, iyi kurumsal yönetim uygulamalarının benimsenmesi ve uygulanmasında önemli bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasının şirketlerin sürdürülebilir büyümesine ve genel ekonomik istikrara katkıda bulunacağını vurgulamaktadır.

Yönetim anlayışlarının evrimi ve yönetim modeline doğru yönelişe işaret eden Palabıyık (2004) geleneksel yönetim yaklaşımlarının ötesine geçerek, daha fazla katılım, şeffaflık ve hesap verebilirliği mümkün kılan yönetim pratiklerinin önemi vurgulanmaktadır. Çeşitli paydaşların daha etkin bir şekilde dahil edilmesini sağladığını ve böylece karar alma süreçlerinin demokratikleşmesine katkıda

bulunduğunu belirtmektedir. Yönetişim yaklaşımının, kamu hizmetlerinin sunumu ve politika geliştirme süreçleri üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini ve kamu yönetiminin genel performansını artırabileceğini öne sürer.

Yönetişim konseptinin teorik ve pratik boyutlarını detaylı bir şekilde inceleyen Özer (2006) yönetim ilkelerinin kamu ve özel sektördeki uygulanışını, bu ilkelerin kurumların yönetim kalitesini nasıl iyileştirebileceğini ve toplumsal refah üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Yönetişim uygulamalarının şeffaflık, hesap verebilirlik, adalet ve etkinlik gibi temel değerleri nasıl teşvik ettiği konusu tartışılmaktadır. Özellikle kamu sektöründe, iyi yönetişimin, vatandaşların hükümete olan güvenini artırabileceğini ve kamu hizmetlerinin kalitesini yükseltebileceğini vurgular. Yönetişim uygulamalarının, kamu kaynaklarının daha etkili kullanımını sağlayarak kamu sektöründe verimliliği artırabileceğini ve özel sektörde iyi yönetişimin, kurumsal itibarı güçlendirebileceğini, yatırımcı güvenini sağlayabileceğini ve uzun vadede şirket performansını iyileştirebileceği ifade edilmektedir.

Gelişen teknolojiler ve globalleşen ekonomi ile birlikte tedarik zincirlerinin karmaşıklığının ve stratejik öneminin artışı ele alan Çiçek ve Bay (2007) küresel tedarik zinciri yönetimi, işletmelerin rekabetçi avantajlarını sürdürme ve piyasa taleplerine hızlı yanıt verme yetenekleri üzerinde yoğunlaştığını anlatmaktadır. Ayrıca, küresel tedarik zincirlerinin etkin yönetiminin, işletmelerin başarısı için kritik olduğuna değinmektedirler.

Küreselleşme kavramının çeşitli tanımlarını ve ekonomik boyutunu ele alan Aydemir ve Kaya (2007) küreselleşmenin, ekonomik, siyasi, teknolojik ve kültürel boyutlarıyla geniş bir etki alanına sahip olduğunu vurgularken, küreselleşme kavramının ekonomik yönüne odaklanmaktadır. Küreselleşmenin karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu, özellikle ekonomik küreselleşme, ticari küreselleşme, mali küreselleşme ve üretimin küreselleşmesi gibi anahtar kavramların üzerinde durmaktadır.

Yönetişim kavramını detaylı bir şekilde incelemekte ve bu kavramın Türkiye'de nasıl uygulanabileceğine değinen Sobacı (2007) yönetim anlayışının, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim modeli olarak önemini vurgulamakta ve Türkiye'nin mevcut yönetim yapısında bu modelin uygulanabilirliğine dair değerlendirmelerde bulunmaktadır. Yönetişim kavramının, demokratik yönetim anlayışını güçlendireceği ve kamu hizmetlerinin etkinliğini artıracığı ifade edilmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) genellikle gözden kaçan yönetim yapısını ve mekanizmalarını ortaya koyan Lang ve Scott (2009) WTO içindeki karar alma süreçlerinin, standart belirleme pratiklerinin ve bu süreçlerin uluslararası ticaret üzerindeki etkilerinin daha az bilinen yönlerini analiz eden yazarlar, WTO'nun global ekonomik düzen içindeki rolünü yeniden değerlendirirken, bu kurumun yönetim yapısının karmaşıklığına ve önemine değinmektedir.

Küreselleşmenin hem fırsatlar hem de tehditler sunduğu, işletmelerin bu değişikliklere uyum sağlaması gerektiğini vurgulayan Yeşil (2010) küreselleşmenin özellikleri, tetikleyicileri ve bu süreçte işletmelerin karşılaştığı zorluklara değinmektedir. Küreselleşme sürecinde işletmelerin nasıl stratejiler geliştirmesi gerektiğine ve bu süreçte başarılı olabilmek için gerekli adaptasyon ve stratejik planlamalar üzerine öneride bulunmaktadır.

Kurumların ekonomik büyüme ve kalkınma üzerindeki rolünü derinlemesine analiz eden Acemoğlu ve Robinson (2010) iyi tasarlanmış ve işlevsel kurumların, ülkelerin ekonomik performansındaki farklılıkların temelini oluşturduğunu savunurlar. Ayrıca, demokratik ve kapsayıcı kurumların, zenginlik ve refahın artışında kritik bir öneme sahip olduğunu, otoriter ve dışlayıcı kurumların ise ekonomik durgunluğa ve adaletsizliğe yol açtığını vurgulamaktadırlar.

Avrupa Birliği'nde yönetim anlayışını ve bu kavramın AB politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerini inceleyen Eliçin (2011) AB'nin karar alma süreçlerindeki katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi yönetim ilkelerinin önemini ve uygulanışını ele alırken, aynı zamanda bu ilkelerin AB'nin genel yönetim yapısına nasıl entegre edildiğine değinmektedir.

Ülkelerin yönetim performansını analiz etmek için kullandıkları Dünya Çapında Yönetişim Göstergeleri'nin metodolojisini ve bu göstergelerle ilişkili analitik sorunları ele alan Kaufmann ve diğ. (2011) yönetim kalitesinin ölçülmesinde kullanılan çeşitli boyutları ve bu ölçümlerin nasıl yapıldığını detaylandırırken, yöntemsel zorluklara ve göstergelerin analizinde karşılaşılan kritik konulara ışık tutmaktadır.

Küreselleşmenin çeşitli boyutlarını ve bu sürecin Türkiye üzerindeki etkilerini inceleyen Kıvılcım (2013), küreselleşmenin ekonomik, siyasal, teknolojik ve kültürel boyutlarını ele almakta ve Türkiye'nin jeo-stratejik konumu ve uluslararası sistemdeki pozisyonu bağlamında küreselleşmenin etkilerine değinmektedir. Türkiye'nin

küreselleşme sürecinden etkilenen bir ülke olmanın ötesine geçerek, bu sürece katkı sağlayabilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Denetimin hesap verebilirlik sürecindeki yeni rolünü araştıran Demirel (2013), denetim mekanizmalarının, özellikle kamu sektöründe, hesap verebilirliği artırmada nasıl bir dönüşüm geçirdiği ve bu dönüşümün yönetim kalitesi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Modern denetimin hesap verebilirliği sağlama yönündeki kapsamını ve önemini vurgulayarak, etkili kamu yönetimi için gerekli olan denetim standartları ve uygulamalarına dair önerilerde bulunulmuştur.

2008 küresel finansal krizinin ardından G20'nin küresel ekonomik yönetimde oynadığı rolü ve Türkiye'nin bu platformdaki konumunu inceleyen Ayaz (2014), G20'nin, uluslararası ekonomik krizlere çözüm bulma kapasitesi nedeniyle önemi artarken, Türkiye'nin platformdaki aktif rolü ve katkılarını da değerlendirmektedir. Çalışma, G20'nin ekonomik büyüklük ve uluslararası etkinliğin yanı sıra bölgesel güçlerin temsiline dayanan geniş bir üye yapısına sahip olduğunu vurguluyor. Türkiye'nin G20'deki varlığı, ekonomik ve siyasi ağırlığının bir göstergesi olarak ele alınmaktadır.

1995-2013 döneminde 173 ülkenin politik istikrarsızlık ve yolsuzluk ilişkisini panel veri analizi yöntemiyle inceleyen Erkal ve diğ. (2015), politik istikrarsızlığın yolsuzluğun bir nedeni olduğunu ortaya koymuştur. Politik istikrarsızlık arttıkça yolsuzluğun da arttığı sonucuna varmıştır.

AB ülkeleri ve Türkiye'deki bütçe açıklarının yönetim göstergeleriyle olan ilişkisini panel veri analizi yöntemiyle inceleyen Barış (2015), ekonomik politika yapımında yönetim kalitesinin önemini ve bütçe disiplini üzerindeki etkiye değiniyor. Yönetişim göstergelerinin mali sağlamlık üzerindeki potansiyel rolünü ortaya koymaktadır.

Dünya Bankası Yönetişim Göstergeleri kullanılarak Türkiye'nin yönetim kalitesinin analiz edilmesini ve konumunun belirlenmesini konu alan Ünlükaplan ve Canıkalp (2015), kümeleme analizi yöntemiyle, Türkiye'nin yönetim kalitesi açısından dünya genelindeki pozisyonunu inceler ve bu konumlandırmayı diğer ülkelerle karşılaştırır. Yönetişim kalitesi göstergeleri arasında hukukun üstünlüğü, siyasi istikrar, hükümetin etkinliği, düzenleyici kalite, hesap verebilirlik ve şiddetsizlik gibi faktörler ele alınmaktadır. Araştırmanın bulguları, Türkiye'nin yönetim kalitesi konusunda diğer

lkelerle karşılaştırmalı bir değerlendirme sunarak, ülkenin gl ve geliştirilmesi gereken yönetişim alanlarını ortaya koymaktadır.

E-yönetişim uygulamalarının yolsuzlukla mücadeledeki etkinliğini ve bu bağlamda Kırgızistan'ın mevcut durumunu analiz eden Yereli ve diğ. (2015), e-yönetişim kavramını detaylandırırken, bu dijital yönetim şeklinin kamu hizmetlerinin sunumunda şeffaflık ve hesap verebilirliği nasıl artırdığını ve sonuç olarak yolsuzlukla mücadeleye nasıl katkı sağladığını incelemektedir. Kırgızistan'da e-yönetişim uygulamalarının yolsuzlukla mücadeledeki rolünü örneklerle açıklamakta ve ülkenin bu alandaki mevcut zorluklarına ve başarılarına ışık tutmaktadır.

Aydın ilindeki Vergi Daireleri üzerinde yapılan bir uygulama aracılığıyla Türkiye kamu yönetimindeki yönetişim algısını inceleyen Arslaner ve Karaca (2017), kamu hizmetlerinin sunumunda yönetişim ilkelerinin nasıl algılandığını ve bu algının hizmet kalitesi üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımının, kamu yönetiminde yönetişim ilkelerine nasıl bir geçiş sağladığını irdeleyen Ayhan ve nder (2017), yönetişim anlayışının kamu hizmetlerinin sunumundaki değişimi ve bu yaklaşımın kamu sektöründe nasıl daha etkin ve katılımcı bir yönetim anlayışı oluşturduğuna değinmektedir.

Hesap verebilirlik bağlamında iç denetimin önemini ve bu alanda karşılaşılan sorunları eleştirel bir perspektifle inceleyen Tutar ve Altınöz (2017), etkili bir iç denetim sisteminin kurumsal hesap verebilirliği nasıl artırabileceğini ve iç denetim süreçlerinde yaşanan zorlukları incelemektedir. Çalışmayla iç denetim uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik öneriler sunarak, sorun alanlarını detaylı bir şekilde analiz etmektedir.

Türk kamu yönetiminde iyi yönetişim ilkelerinin uygulanması ve Kamu Denetçiliği Kurumu'nun bu süreçteki rolünü ele alan şahin (2018) iyi yönetişim anlayışının temel özelliklerini tanımlamakta ve Türkiye'deki uygulama deneyimlerine odaklanmaktadır. Ayrıca, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun, vatandaşların hak arayışlarında önemli bir aracı olarak nasıl işlev gördüğünü ve iyi yönetişim ilkelerinin yaygınlaştırılmasında oynadığı kritik role değinmektedir.

Yönetişim göstergelerinin Avrupa Birliği lkelerindeki doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki etkisini analiz eden Bekteş (2019), yönetişim kalitesinin yatırım kararlarına nasıl bir etki yaptığını ve bu ilişkinin Avrupa Birliği özelindeki dinamiklerini ortaya

koymayı amaçlamaktadır. Yatırımcı güveni, siyasi istikrar ve yasal çerçevelerin yabancı yatırımlar üzerindeki etkisi değerlendirilmiş, böylece yönetim göstergelerinin ekonomik karar verme süreçleri üzerindeki önemi vurgulanmıştır.

Yönetişim ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleyen Durgun ve Aydın (2019), yolsuzluğun yönetim pratikleri üzerindeki etkilerini ve bu etkileşimin kamu sektörüne nasıl yansıdığını analiz etmekte ve iyi yönetim ilkelerinin yolsuzluğu nasıl azaltabileceğini ve kamu yönetimi kalitesini nasıl iyileştirebileceğine değinmektedir.

Geçiş ekonomilerinde hükümetin etkinliği ile hukukun üstünlüğünün ekonomik refahla olan ilişkisini araştıran Şaşmaz (2019) bu üç ögenin karşılıklı etkileşimini ve ekonomik refahın artırılmasında oynadıkları rolleri değerlendirmekte ve özellikle hükümet etkinliği ve hukukun üstünlüğünün bu süreçte kritik öneme sahip olduğunu sonucuna varmaktadır.

Yönetişim kavramının gelişimi, tanımlanması ve uluslararası ekonomik kuruluşların bu kavrama yaklaşımlarını teorik bir çerçevede inceleyen Barış (2020), 1989 yılında Dünya Bankası tarafından yayımlanan bir raporla başlayan ve ekonomik problemlerin yönetim eksikliklerinden kaynaklandığını öne süren tartışmalar, yönetim kavramının tanımlanması, ölçülebilir standartlarının geliştirilmesi ve uluslararası karşılaştırmalara olan önemi ele alınmaktadır. Ayrıca, yönetim kavramının ekonomik çalışmalara nasıl yön verdiği ve dünya ekonomisini şekillendiren kuruluşların bu yaklaşımı nasıl benimsediği üzerinde durmaktadır. Uluslararası ekonomik kuruluşların yönetim anlayışlarını ve bu yaklaşımların global ekonomi üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Bu kuruluşların politika oluşturma süreçlerindeki yönetim stratejilerini ve bu stratejilerin uluslararası ilişkiler ve ekonomik kalkınma üzerine olan etkisini değerlendirmektedir.

Dünya Bankası'nın Yönetişim Göstergeleri kullanılarak ülkelerin yönetim performansları değerlendiren Özer ve diğ. (2020), ülkelerin refah, gelişmişlik ve büyüme açısından benzer seviyelerde değerlendirilebileceğini, ayrıca ülkeler arası farklılıkları ortaya koyduğunu göstermiştir. Çalışma, yönetim göstergelerinin ülke performanslarının objektif bir şekilde değerlendirilmesi için kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

Sivil toplum örgütlerinin, kalkınma ve yönetim süreçlerine olan katkılarını analiz eden Derici (2020), bu örgütlerin, demokratik değerleri teşvik etme ve toplumsal

katılımı artırma yönündeki rollerini ele almaktadır. Ayrıca örgütlerin kalkınma çabalarına entegre olmalarının önemine değinmektedir.

İyi yönetim ilkelerinin mevcut eleştirilerini tartışan ve küresel ölçekte uygulanabilir iyi yönetim ilkelerine yönelik yeni bir öneri geliştiren Ekinci ve Karakoyunlu (2020), iyi yönetişimin temel unsurlarını ve bu ilkelerin uygulamadaki zorluklarını ele alırken, küresel standartlarda iyileştirme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Dünya Bankası'nın yönetim göstergeleri kullanılarak ülkelerin kümeleme analizi ve ARAS yöntemiyle değerlendirilmesini konu alan Gündoğdu ve Aytekin (2020), yönetim kalitesinin çeşitli ülkeler arasındaki farklılıkları nasıl açıklayabileceğini ve bu göstergelerin ülkelerin sıralanmasında nasıl kullanılabileceğine değinmektedir.

G20 ülkelerinin ekonomik büyüme ve yönetim göstergeleri arasındaki ilişki; Gelişmiş ülkelerde Özdemir ve İmamoğlu (2021)'na göre, ifade özgürlüğü, hükümet etkinliği ve düzenlemelerin kalitesi açısından büyüme ile yönetim göstergeleri arasında nedensellik ilişkisi bulunduğunu ileri sürmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise, bu ilişki panelin tümü için gözlemlenmiyor. Ancak, ülkelerin bireysel ayrıntılarına bakıldığında, ekonomik büyüme ile yönetim göstergeleri arasında bazı ülkelerde nedensellik ilişkisi var. Bu çalışma, yönetim göstergelerinin ekonomik politikaları şekillendirmede önemli olduğunu vurgulamaktadır.

İnternetin gelişimi ve bu faktörlerin uluslararası ticaret üzerindeki etkilerine odaklanan Şahin (2021), özellikle ekonomik küreselleşme ve e-ticaretin hızla artması, uluslararası lojistikle olan ilişkileri ön plana çıkarmaktadır. Covid-19 salgınının e-ticarete olan etkisini de ele almakta ve e-ticaretin lojistik ağı ile birlikte geleceğin ticaret yöntemi olup olmadığını tartışmaktadır.

Uluslararası düzeyde yönetim kavramının evrimini ve uluslararası kuruluşların ekonomi politikaları üzerindeki etkisini inceleyen Algan (2021), devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle oluşturulan yönetim modelleri üzerinden, çokuluslu şirketler ve uluslararası kuruluşların politika üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin küresel ekonomi politikalarına nasıl yansıdığını tartışmaktadır. Uluslararası kuruluşların politika yönlendirmedeki rolü vurgulanmaktadır.

Türkiye'de yönetim uygulamalarının mevcut durumunu ve bu uygulamaların etkinliğini değerlendiren Durgun ve Taş (2022), yönetim ilkelerinin

uygulanmasındaki zorlukları ve başarıları tartışarak, Türkiye'nin yönetim yapısını daha iyi anlamayı hedeflemektedirler.

Yükselen ekonomilerde demokrasinin iyi yönetim üzerindeki etkisine odaklanan Efeoğlu (2022), demokratik yönetim biçimlerinin ekonomik performans ve yönetim kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu öne sürmekte ve bu ilişkinin yükselen pazarlardaki uygulamaları üzerinden incelenmesini sağlamaktadır.

İyi yönetim kavramının ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini AB ülkeleri ve Türkiye özelinde inceleyen Kümperli (2022), iyi yönetim ilkelerinin uygulanmasının, bu ülkelerin ekonomik performansları üzerinde nasıl pozitif bir etkiye sahip olduğunu analiz etmekte ve iyi yönetim uygulamalarının ekonomik kalkınma için temel bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır.

2. Dünya savaşından sonra ortaya çıkan ekonomik konjonktürü ve Dünya Ticaret Örgütü'nün (WTO) küresel ticaretteki rolünü ve işlevini tarihsel bir perspektifle ele alan Yalaman (2023), WTO'nun kuruluşundan bu yana küresel ticaret sistemindeki değişimler ve mevcut durum hakkında değerlendirmede bulunmaktadır. WTO'nun çok taraflı ticaret politikalarını, anlaşmazlık çözüm mekanizmalarını ve uluslararası ticaretteki etkilerini değerlendirmektedir.

Uluslararası ticarete ticaretin kolaylaştırılmasının önemini ve bu alandaki uluslararası organizasyonların rolünü inceleyen Yüksel (2023), özellikle, Türkiye'nin bu süreçte attığı adımlar ve uluslararası anlaşmalara katılımı incelenmektedir. Ticaretin kolaylaştırılmasının uluslararası ticaret hacmini artırma potansiyeline odaklanarak Türkiye'nin bu alandaki gelişmeleri ile gelecekteki faaliyetlerini ele almaktadır.

D-8 Ekonomik İş Birliği Örgütü'nün uluslararası ekonomik entegrasyon bağlamında inceleyen Özcan (2023), D-8 ülkeleri arasındaki ekonomik iş birliğinin derinlemesine analizini yaparak, bu iş birliğinin uluslararası iş birliğini nasıl güçlendirebileceğini tartışmaktadır. Özellikle, ekonomik entegrasyonun ve karşılıklı bağımlılığın, bölgesel ve küresel düzeyde istikrar ve iş birliği üzerindeki olumlu etkilerinin olduğunu savunmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın elde edilmesinde yönetim teorilerinin nasıl bir köprü vazifesi gördüğünü araştıran Aliyev (2023), yönetim yaklaşımlarının, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada etkili stratejiler sunma potansiyeline sahip olduğunu

ortaya koymaktadır. Bu bağlamda teoriler ile uygulamalar arasındaki etkileşimi incelemektedir.

5. ULUSLARARASI TİCARET VE YÖNETİŞİM İLİŞKİSİNİN AMPİRİK ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde G20 ülkelerinde yönetim göstergelerinin uluslararası ticaret üzerindeki etkileri test edilecektir. Bu kapsamda öncelikle analizlerde başvurulan değişkenlere ve araştırma modellerine ilişkin bilgiler paylaşılacak, ardından G20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacmi üzerinde kişi başına gelir, gayrisafi brüt sermaye oluşumu ve yönetim göstergelerinin etkileri panel veri analizleri ile ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

5.1 Araştırma Modeli ve Veri Seti

Araştırma kapsamında G20 ülkelerinin yönetim göstergelerinin ülkelerin uluslararası ticaret hacmi üzerindeki etkileri ekonometrik analizler vasıtasıyla test edilmiştir. Bu doğrultuda analizlerde G20 ülkelerinin 2002-2022 yılları arasındaki verilerine başvurulmuştur (EK A). Araştırma modelinde, G20 ülkelerinin toplam uluslararası ticaret hacimleri bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Modelde yer alan kontrol değişkenleri G20 ülkelerinin kişi başına gelirleri ve gayrisafi brüt sermaye oluşumu olarak belirlenirken, G20 ülkelerinin yönetim göstergeleri araştırma değişkeni olarak modele dâhil edilmiştir. G20 ülkelerinin uluslararası ticaret verileri, kişi başına gelirleri, gayrisafi brüt sermaye oluşumu ve yönetim göstergelerine ilişkin veriler Dünya Bankası veritabanından temin edilmiştir.

Çalışma modelinde yer alan değişkenler aşağıdaki gibidir;

$\ln(Ticaret)_{G20}$	: G-20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacimleri
$\ln(KBGelir)_{G20}$	: G-20 ülkelerinin kişi başına gelirleri
$\ln(Sermaye)_{G20}$	: G-20 ülkelerinin gayrisafi brüt sermaye oluşumu
VA_{G20}	: G-20 ülkelerinde hesap verebilirlik
PV_{G20}	: G-20 ülkelerinde siyasi istikrar ve şiddetsizlik
GE_{G20}	: G-20 ülkelerinde kurumların etkinliği
RQ_{G20}	: G-20 ülkelerinde düzenlemelerin kalitesi

RL_{G20} : G-20 ülkelerinde hukukun üstünlüğü

CC_{G20} : G-20 ülkelerinde yolsuzluğun kontrolü

İlgili değişkenler doğrultusunda G20 ülkelerinde yönetim göstergelerinin uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla geliştirilen panel veri modelleri aşağıdaki gibidir (5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6):

$$\ln(Ticaret)_{G20\ it} = \beta_0 + \beta_1 \ln(KBGelir)_{G20\ it} + \beta_2 \ln(Sermaye)_{G20\ it} + \beta_3 VA_{G20\ it} + \varepsilon \quad (5.1)$$

$$\ln(Ticaret)_{G20\ it} = \beta_0 + \beta_1 \ln(KBGelir)_{G20\ it} + \beta_2 \ln(Sermaye)_{G20\ it} + \beta_3 PV_{G20\ it} + \varepsilon \quad (5.2)$$

$$\ln(Ticaret)_{G20\ it} = \beta_0 + \beta_1 \ln(KBGelir)_{G20\ it} + \beta_2 \ln(Sermaye)_{G20\ it} + \beta_3 GE_{G20\ it} + \varepsilon \quad (5.3)$$

$$\ln(Ticaret)_{G20\ it} = \beta_0 + \beta_1 \ln(KBGelir)_{G20\ it} + \beta_2 \ln(Sermaye)_{G20\ it} + \beta_3 RQ_{G20\ it} + \varepsilon \quad (5.4)$$

$$\ln(Ticaret)_{G20\ it} = \beta_0 + \beta_1 \ln(KBGelir)_{G20\ it} + \beta_2 \ln(Sermaye)_{G20\ it} + \beta_3 RL_{G20\ it} + \varepsilon \quad (5.5)$$

$$\ln(Ticaret)_{G20\ it} = \beta_0 + \beta_1 \ln(KBGelir)_{G20\ it} + \beta_2 \ln(Sermaye)_{G20\ it} + \beta_3 CC_{G20\ it} + \varepsilon \quad (5.6)$$

G20 ülkelerinin uluslararası ticareti üzerinde yönetim göstergelerinin etkilerinin analizinin gerçekleştirildiği modeller doğrultusunda i G20 ülkelerini, t ise zaman kavramını temsil etmektedir. Modelde yer alan β katsayıları, G20 ülkelerinin kişi başına gelirleri, brüt sermaye oluşumları ve yönetim göstergelerine ilişkin katsayıları belirtmektedir.

Çalışma kapsamında ortaya koyulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

h_1 : G20 ülkelerinin kişi başına gelirleri, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h_2 : G20 ülkelerinin gayrisafı brüt sermaye oluşumları, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h_3 : G20 ülkelerindeki hesap verebilirlik, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h4: G20 ülkelerindeki siyasi istikrar ve şiddetsizlik, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h5: G20 ülkelerindeki kurumların etkinliği, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h6: G20 ülkelerindeki düzenlemelerin kalitesi, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h7: G20 ülkelerindeki hukukun üstünlüğü, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

h8: G20 ülkelerindeki yolsuzluğun kontrolü, G20 ülkelerinin uluslararası ticaretini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemektedir.

5.2 Ekonometrik Analiz ve Bulgular

Çalışma kapsamında ilk olarak analize dahil edilen verilere ilişkin tanımlayıcı istatistikler incelenecektir. Araştırma modellerinde değişken olarak yer alan G20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacmi, kişi başına gelirleri, brüt sermaye oluşumları ve yönetim göstergelerine ilişkin 399 gözlem bulunmaktadır.

Çizelge 5.1’de yer aldığı üzere, G20 ülkelerinin brüt sermaye oluşumu, kurumların etkinliği, düzenlemelerin kalitesi, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolüne ilişkin serilerin çarpıklık değerlerinin sıfırdan büyük olmaları nedeniyle sola çarpık olduğu gözlemlenirken; G20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacimleri, kişi başına gelirleri, hesap verebilirlik ve siyasi istikrar ve şiddetsizlik serilerinin sıfırdan küçük olması sebebiyle sağa çarpık olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca, modelde yer alan değişkenlere ait serilerin basıklık değerinin sıfırdan yüksek olması nedeniyle sivri bir dağılım gösterdikleri görülmektedir.

Çizelge 5.1 : Tanımlayıcı istatistikler.

	$\ln(Ticaret)_{G20}$	$\ln(KBGelir)_{G20}$	$\ln(Sermaye)_{G20}$	VA_{G20}	PV_{G20}	GE_{G20}	RQ_{G20}	RL_{G20}	CC_{G20}
Ortalama	27.3782	10.141	0.236	0.421	-0.013	0.644	0.591	0.489	0.453
Medyan	27.474	10.493	0.222	0.641	0.007	0.399	0.446	0.144	0.168
Maksimum	29.571	11.076	0.445	1.669	1.262	1.985	1.923	1.919	2.062
Minimum	24.432	7.901	0.119	-1.907	-2.095	-0.695	-1.142	-1.195	-1.141
S. Sapma	1.006	0.715	0.063	0.959	0.734	0.786	0.822	0.934	0.982
Çarpıklık	-0.155	-1.011	1.163	-1.001	-0.229	0.162	0.034	0.109	0.251
Basıklık	2.667	3.245	4.427	2.989	2.193	1.453	1.633	1.445	1.586
Jarque-Bera	3.452	68.845	123.721	66.647	14.337	41.517	31.127	40.994	37.408
Olasılık	0.178	0.000	0.000	0.000	0.001	0.000	0.000	0.000	0.000
Gözlem	399	399	399	399	399	399	399	399	399

Panel veri analizlerinde tutarlı sonuçların alınabilmesi amacıyla öncelikle değişkenlerin durağanlıklarının incelenmesi önem arz etmektedir. Analizlere dâhil edilen değişkenlerin durağan olmaması durumunda, modelde sahte regresyon ortaya çıkmakta ve panel veri analizlerine ilişkin sonuçlar hatalı olabilmektedir. Bu nedenle, ilk olarak panel birim kök testleri uygulanacak, sonrasında ise G20 ülkelerinde yönetim göstergelerinin ülkelerin uluslararası ticaret hacimleri üzerindeki etkileri analiz edilecektir.

Çizelge 5.2 : Panel birim kök test sonuçları.

Değişkenler	Im, Pesaran & Shin		Levin, Lin & Chu	
	Düzey		Düzey	
	Sabit	Sabit+Trend	Sabit	Sabit+Trend
$\ln(Ticaret)_{G20}$	-5.821***	-3.008***	-8.202***	-5.523***
$\ln(KBGelir)_{G20}$	-3.284***	-1.645**	-6.658***	-3.597***
$\ln(Sermaye)_{G20}$	-2.056**	-3.561***	-2.376***	-3.196***
VA_{G20}	-3.361***	-3.731***	-3.137***	-3.988***
PV_{G20}	-6.916***	-4.549***	-5.282***	-2.162**
GE_{G20}	-1.893**	-5.054***	-3.474***	-7.702***
RQ_{G20}	-2.238***	-1.839**	-5.008***	-5.459***
RL_{G20}	-2.595***	-5.656***	-4.229***	-6.693***
CC_{G20}	-1.925**	-3.944***	-2.204**	-4.111***

Not: ***, ** ve * sırası ile %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Im, Pesaran ve Shin (2003) ile Levin, Lin ve Chu (2002) tarafından geliştirilen panel birim kök testlerine ait sonuçlar Çizelge 5.2’de gösterilmektedir. Analiz sonuçlarına göre, modeldeki değişkenlerin birim köke sahip olmadıkları ve durağan görünüme sahip oldukları ortaya konulmuştur.

5.2.1 Panel veri analizi varsayım testleri

Panel veri analizlerini gerçekleştirebilmek için öncelikle başvurulacak uygun panel veri modelinin belirlenmesi gerekmektedir. Gerçekleştirilecek testler neticesinde Klasik model, Sabit etkiler modeli ve Tesadüfi etkiler modellerinden hangisinin uygun model olduğu tespit edilecektir. Panel veri analizleri kapsamında klasik model ve sabit etkiler modeli arasında karar verebilmek için F testi gerçekleştirilmektedir (Tatoğlu, 2013: 184). Sabit etkiler ve tesadüfi etkiler modeli arasında seçim yapabilmek için ise Hausman (1978) testi uygulanmaktadır.

Çizelge 5.3 : F testi ve Hausman testi sonuçları.

Modeller	F İstatistiği	Olasılık	Ki Kare İst.	Olasılık
Model (5.1)	220.75***	0.000	71.16***	0.000
Model (5.2)	226.79***	0.000	26.55***	0.000
Model (5.3)	222.68 ***	0.000	7.35**	0.041
Model (5.4)	206.84***	0.000	18.84***	0.000
Model (5.5)	206.78***	0.000	81.12***	0.000
Model (5.6)	241.7***	0.000	386.59***	0.000

Not: ***, ** ve * sırası ile %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çizelge 5.3'te F testi ve Hausman testi sonuçları yer almaktadır. F testi sonuçları incelendiğinde tüm modeller için boş hipotez reddedilmiştir. Dolayısıyla klasik modelin analizler için uygun olmadığı ve modelde birim etkilerin var olduğu görülmüştür. Öte yandan, Hausman testi sonuçlarına göre de boş hipotez reddedilmiş ve sabit etkiler modelinin kullanımının analizler için daha uygun olduğu tespit edilmiştir.

Panel veri analizlerinde hata teriminin panelde yer alan birimler arasında ve içerisinde eşit varyansa (homoskedastik) sahip oldukları varsayılmaktadır. Bununla birlikte, değişkenlerin hata terimlerinin dönersel ve uzamsal korelasyona sahip olmadığı kabul edilmektedir (Tatoğlu, 2013, s.197). Panel veri analizi sonucunda daha tutarlı sonuçların alınabilmesi amacıyla bu varsayımların sınanması önem arz etmektedir.

Sabit etkiler modelinde heteroskedastinin sınanması için Değiştirilmiş Wald testi (Greene, 2000) uygulanmaktadır. Otokorelasyon varlığının sınanması için ise Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982) tarafından geliştirilen Durbin-Watson testi gerçekleştirilmektedir. Birimler arası korelasyonun sınanması için de Breusch ve Pagan (1980) tarafından geliştirilen Lagrange Çarpanı testi ile Pesaran (2004)'ün birimler arası korelasyon testi uygulanmaktadır.

Çizelge 5.4 : Panel veri analizi varsayım testleri sonuçları.

	Heteroskedasite	Otokorelasyon		Birimler Arası Korelasyon	
	Değiştirilmiş Wald Testi	Test İstatistiği	Olasılık	Breusch- Pagan LM Testi	Pesaran CD Testi
Model (5.1)	109.72***	0.265 0.559	*<2	1893.042***	35.504***
Model (5.2)	116.92***	0.254 0.519	*<2	2020.785***	36.945***
Model (5.3)	226.03***	0.299 0.577	*<2	1823.681***	35.617***
Model (5.4)	87.79***	0.251 0.544	*<2	1964.084***	36.466***
Model (5.5)	87.92***	0.252 0.535	*<2	1960.916***	36.011***
Model (5.6)	297.42***	0.329 0.601	*<2	1764.903***	35.039***

Not: ***, ** ve * sırası ile %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Çizelge 5.4'te panel veri modellerine ilişkin varsayım test sonuçları yer almaktadır. İlk olarak, sabit etkiler modelinde heteroskedasite sorununu test eden Değiştirilmiş Wald testi (Greene, 2000) gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda, araştırma modellerinde sabit varyasyon olduğuna ilişkin hipotez reddedilmiştir. Bu doğrultuda, araştırma modellerinde heteroskedasite probleminin var olduğu görülmüştür.

Sabit etkiler modeli için bir diğer varsayım ise hata terimlerinde otokorelasyonun var olmadığıdır. Bu kapsamda, sabit etkiler modelinde otokorelasyon varlığı Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982) tarafından geliştirilen Durbin-Watson testi ile sınanmıştır. Test sonuçlarına göre, araştırma modellerinde otokorelasyon bulunmadığını ileri süren temel hipotez reddedilmiş ve araştırma modellerinde otokorelasyon bulunduğu tespit edilmiştir.

Panel veri analizinde varsayımlardan bir diğeri de araştırma modellerinin hata terimlerinin birbirlerinden bağımsız olduğudur. Bu doğrultuda, Breusch ve Pagan (1980) tarafından geliştirilen Lagrange Çarpanı testi ile Pesaran (2004)'ın birimler arası korelasyon testi uygulanmıştır. Çizelge 5.4'te yer alan sonuçlara göre, araştırma modellerinde birimler arasında korelasyon olmadığını belirten hipotez reddedilmiş ve araştırma modellerinde birimler arası korelasyon sorununun olduğunu göstermektedir.

5.2.2 Panel veri analizi tahmin sonuçları

Gerçekleştirilen panel varsayım testleri sonucunda, sabit etkiler modellerinde heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon probleminin var olduğu görülmüştür. Panel veri analizleri kapsamında temel varsayımlardan sapmaların olması halinde, araştırma modellerinden elde edilecek sonuçların daha tutarlı olmalarını sağlayacak dirençli tahminciler ile analizlerin yapılması gerekmektedir.

Panel veri analizlerinde modelde heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon varlığında daha tutarlı sonuçlar alınmasına olanak sağlayan Driscoll ve Kraay (1998) tahmincisine başvurulmuştur. Driscoll ve Kraay (1998), modelde zaman boyutunun büyük olduğu durumda, heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon için dirençli tahminler üretilebileceğini göstermiştir (Tatoğlu, 2013, s.265). Bu tahminci ile heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon varlığında dirençli hatalar üretilerek daha tutarlı ve doğru sonuçların elde edilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 5.5 : Driscoll ve Kraay dirençli tahminci sonuçları.

Bağımlı Değişken: $\ln(Ticaret)_{G20}$						
Bağımsız Değişkenler	Model (5.1)	Model (5.2)	Model (5.3)	Model (5.4)	Model (5.5)	Model (5.6)
$\ln(KB\text{Gelir})_{G20}$	1.769***	1.866***	1.978***	1.856***	1.869***	1.886***
$\ln(Sermaye)_{G20}$	2.381**	2.447**	2.449**	2.506**	2.402**	2.953**
VA_{G20}	0.312**	-	-	-	-	-
PV_{G20}	-	0.138	-	-	-	-
GE_{G20}	-	-	0.371***	-	-	-
RQ_{G20}	-	-	-	0.151**	-	-
RL_{G20}	-	-	-	-	0.189	-
CC_{G20}	-	-	-	-	-	0.452***
Sabit	9.001***	7.867***	6.984***	8.054***	7.942***	7.758***
R^2	0.683	0.679	0.699	0.677	0.676	0.709
F İstatistiği	80.23	74.01	90.65	66.37	66.26	153.63
Olasılık	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

Not: ***, ** ve * sırası ile %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Sabit etkiler modelinde heteroskedasite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon varlığında daha tutarlı sonuçlar sağlayan Driscoll ve Kraay dirençli tahmincisine ait sonuçlar Çizelge 5.5'te yer almaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, G20 ülkelerinde yönetim göstergelerinden hesap verebilirlik, kurumların etkinliği, düzenlemelerin kalitesi ve yolsuzluğun kontrolünün G20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacmi üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif etkileri olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, G20 ülkelerinin kişi başına gelirleri ve gayrisafi brüt sermaye

oluşumlarının da G20 ülkelerinin toplam uluslararası ticaretlerini istatistiki olarak anlamlı ve olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Yönetişim göstergelerinden siyasi istikrar ve şiddetsizlik ve hukukun üstünlüğünün G20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacmi üzerindeki etkilerine dair istatistiki olarak anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Analiz sonuçlarına göre, G20 ülkelerinin kişi başına gelirlerinin %1 düzeyinde arttığında, uluslararası ticaret hacimleri sırasıyla %1.77 (Model 5.1), %1.87 (Model 5.2), %1.98 (Model 5.3), %1.86 (Model 5.4), %1.87 (Model 5.5) ve %1.89 (Model 5.6) düzeylerinde yükselmektedir. Bununla beraber, G20 ülkelerinin gayrisafi brüt sermaye oluşumlarının %1 düzeyinde yükselmesi, uluslararası ticaret hacimlerini sırasıyla %2.38 (Model 5.1), %2.45 (Model 5.2), %2.45 (Model 5.3), %2.51 (Model 5.4), %2.4 (Model 5.5) ve %2.95 (Model 5.6) seviyesinde arttırmaktadır. Küresel ekonominin yaklaşık beşte dördünü oluşturan G20 ülkelerinin ekonomik kalkınma düzeyleri ile sermaye yatırımlarının uluslararası ticaret hacimlerini yüksek düzeyde olumlu bir şekilde etkilediği görülmektedir.

Driscoll ve Kraay dirençli tahmincisi sonuçlarına göre G20 ülkelerinde yönetim göstergelerinden hesap verebilirliğin 1 puan artışı, ülkelerin uluslararası ticaret hacimlerini %31 düzeyinde artırırken; kurumların etkinliğindeki 1 puanlık yükseliş ülkelerin uluslararası ticaretlerini %37 seviyesinde yükseltmektedir. Bununla birlikte, G20 ülkelerinde düzenlemelerin kalitesindeki 1 puanlık artış, ülkelerin uluslararası ticaret hacimlerini %15 seviyesinde yükseltirken; yolsuzluğun kontrolündeki 1 puanlık bir artış, G20 ülkelerinin uluslararası ticaret hacimlerini %45 düzeyinde arttırmaktadır. Yönetişim göstergeleri ile uluslararası ticaret arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, G20 ülkelerinde uluslararası ticaret hacimleri üzerinde en etkili yönetim göstergesinin yolsuzluğun kontrolü olduğu görülmektedir. Uluslararası ticaret sürecinde yolsuzluğun önlenmesi, şeffaflığın artması, ticari süreçlerin ve düzenlemelerin iyileştirilmesi ve bunları sağlayacak kamu otoritesinin bulunması yönetim süreçleri kapsamında büyük önem arz etmektedir.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

20. Yüzyılın sonlarına doğru dünyada giderek artan sanayileşme ile birlikte üretilen ürünlerle daha geniş pazarlara giriş yapmak isteyen ihracatçı kuruluşlar, daha geniş pazarlara açılırken karşılaştıkları risk faktörlerini aynı zamanda minimize etmek istemektedirler. Bu risk faktörlerinin ölçülebilir olması yatırımcılar için oldukça faydeli olacağından 1989 yılında Dünya Bankası tarafından devletlerin yönetim göstergeleri kuramı ilk kez ortaya atılmıştır. Bu kurama göre devletlerin yönetim kapasiteleri altı temel başlık altında nitelendirilmiştir. Bu başlıklar; Hukukun üstünlüğü, yolsuzluğun kontrolü, siyasi istikrar ve şiddetsizlik, düzenlemelerin kalitesi, kurumların efektifliği ve hesap verebilirlik göstergeleridir. Yönetişim göstergelerinin uluslararası ticarete etkisini panel veri analizi yöntemi ile inceleyen bu çalışmada evren olarak G20 ülkeleri tercih edilmiş ve bu ülkelerin 2002-2022 yılları arasındaki yönetim göstergeleri ve ticaret trendleri ele alınmıştır. Tezin içeriğinde G20 ülkelerini ve 20 yıllık bir zaman periyodunun olmasından dolayı elde edilen bulguların daha sağlıklı mukayese edilebilmesi için panel birim kök analizine yer verilmiştir. Birim kök analizinden elde edilen bulgulara göre değişkenlerde birim kök olmadığına ve durağan olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuca göre oluşturulan modelin panel veri analizine uygun olduğu ortaya çıkmış ve F testi ve Hausman testleri yapılarak birim etkilerin var olduğu gözlemlenmiştir. Bu bilgiden yola çıkarak birim etkilerinin hesaba katıldığı sabit etkiler modelinin kullanılması gerektiği görülmektedir. Modellere yapılan testlerde heteroskedasite, otokolerasyon ve birimlerarası kolerasyon olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sabit etkiler modelinde sağlıklı ölçüm yapabilmek için heteroskedasite, otokolerasyon ve birimlerarası kolerasyonun var olduğu dirençli tahminci olarak Driscoll ve Kraay dirençli tahminci tercih edilmiştir.

Driscoll ve Kraay dirençli tahmincisi ile yapılan panel veri analizi sonucunda kullanılan araştırma modellerinde yer alan değişkenlerin uluslararası ticaret hacmini açıklama düzeyinin ortalama %70'e yakın olduğu görülmektedir. Kişi başına gelir, gayrisafi brüt sermaye oluşumu ve yönetim göstergelerinin alt başlıkları modelde

değişken olarak kullanılmaktadır. Tüm modellerde kişi başına gelirin istatistiki olarak anlamlı ve pozitif etkileri olmaktadır. Aynı şekilde gayrisafi brüt sermaye oluşumunun da tüm modellerde anlamlı ve pozitif etkilerinin olduğu görülmektedir. Dünya Bankası'nın yönetim göstergelerinden yolsuzluğun kontrolü, düzenlemelerin kalitesi, kurumların etkinliği ve hesap verebilirlik göstergelerinin G20 ülkelerinin ticaret hacimleri ile ilişkisinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak siyasi istikrar ve şiddetsizlik ve hukukun üstünlüğü göstergelerinin etkili olmadığı ortaya çıkmaktadır. Model kapsamında oluşturulan araştırma hipotezlerinden h_1 , h_2 , h_3 , h_5 , h_6 ve h_8 hipotezleri doğrulanmıştır. Ancak model sonuçları kapsamında h_4 ve h_7 hipotezleri doğrulanamamıştır.

Yapılan analizlerde Dünya Bankası'nın yönetim göstergelerinden yolsuzluğun kontrolü göstergesi G20 ülkelerindeki ticaret hacmini en çok etkileyen gösterge olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da uluslararası çapta ticaret faaliyeti yürütenlerin daha etkin bir şekilde yolsuzluğun kontrolünün olduğu ülkelerde ticari faaliyetlerini sürdürmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Ayrıca G20 ülkeleri için Dünya Bankası yönetim göstergelerinden uluslararası ticarete etkisinin en az olduğu göstergenin düzenlemelerin kalitesi göstergesinin olduğu görülmektedir. G20 ülkelerinde düzenlemelerin kalitesi göstergesinin uluslararası ticarete etkisinin en az olmasının sebebi G20 ülkelerinin gelişmişlik seviyesinin dünya standartlarına oranla daha yüksek seviyede olması ve halihazırda mevcut düzenlemelerin kaliteleri de dünya düzeyindeki standartların üzerinde olmasından kaynaklıdır. Elbette G20 ülkeleri daha kaliteli düzenlemelerle birlikte uluslararası ticaretteki paylarını arttırabilmeleri söz konusudur.

Bu çalışmada elde edilen bulgular neticesinde G20 ülkelerinin ticaret hacimleri genel olarak artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak G20 ülkelerinin ticaret hacimlerinin artış ivmesinin arttırılabilmesi için yönetim göstergelerinden yolsuzluğun kontrolü, düzenlemelerin kalitesi, kurumların etkinliği ve hesap verebilirlik göstergelerinin daha iyi düzeylere taşınması gerektiği anlaşılmaktadır. Devletler bu göstergelerin iyileştirilmesi için belirli periyodik incelemelerde bulunacak bağımsız denetçiler ile çalışması, açık veya eksik görülen göstergelerin iyileştirilmesi için fayda sağlayacaktır. Bağımsız denetçilerin tetkik ve raporlamaları sayesinde üst yöneticilerin bu alanlardaki açıkların farkına varmasını ve bu eksikliklerin giderilmesinde önemli bir etken olacaktır. Böylelikle G20 ülkelerinin ekonomik büyümeleri daha verimli olacaktır.

Bu alanda akademik çalışma yapacak araştırmacıların yönetim göstergelerinden yolsuzluğun kontrolü, düzenlemelerin kalitesi, kurumların efektifliği ve hesap verebilirlik göstergelerinin uluslararası ticarete doğrudan etkisinin bilinmesinin yanında, bu göstergeleri etkileyen alt faktörler üzerinde yoğunlaşmaları hem literatüre katacağı zenginlik hem de bu göstergeleri etkileyen faktörlerin ehemmiyetinin anlaşılması için önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, D. & Robinson, J.** (2010). The Role of Institutions in Growth and Development, *Review of Economics and Institutions*, 1(2), 1-33.
- Algan, F. M.** (2021). Ortaklaşa Yönetişim - Uluslararası Kuruluşların Politika Yönlendirmesi, *Mülkiye Dergisi*, 45(3), 793-832.
- Aliyev, E.** (2023). Yönetişim Teorileri ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Arasındaki. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(1), 70-80.
- Apak, S. & Yılmaz, G.** (2010). G-20 Ülkeleri ve Küreselleşme. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, 46, 11-24.
- Arslaner, H. & Karaca, Y.** (2017). Türkiye Kamu Yönetiminde Yönetişim Algisi: Aydın İli Vergi Dairelerinde Bir Uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 128-151.
- Ayaz, S.** (2014). Küresel Ekonomik Yönetişimde G-20 ve Türkiye. *Bilge Strateji*, 6(11), 7-13.
- Aydemir, C. & Kaya, M.** (2007). Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 260-282.
- Ayhan, E. & Önder, M.** (2017). Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Bir Kapı. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(2), 19-48.
- Bhargava, A., Franzini, L. & Narendranathan, W.** (1982). Serial Correlation and the Fixed Effects Model, *The Review of Economic Studies*, 49(4), 533–549.
- Barış, A.** (2015). *AB Ülkeleri ve Türkiye'de Bütçe Açığının Yönetişim Göstergeleri ile İlişkisi: Panel Veri Analizi*. (Doktora tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Barış, A.** (2020). Uluslararası Ekonomik Kuruluşların Yönetişim Yaklaşımı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 415-438.
- Bektaş, S.** (2019). *Yönetişim Göstergelerinin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkisi: Avrupa Birliği Ülkeleri Örneği*. (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Breusch, T. S. & Pagan, A. R.** (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Application to Model Specification in Econometrics. *Review of Economic Studies*, 47, 239-253.
- Çiçek, E. & Bay, M.** (2007). Stratejik Küresel Tedarik Zinciri Yönetimi ve Lojistik. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 91-117.
- Demirel, D.** (2013). Hesap Verebilirlikte Denetimin Yeni Rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 361-378.

- Demirkıran, Ö., Eser, H. B. & Keklik, B.** (2011). Demokrasinin Tabana Yayılması, Yönetimde Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Bağlamında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu. *Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(2), 169-192.
- Derici, N.** (2020). Sivil Toplum, Yönetişim ve Kalkınma. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97), 227-248.
- Durgun, S. & Aydın, A. H.** (2019). Yönetişim ve Yolsuzluk. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 95, 339-357.
- Durgun, S. & Taş, İ. E.** (2022). Türkiye’de Yönetişimin İzini Aramak. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(3), 569-587.
- Efeoğlu, R.** (2022). Yükselen Ekonomilerde Demokrasinin İyi Yönetişim Üzerine Etkisi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(2), 336-345.
- Ekinci, E. & Karakoyunlu, İ.** (2020). İyi Yönetişim İlkeleri Üzerine Bir Eleştiri ve Küresel İyi Yönetişim İlkeleri Üzerine Bir Öneri. *Türk İdare Dergisi*, 490, 115-140.
- Eliçin, Y.** (2011). Avrupa Birliğinde Yönetişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 44-60.
- Erkal, G., Akıncı, M. & Yılmaz, Ö.** (2015). Politik İstikrarsızlık ve Yolsuzluk İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi. *Ege Akademik Bakış*, 15(3), 327-342.
- Greene, W.H.** (2000). *Econometric Analysis*. 4th Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Gündoğdu, H. G. & Aytekin, A.** (2020). Yönetişim Göstergeleri Bağlamında Ülkelerin Kümeleme Analizi ve Aras İle Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 66, 301-318.
- Hausman, J. A.** (1978). Specification Tests in Econometrics. *Econometrica*, 46(6), 1251-1271.
- İmamoğlu, İ. K. & Özdemir, D.** (2023). Yönetişim, İnovasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkiler: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke Örnekleri. *Küllüye*, 4(1), 99-133.
- IMF.** (1997). Good Governance The IMF's Role. (Rapor No. 20431). Washington D.C. : IMF Kurumsal Raporu.
- Işık, M.** (2021). Yolsuzluğun İdari ve Toplumsal Yapılar. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(8), 148-179.
- Im, K.S., Pesaran, M.H., Shin, Y.** (2003). Testing for Unit Roots in Heterogenous Panels, *Journal of Econometrics*, 115(1), 53-74
- İzci, F. & Sarıtürk, M.** (2019). Demokratik Toplumlarda Halkın Yönetime Katılımı: Yönetime Katılım ve Yönetişim İlişkisi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 498-517.
- Hacıgökmen, F.** (2019). Ekonomik Kırılganlıklar; G-20 Ülkeleri Üzerinde Bir İnceleme. *Politik Ekonomik Kuram*, 3(2), 192-213.
- Kalkan, A. & Alparslan, A. M.** (2009). Şeffaflık, İletişim ve Hesap Verebilirliğin Yerel Yönetim Başarılarına Etkileri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 25-40.

- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M.** (2011). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. *Hague Journal on the Rule of Law*, 3(2), 220-246.
- Keskin, D. A.** (2016). Kamu ve Özel Sektör Yönetiminde İç Kontrol Sistemi ve Değerlendirilmesi. *Denetışim*, 3, 14-21.
- Kırılmaz, M. & Atak, F.** (2015). Kamu Mali Yönetiminde Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Araçları: Faaliyet Raporları. *Ombudsman Akademik Dergisi*, 2(3), 189-217.
- Kıvılcım, F.** (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230.
- Korkmaz, G.** (2020). İç Kontrol, Risk Yönetimi ve Kurumsal Yönetim Süreçlerinin. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 21(1), 177-201.
- Kümperli, İ.** (2022). *İyi Yönetişim Kavramı ve Ekonomik Kalkınmada Rolü: AB Ülkeleri ve Türkiye Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Lang, A. & Scott, J.** (2009). The Hidden World of WTO Governance. *The European Journal of International Law*, 20(3), 575-595.
- Levin, A., Lin, C., Chu, J.** (2002). Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite-Sample Properties, *Journal of Econometrics*, 108(1), 1-24.
- OECD.** (2004). *OECD Principles of Corporate Governance*.
- Özcan, O.** (2023). Uluslararası Ekonomik Entegrasyon Yaklaşımı Bağlamında D-8 (Developing-8) Ekonomik İşbirliği Örgütünün Analizi ve Uluslararası İşbirliğinin Güçlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(46), 229-260.
- Özdemir, D. & İmamoğlu, İ. K.** (2021). Yönetişim Göstergeleri ve Büyüme: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan G20 Ülkeleri İçin Bir Nedensellik Analizi. *Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi*, 5(1), 113-135.
- Özer, M. A.** (2006). Yönetişim Üzerine Notlar. *Sayıştay Dergisi*, 63, 59-89.
- Özer, M. A., Koçak, D. & Türe, H.** (2020). Yönetişim Göstergeleri Doğrultusunda Ülkelerin Performanslarının Değerlendirilmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 25-53.
- Palabıyık, H.** (2004). Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Ötesi Üzerine Kavramsal Açıklamalar. *Amme İdaresi Dergisi*, 37(1), 63-85.
- Pesaran, M. H.** (2004). *General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels*. CESifo Working Paper Series No. 1229; IZA Discussion Paper No. 1240.
- Sobacı, M. Z.** (2007). Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 195-208.

- Şahin, S.** (2021). Küreselleşen Dünyada Uluslararası Lojistik ve Sınır Ötesi E-Ticaret Ticareti: E-Ticaret Geleceğin En Önemli Ticaret Yöntemi Midir?. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 82-97.
- Şahin, Ü.** (2018). İyi Yönetişimin Türk Kamu Yönetiminde Uygulanması ve Kamu Denetçiliği Kurumu. *Ombudsman Akademik*, 99-139.
- Şaşmaz, M. Ü.** (2019). Geçiş Ekonomilerinde Hükümet Etkinliği, Hukukun Üstünlüğü ve Ekonomik Refah Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *S.C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 1-14.
- Tatoğlu, Y. F.** (2013). *İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı*, 2nd Ed.; Beta Basım Yayın Dağıtım: İstanbul, Türkiye.
- Tutar, H. & Altınöz, M.** (2017). Hesap Verebilirlik Bağlamında İç Denetim ve Sorun Alanları: Eleştirel Bir Analiz. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8(15), 225-248.
- Ünlükaplan, İ. & Canıkalp, E.** (2015). Dünya Bankası Yönetişim Göstergeleri ile Türkiye'nin Yönetişim Kalitesi Konumunun Belirlenmesi: Kümeleme Analizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 37(2), 409-428.
- Yalaman, M. D.** (2023). Kuruluşundan Günümüze Dünya Ticaret Örgütü'nün Küresel Ticaretteki Rol ve İşlevi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Dergisi*, 1(1), 32-41.
- Yereli, A. B., Atsan, E. & Kızıltan, M.** (2015). Yolsuzlukla Mücadelede E-Yönetişim ve Kırgızistan'daki Durum. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 129-150.
- Yeşil, S.** (2010). Küreselleşme ve İşletmelerin Küreselleşme Süreçleri: Karşılaşılan Fırsatlar ve Tehditler. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 22-72.
- Yıldız, N.** (2015). G-20, Küresel Sorunları Çözecek Bir Aktör Müdür?. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(9), 64-91.
- Yücel, F.** (2003). Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Çevre Korumanın ve Ekonomik Kalkınmanın Karşılıklı ve Birlikteliği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11).
- Yüksel, H. G.** (2023). Ticaretin Kolaylaştırılmasında Uluslararası Organizasyonlar ve Türkiye'nin Durumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 888-911.
- Url-1** <<https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210545860>>, Erişim Tarihi: 03.06.2024.
- Url-2** <<https://sustainabledevelopment.un.org/getWSDoc.php?id=4096>>, Erişim Tarihi: 03.06.2024.

EKLER

EK A: Analize dahil edilen G-20 ülkeleri

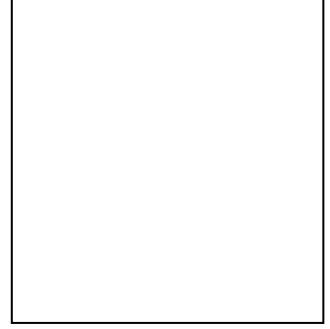

EK A

Analize Dahil Edilen G-20 Ülkeleri			
Arjantin	Avustralya	Brezilya	Kanada
Çin	Fransa	Almanya	Hindistan
Endonezya	İtalya	Japonya	Güney Kore
Meksika	Rusya	Suudi Arabistan	Güney Afrika
Türkiye	Birleşik Krallık	ABD	

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Mustafa Canfer KILIÇ

Doğum Tarihi ve Yeri :

E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2020, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

-
-

TEZDEN TÜRETİLEN ESERLER, SUNUMLAR VE PATENTLER:

-
-
-

DİĞER ESERLER, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- 1. BURSA ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK SEMPOZYUMU (RUSYA-UKRAYNA SAVAŞININ EKONOMİK ETKİLERİ)